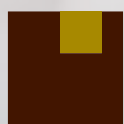

E

Bundeling van de
jaarverslagen van het
Expertisecentrum Dementie
Vlaanderen vzw en de
regionale expertisecentra
dementie, erkend als
partnerorganisaties van
de Vlaamse overheid

expertisecentrum
dementie
Vlaanderen

JAAERVERSLAG 2017

INHOUD

Voorwoord — 3

■ Organisatie Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw — 4

1 | Missie en visie — 4

2 | Gerealiseerde activiteiten — 7

- ① Personen met dementie en hun omgeving — 7
- ② Zorgsector — 8
- ③ (Inter)nationale deskundigen — 11
- ④ Beleidsmakers — 12
- ⑤ Partners — 13
- ⑥ Publiek — 15
- ⑦ Eigen medewerkers — 16
- ⑧ Regionale expertisecentra dementie — 17

Regionale expertisecentra dementie — 19

- brOes — 21
- Contact — 31
- Foton — 39
- Meander — 51
- Memo — 63
- Orion ism PGN — 79
- Paradox — 95
- Sophia — 107
- Tandem — 119

---

v.u.: Wino Baeckelandt, voorzitter

Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw, Lokkaardstraat 8, B-2018 Antwerpen

Correcties: Olivier Constant, Peggy Van Nerum, Jurn Verschraegen

Foto's: met dank aan de regionale expertisecentra dementie

Foto voorpagina: www.onthoumens.be

Vormgeving: EPO drukkerij & vormgeving, t +32 3 239 61 29, www.epo.be/drukkerij

VOORWOORD

Beste lezer

Voor u ligt weer een lijvig jaarverslag. Het is de vrucht van een jaar intens samenwerken voor de doelgroep mensen met dementie en hun professionele en informele zorgverleners. 'Nothing about us without us' is een slogan die we op diverse Europese meetings hoorden: de roep van mensen met dementie om bij hun situatie en zorg betrokken te zijn blijft groot. En terecht! Daarom waren we zo verheugd bij de voorstelling van het boek 'Jongdementie – de beklimming van de berg Alzheimer'. We toonden samen met mensen met dementie en hun partners aan dat het glas ook nog halfvol kan zijn ondanks de aandoening.

Dementiezorg is bij uitstek relatiezorg waarbij levenskwaliteit centraal staat. Kwaliteitsvolle zorgverleners helpen om een zorgethische houding te integreren die zich uit in warme zorg waarbij constant geëvalueerd wordt wat écht op het spel staat voor de persoon met dementie. En daar is het om te doen. Het is ook de basis van de start van de opbouw van een referentiekader voor kwaliteitsvolle zorg van wonen en leven voor personen met dementie: een ijkpunt voor wie met mensen met dementie werkt en wil weten wat er toe doet bij goede zorg. Dat dit nodig is hoeft wellicht niet meer gezegd in het licht van de PANO-reportage afgelopen najaar.

De werking van het Vlaamse expertisecentrum dementie kende ook in het buitenland de nodige weerklank: in Duitsland, Noorwegen, Oostenrijk, het Verenigd Koninkrijk en Nederland deelden we onze expertise met gelijkaardige organisaties. Die erkenning toont perfect aan dat de uitwisseling over de grenzen heen niet meer vrijblijvend is. Dementiezorg is een uitdaging voor elke overheid en dat zal in de toekomst niet anders zijn.

In het huidige zorglandschap zijn de expertisecentra een alom gewaardeerde partner geworden. Dat stelt ons voor een grote verantwoordelijkheid. Ook het Vlaamse beleid vraagt daarnaar en daarmee vervullen we onze belangrijke rol als partnerorganisaties. Omdat we weten dat dit werk nooit af is, blijven we inzetten op deskundigheidsbevordering en op de uitbouw van goede (zorg)praktijken. Samen met u maar steeds oog in oog met de persoon met dementie.

We wensen u veel leesgenoegens!

© foto: Stefan Dewickere

Jurn Verschraegen
directeur

Wino Baeckelandt
voorzitter

Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw

Lokkaardstraat 8 | B-2018 Antwerpen

info@dementie.be | t +32 (0)3 609 56 14 | f +32 (0)70 224 777

www.dementie.be | www.omgaanmetdementie.be | www.onthoumens.be | www.jongdementie.info

www.dementie.vlaanderen

1 | Missie en visie

Onze missie

Het Vlaams expertisecentrum dementie en de negen regionale expertisecentra dementie willen dementie in de samenleving op de agenda plaatsen om de kwaliteit van het leven van mensen met dementie en hun sociale omgeving te behouden en te verbeteren.

Onze visie

Zij doen dit door het samenbrengen en uitbouwen van expertise, in samenwerking met andere actoren in het werkveld.

Onze beleidsdoelstellingen

Het Vlaams expertisecentrum dementie en de regionale expertisecentra dementie willen:

- 1 op vraag, **personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden** dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Zij willen voor personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.
- 2 **deskundigheid rond dementie verhogen** door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.
- 3 **actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen** en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.
- 4 alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) **blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving** en onze rol hierin opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.
- 5 **gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen**, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat **samenwerking een wederzijdse meerwaarde** inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.
- 6 **de bevolking informeren** over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat mensen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.
- 7 via **een breed en toegankelijk aanbod van publicaties en vormingspakketten** wetenschappelijke informatie vertalen naar de dagelijkse zorgpraktijk van professionele hulpverleners en families.
- 8 **de beeldvorming over dementie nuanceren** en zo het taboe rond de aandoening de wereld uit helpen door verduurzaming van de missie van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens' van de Vlaamse overheid en permanente sensibilisering op maat van diverse doelgroepen.
- 9 **eigen medewerkers, vrijwilligers, raad van bestuur**
De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:
  - beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
  - te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.
- 10 **collega-ECD's**
Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

Erkenning als partnerorganisatie door de Vlaamse overheid

Sedert 2014 zijn de regionale expertisecentra dementie en het Vlaams centrum gevat door het Vlaams Besluit van de Vlaamse Regering tot vastlegging van de regels voor de erkenning en de subsidiëring van partnerorganisaties ter uitvoering van artikel 68, § 1 van het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.

Raad van Bestuur en Algemene Vergadering

De leden van de Raad van Bestuur van de vzw zijn tevens eindverantwoordelijke binnen de organisatie die het regionaal expertisecentrum dementie vertegenwoordigt. Deze leden zijn:

- Tanja Everaert (ECD Meander)
- Wino Baeckelandt (ECD Sophia)
- Matthias Lampaert (ECD Foton)
- Wouter Sonnevile (ECD Paradox)
- Griet Robberechts (ECD Memo)
- Julien Mertens (ECD Contact)
- Ellen Moermans (ECD Orion)
- Wies Cleenders (ECD Tandem vzw)
- Sam Van de Putte (ECD brOes)
- Alex Moens (enkel lid van de Algemene Vergadering).

De Algemene Vergadering bestaat uit de leden van de Raad van Bestuur aangevuld met de heer Alex Moens. Het voorzitterschap van de Raad van Bestuur is in handen van de heer Wino Baeckelandt. Hij is algemeen directeur van de Zorggroep Heilig-Hart in Kortrijk en eindverantwoordelijke van het regionaal expertisecentrum dementie Sophia in Kortrijk (zorgregio Kortrijk). Alle bestuurders zijn benoemd voor een periode van zes jaar. De Raad van Bestuur kwam samen op 24 maart, 19 mei, 13 oktober en 8 december. De Algemene Vergadering vond plaats op 19 mei. De voorzitter van de vzw staat in permanent contact met de directeur. Onderstaande formele overlegmomenten staan in functie van afstemming en voorbereiding van de Raad van Bestuur door het dagelijks bestuur van de vzw.

a) Bureau Gent / Kortrijk

Diverse bijeenkomsten in de loop van het jaar.

b) Kabinet en administratie Vlaamse Gemeenschap

Diverse vergaderingen in de loop van het jaar in functie van de follow-up van het dementieplan, de evaluatie van het transitieplan en dossiers m.b.t. thema's die het Vlaams expertisecentrum dementie en de regionale expertisecentra dementie behandelen als partnerorganisaties.

Locatie en medewerkers

De kantoren van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw zijn gelegen op de derde verdieping van de Lokkaardstraat 8 in Antwerpen en makkelijk bereikbaar met het openbaar vervoer.

Volgende medewerkers zijn er actief:

- Dhr. Jurn Verschraegen, directeur (100%)
- Prof. Jan Steyaert, PhD, wetenschappelijk medewerker (90%)
- Mevr. Miranda Vermeiren, VTO-medewerker (73,6% - 80%), wegens ziekte tijdelijk vervangen door Pieter-Jan Lenaerts (50%) vanaf 23 oktober
- Mevr. Peggy Van Nerum, administratief medewerker (73,6%)
- Dhr. Olivier Constant, communicatiemedewerker (100%)
- Mevr. Eline Moors, apotheker (100%) tot 15 februari
- Mevr. Herlinde Dely, projectmedewerker kwaliteitszorg (100%)
- Mevr. Leentje De Wachter, projectmedewerker CASCADE, 2Seas project (50%) vanaf 1 augustus
- Dhr. Patrick Verhaest, projectmedewerker in freelance statuut
- Mevr. Patricia Wildiers, projectmedewerker in freelance statuut
- Mevr. Hilde Vermeiren, projectmedewerker in freelance statuut

Jurn Verschraegen is bij K.B. als expert benoemd binnen de Hoge Gezondheidsraad tot 2020.

Vrijwilligersploeg:

- Mevrouw Christianne Schmitt (documentatiecentrum)
- Dhr. Wim Van Loocke (campagne 'Vergeet dementie, onthou mens')

Samenwerking met de Alzheimer Liga Vlaanderen vzw

De Alzheimer Liga Vlaanderen is de natuurlijke partner van de expertisecentra dementie. Zo werd samengewerkt rond de ontmoetingsdag jongdementie en bij de Werelddag dementie in Roeselare. Verder werkten we samen rond het dementieplan en bij de opvolging van het psycho-educatiepakket 'Dementie en nu'. De Liga doet een bijdrage in het vormingsprogramma van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen (deel sociale kaart). Er is twee keer per jaar overleg tussen beide directeurs en één keer met de voorzitters van de respectievelijke raden van bestuur.

Verder leveren we regelmatig een bijdrage voor het tijdschrift van de Liga. De website www.omgaanmetdementie.be

werd gerestyled samen met de Alzheimer Liga Vlaanderen en werd in het voorjaar gelanceerd.

2 | Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

- **'Dementie en nu'** kan een belangrijke bijdrage leveren om mensen met dementie langer zelfstandig in hun vertrouwde omgeving te laten wonen, met behoud van kwaliteit van leven. Via allerlei organisaties zoals de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, lokale dienstencentra en geheugenklinieken wordt het pakket 'Dementie en nu' aangeboden als een reeks van 1 + 9 bijeenkomsten, gericht op mantelzorgers van personen met dementie. Thema's die aan bod komen in die bijeenkomsten zijn: invoelen in de beleving van mensen met dementie, omgaan met zorg, met gedrag, met financiën, met veiligheid, hoe omgaan en communiceren met familie en omgeving en hoe communiceren met de persoon met dementie. Verder wordt ingegaan op gevoelens en gedachten bij de mantelzorger, het in balans brengen van draagkracht en draaglast en het thema coping en zingeving.

De website www.dementieennu.info wordt actueel gehouden. Er werd in een platform voorzien waarop alle opgeleide coaches kunnen inloggen en waar het overzicht van de coaches actueel wordt gehouden zodat ze met elkaar in contact komen.

Er werd bijkomend een e-learning module gerealiseerd die toekomstige trainers van tevoren moeten doorlopen alvorens ze naar de opleiding tot Dementie en nu-coach komen.

Het pakket werd inmiddels ook vertaald naar de Nederlandse markt en daar werd geïnvesteerd in onderzoek naar de meerwaarde ervan. De resultaten hiervan zijn ons bij het ter perse gaan nog niet bekend en zullen in de loop van 2018 aanleiding zijn voor toelichting bij de definitieve lancering in Nederland. De Zorgverzekeraar VGZ is initiatiefnemer en werkt dit in partnerschap met het EDV uit. Er zal gewerkt worden met een licentiehouder zodat ook de kwaliteit van het aanbod gewaarborgd kan blijven en er strikte afspraken zijn inzake gebruik. Met de Alzheimer Liga Vlaanderen is er een natuurlijke afstemming rond deze evoluties. De implementatie in Nederland zal het ook mogelijk maken dat er in de toekomst kruisbestuiving kan zijn rond de ervaringen en interventies.

Er werd één training voor coaches gerealiseerd in Vlaanderen en één in Nederland waarbij ook werd geïnvesteerd in twee Nederlandse trainers. Ook werd er één interventie georganiseerd voor de Vlaamse coaches.

- Het EDV krijgt regelmatig vragen naar concrete ondersteuning. Naast een eerste onthaal en luisteren naar de problematiek die zich stelt boden we zelf een perspectief aan of leidden toe naar het contactpunt dementie voor verdere follow-up en desgevallend huisbezoek. Bijkomende informatie is ter beschikking op de volledig vernieuwde website www.omgaanmetdementie.be. Met de Alzheimer Liga Vlaanderen werd een partnerschap afgesproken en er wordt via die weg ook promotie rond gemaakt. Beide organisaties bieden het webplatform als dusdanig aan.
- Het FAZODEM-project (farmaceutische zorg bij dementie) werd afgerond. Het doel was tweeledig: enerzijds kennis verhogen omtrent dementie bij de huisapotheker en anderzijds de rol van de huisapotheker ondersteunen inzake detectie van problemen van overbelasting bij de mantelzorger en tijdige detectie van signalen van

dementie. We leverden het vorig jaar ontwikkelde en afgetoetste kennispakket op in een uitgave, bestemd voor alle apothekers. We moedigden de verdeling ervan aan door de apothekersverenigingen. Het pakket maakt integraal deel uit van de verdere ontwikkeling van FAZODEM binnen de inkanteling bij het Vlaams Apothekersnetwerk. We verzorgden op 6 februari een studiedag bij KAVA, de Antwerpse beroepsvereniging van apothekers, als opstap naar de verdere uitrol via het Vlaams Apothekers

Netwerk. Bijkomend werd voorzien in een persmoment waarbij het project werd toegelicht. De stuurgroep van FAZODEM werd intussen uitgebreid met andere actoren en situeert zich vanaf 1 maart op Vlaams niveau. We hebben het VAN-project ook FAZODEM genoemd zodat de continuïteit duidelijk is.

- De basisinformatie over dementie werd in boekvorm gezet en ter beschikking gesteld van de markt op een zeer laagdrempelige wijze. We wezen hogescholen en onderwijs in zorg op het gebruik van het boek 'Dementie de essentie'.
- In opvolging van het geactualiseerde dementieplan (juli 2016) werkten we in samenwerking met het Vlaams Instituut Gezond Leven aan primaire preventie van dementie. Lees ook verder in dit jaarverslag.

In opvolging van het geactualiseerde dementieplan (juli 2016) werken we aan betere bekendheid en beschikbaarheid van hulpmiddelen en woningaanpassingen die kunnen helpen bij dementie. Bijzondere doelgroepen hierbij zijn de regionale dienstencentra, apothekers en ergotherapeuten (in opleiding). Hiertoe werden verkennde gesprekken gevoerd met de aan de ziekenfondsen verbonden thuiszorgwinkels. We werkten hiervoor samen met het regionaal expertisecentrum dementie Sophia. Een aantal regionale ECD's zijn gestart met uitleenbare hulpmiddelenkoffers om lokaal meer bekendheid te geven aan hulpmiddelen bij dementie.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

We voltooiden het begin 2015 opgestarte en door de Provincie Antwerpen gefinancierde project *Oog voor mantelzorg* met het uitbrengen van opleidingsmateriaal voor zorgpersoneel uit de ambulante hulpverlening (verzorgenden, ...). Er werd in februari 2017 een afrondende studiedag georganiseerd waarbij het ontwikkelde en geteste materiaal ter beschikking gesteld werd. Momenteel zijn ongeveer 230 vormingspakketten verspreid om het triadisch werken tussen cliënten, mantelzorgers en hulpverleners te ondersteunen.

- Het vormingspakket voor zorgvrijwilligers en aanvullende thuiszorg, in het kader van de opdrachten binnen het transitieplan werd uitgetest en inmiddels op de markt gebracht. Minimum 2 train-de-traineractiviteiten werden georganiseerd, ook bestemd voor de regionale expertisecentra. Er werd voorzien in een attestering via de EDV-vormingswebsite.

- We bieden sedert voorjaar 2017 de app 'Voor ik het vergeet' aan in de App Store van Google en bespraken het gebruik ervan met de directie en referentiepersoon dementie van De Ruyschaert in Kortrijk. Op basis van die gegevens en gebruikerservaringen werd, waar nodig, bijgestuurd.

We sloten aan bij het project van Thuiszorgcentrum Antwerpen en andere partners onder de titel 'Wat werkt'. Het project kwam tot stand met behulp van de Emmaüs-groep ouderenzorg en mondde uit in de beslissing om dit project te integreren in de website www.dementie.be. Eind 2017 was het materiaal ter beschikking voor verdere integratie.

- In samenwerking met de leden van de VTO-werkgroep en vertegenwoordigers van het werkveld werd de kennismonitor dementie via focusgroepen en tryouts op het werkveld vertaald naar de Vlaamse context. Naast overleg met de koepels van de woonzorgcentra, worden ook de koepelverenigingen uit de thuiszorg betrokken. Gelet op de validatie en bijkomende aanpassingen aan de Vlaamse situatie werd samengewerkt met HO-WEST die o.l.v. docent A. Scheepers hierin een belangrijk aandeel had.

We continueren de in het najaar van 2016 opgestarte samenwerking met de Federatie Palliatieve zorg Vlaanderen rond de ontwikkeling van een vormingspakket omtrent de richtlijn palliatieve zorg voor personen met dementie. We participeerden daarbij aansluitend ook aan de stuurgroep van het ontwikkelingsproject van de 3-daagse opleiding vroegtijdige zorgplanning voor personen met dementie. De opleiding zal voor de eerste maal in het voorjaar 2018 in de regio Limburg plaatsvinden en is het resultaat van een samenwerking tussen ECD Vlaanderen, ECD Contact, Federatie Palliatieve Zorg, Netwerk Palliatieve Zorg Limburg en sTimul Lubbeek.

- We publiceerden een update-katern 2x/jaar voor het handboek dementie voor referentiepersonen dementie en alle betrokkenen. Een hernieuwde redactieraad werd opgestart in overleg met de collega's van de regionale ECD's, de VTO-werkgroep en de uitgever.

- Begeleiding, advisering en evaluatie relevante bachelor- en masterproeven rond thema's communicatie, beeldvorming dementie, dementievriendelijke gemeenten, aansluitend op de thema's die behandeld worden ... Hierbij wordt actief gespeurd naar mogelijkheden bij opleidingsinstellingen. Zo werden onder meer scripties opgestart rond evaluatie van psycho-educatie, kunst en dementie, kritische succesfactoren bij dementievriendelijke gemeenten, tijdige diagnosestelling, het belang van taalgebruik in de zorg voor mensen met dementie, homogene versus heterogene groepen in woonzorgcentra en positieve ervaringen van mantelzorg bij dementie.

- In uitvoering van het Dementieplan Vlaanderen gingen we van start met het zoeken naar klinische vragen over detectie dementie in de huisartsenpraktijk, samen met KU Leuven, huisartsgeneeskunde. Deze actie heeft als doel de huisarts sneller alert te maken voor de eerste tekenen van dementie (vb. casefinding). Het grootste deel van dit werk was onderdeel van een masterscriptie van 4 studenten huisartsgeneeskunde. Deel 1 werd inmiddels opgeleverd en er werd in het najaar beslist om hieraan verder te werken volgens de procedure in EBM-PracticeNet.

- We startten met een project rond goede dementiezorg in diverse settings (integraal referentiekader leven, wonen en zorg voor personen met dementie). We namen hiervoor mevrouw Herlinde Dely in dienst die dit verder uitwerkt.

Het referentiekader dementie wil zorgorganisaties handvatten voor kwaliteit van zorg en wonen aanreiken waardoor de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun omgeving geoptimaliseerd wordt. Persoonsgerichte en afgestemde zorg, vertaald in vele praktijkvoorbeelden, wordt de kern van het werk. In het eerste projectjaar werd een model bij het integraal referentiekader ontwikkeld, samen met mensen met dementie, mantelzorgers, experts en professionele zorgverleners en directieleden uit de thuiszorg, woonzorgcentra en ziekenhuizen. Ook ontwikkelden we een reflectie-instrument voor de zorgsector.

Het project wordt nauw opgevolgd door het kabinet van minister Vandeurzen, door het Agentschap Zorg en Gezondheid, alsook door een klankbordgroep, de werkgroep kleinschalig genormaliseerd wonen, het dementie-expertenoverleg van de regionale expertisecentra dementie, een leesgroep van 55 personen en een werkgroep dementievriendelijke ziekenhuizen. Ook is er op regelmatige basis afstemming met bestaande of in ontwikkeling zijnde kwaliteitssystemen, zoals het

Vlaams Indicatoren Project (LUCAS KU Leuven) en PREZO Woonzorg (Zorgnet-Icuro).

In het kader van de uitvoering van het Vlaams dementieplan zijn we betrokken bij EFRO-opdracht van de Erasmus Hogeschool in Brussel en houden contact met projectleider Saloua Berdai, ook in het licht van het referentiekader.

Open vormingsaanbod

Het open vormingsaanbod wordt opgemaakt door de VTO-werkgroep, samengesteld uit de VTO-medewerkers van de regionale expertisecentra dementie en voorgezeten door de VTO-medewerker van het Vlaamse expertisecentrum dementie. In 2017 boden we 25 opleidingen aan rond diverse thema's en voor diverse doelgroepen.

- Antwerpen, Hasselt, Brugge en Dendermonde vormden in 2017 de locaties waar de **opleidingen tot referentiepersoon dementie** plaatsvonden. 109 cursisten uit zowel woonzorgcentra, ziekenhuizen als thuiszorgcontexten werden opgeleid tot referentiepersoon. Tijdens één cursusdag werden alle cursisten samengebracht om zich te laten inspireren door concrete projecten en acties, ontwikkeld door en met eerder afgestudeerde referentiewerkzaamheden. De regionale expertisecentra voorzagen ook in de nodige navorming van referentiewerkzaamheden die de voorbije jaren afstudeerden. Zo worden ook

hun kennis en ervaring actueel gehouden. In het kader van de overdracht van de bevoegdheid rond de referentiewerkzaamheden dementie van de federale naar de Vlaamse overheid bereidden we een dossier ter bespreking met de Vlaamse overheid voor. Ter voorbereiding werd met de VTO-werkgroep en de leden van het COO een voorstel rond éénvormige navorming van de referentiewerkzaamheden opgemaakt.

- Zoals de voorbije jaren stond het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen ook in 2017 in voor de **coördinatie van het vormingsaanbod** aangeboden in het kader van de acties van het **Sociaal Fonds voor Ouderenzorg** (private woonzorgcentra).
- De basisvorming 'Inzicht in dementie' van één dag werd 39 keer ingericht, de diepgaande training in het 'omgaan met personen met dementie' voor woonzorgcentra werd 16 keer verzorgd.
- Op vraag van de **VZW Zorg-Saam**, die 12 woonzorgcentra omvat, organiseerden we samen met enkele regionale expertisecentra dementie, een halve dag basisvorming dementie voor hun verzorgenden. Naast een plenaire introductie over dementie, konden de verzorgenden nadien kiezen tussen drie workshops: zinvolle activiteiten, moeilijk hanteerbaar gedrag of familie als partners in de zorg. Deze halve dag werd 3 keer aangeboden voor ongeveer 70 deelnemers per sessie.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

Vlaams documentatiecentrum dementie

- We bouwden het **documentatiecentrum** verder uit via aankoop publicaties, verdere opbouw van de catalogus en opvolging van (internationale) tijdschriften.
- We dragen actief bij aan kennisuitwisseling en netwerking op Europees niveau door opvolging van en communicatie over relevante conferenties en bijdragen aan relevante communicatiekanalen en netwerkplatformen, zoals Alzheimer Europe, Interdem en North Sea Dementia Group.
- We organiseerden de jaarlijkse conferentie van de North Sea Dementia Group in april 2017. Locatie was UAntwerpen, keynotesprekers waren Baldwin van Gorp (KU Leuven, maatschappelijke beeldvorming dementie) en Olaf Moens (Vlaams instituut gezond leven, over preventie). Deelnemers kwamen uit 8 verschillende Europese landen. Zij brachten ook een werkbezoek aan vier Vlaamse zorginstellingen.
- We zetten de verkenning verder van de relevantie van de internationale Interdem-onderzoeksgroep voor ons

Aantal titels in Vlaams documentatiecentrum dementie (niet aantal exemplaren!)									
	eind 2009	eind 2010	eind 2011	eind 2012	eind 2013	eind 2014	eind 2015	eind 2016	eind 2017
Boeken	536	585	508	767	1108	1390	1605	1775	1885
Deeltitel						289	479	494	514
tijdschriften	12	12	12	28	36	39	41	41	41
artikelen	1943	2040	2080	1632	2198	6942	7933	8195	8745
afdruk artikelen				440	457	563	600	650	684
DVDs	100	114	122	103	167	190	211	222	227
Brochures	258	274	303	264	324	442	498	586	623
Eindwerken	138	158	174	60	65	74	92	105	106
Electronische documenten				40	40	49	57	70	83
handboeken				39	37	39	42	42	44
losbladige werken				25					
diverse	340	373	399	48					
totaal	3327	3556	3598	3446	4432	10017	11558	12180	12952

groei aantal titels in BIDOC	aantallen	229	42	-152	986	5585	1541	622	772
groei aantal titels in BIDOC	%	6,9	1,2	-4,2	28,6	126,0	15,4	5,4	6,3

werk via contacten met leden van dit netwerk en deelname aan één van hun activiteiten. We werken ook mee aan de werkgroep communicatie van Interdem.

- Communicatiemedewerker Olivier Constant was als Vlaams en internationaal aanspreekpunt actief binnen WYLD ('World Young Leaders in Dementia'). Dit is een netwerkplatform over de grenzen heen van jonge wetenschappers, beleidsmakers en zorgprofessionals dat goede praktijken uitwisselt, internationale projecten realiseert en communiceert over wereldwijde tendensen binnen dementiezorg en -beleid. Vanuit het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen bouwden we aan contacten met leden van dit netwerk, organiseerden we een gezamenlijke workshop op de Alzheimer Europe-conferentie in Berlijn (zie foto) waar we een presentatie gaven rond genuanceerde beeldvorming, leverden we bijdragen aan de website <https://wyldementia.org>, o.a. over onze deelname aan het Salzburg Global Seminar en de Alzheimer Europe-conferentie, en maakten we deel uit van de opgestarte WYLD-werkgroep rond het thema dementievriendelijke gemeenten. In 2017 troffen we de voorbereidingen voor een studiebezoek van drie leden van de World Young Leaders in Dementia in oktober 2018. We bieden hen in de week van 22/10/18 een meerdaags werkveldbezoek aan,

De Alzheimer Europe-conferentie in Berlijn

gevolgd door deelname aan het symposium van het referentiekader dementie (25/10/18) en een interview door Dawn Brooker.

- We onderhouden contacten met Vlaamse onderzoekers inzake dementie en/of ouderenzorg, onder meer via deelname aan stuurgroepen van volgende projecten en organisaties: DIVERS, Integrate, D-scope, VIND, Vonk-3, Licalab, person-centered care bij personen met dementie (Karel de Grote-Hogeschool). We nemen deel aan de redactie van Sociaal.Net. We nemen deel aan de werkgroep onderzoek van de Alzheimer Liga Vlaanderen.

4 Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

- Binnen onze werking doen we aan beleidsvoorbereidend werk en ontvangen we buitenlandse delegaties om ons werk toe te lichten en in eventuele samenwerking te voorzien.
- We ontvingen delegaties uit Japan, Ierland, Nederland ... Ook diverse politieke vertegenwoordigers hadden contact met het EDV. We hielden de beleidsinitiatieven actueel op www.dementie.be.
- We startten het project CASCADE in het kader van het EU-Interreg-2Seas programma. Partners hierbij zijn Emmaüs (meer bepaald wzh Ten Kerselaere) (BE), Woon en Zorg H. Hart vzw (BE), Expertisecentrum Dementie Vlaanderen (BE), The Health and Europe Centre (UK), East Kent Hospitals University NHS Foundation

Cascade Kortrijk

Trust (UK) Medway Community Healthcare (UK), Canterbury Christ Church University (UK), ZorgSaam (NL), HZ University of Applied Sciences (NL), Université de Lille (FR). Sinds de start van het project vonden twee

stuurgroepen plaats: de eerste op 3 en 4 mei in Kent en de tweede op 7 en 8 november in Kortrijk. Telkens waren alle partners aanwezig. De Belgische partners houden eraan beleidsmakers op regelmatige basis te informeren over het CASCADE-project. Een groep van observatoren werd samengesteld. Deze zijn het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, Vlaams minister van Volksgezondheid, Welzijn en Gezin, Zorgnetluro en Toerisme Vlaanderen. Twee observatorenmeetings vonden in Brussel plaats op 21 juni en op 18 december.

- De expertgroep van het Provinciebestuur Antwerpen kwam nog twee keer bijeen tot einde 2017 gezien de bevoegdheidsoverdracht. Jurn Verschraegen bedankte de gedeputeerde voor de ondernomen acties en drukte bij de afrondende vergadering de hoop uit dat de diverse dementieprojecten die er vorm kregen kunnen worden geconsolideerd. Het provinciebestuur was prominent aanwezig bij de voorstelling van het FAZODEM-project en de studiedag Oog voor mantelzorg waar zij de introductie voor hun rekening namen.
- In het najaar evalueerden we het transitieplan dementie. Het EDV bereidde

*ach oma, zo lang
mij nog precies
weten wie jij
bent...*

> tekening van Ilah, www.onthoumens.be

samen met de regionale medewerkers en het Agentschap Zorg en Gezondheid deze evaluatie voor. Over de inzichten en vervolgacties werd inmiddels bijeengekomen op het kabinet en concreet afgesproken.

- We blijven het 10-puntenplan jongdementie opvolgen met de werkgroep jongdementie. Deze kwam twee keer samen met het EDV als voorzitter. Nadruk werd gelegd op de functie van de zorgcirkels en de aspecten van erkenning door het VAPH. Met enkele politieke verantwoordelijken werd afgestemd rond een beleidsinitiatief in 2018.
- We namen deel aan de Eerstelijnsconferentie en bespraken de verdere oriëntaties binnen de Raad van Bestuur en op het kabinet in aanwezigheid van het Vlaams Agentschap. Een nota over het DNA van de expertisecentra dementie werd opgeleverd.
- De kerngroep met relevante partners werd samengebracht in functie van advies en coördinatie van de verduurzaming van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens'.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

- We investeerden verder in de afstemming en samenwerking met **de Alzheimer Liga Vlaanderen**. De directeurs van beide organisaties kwamen twee keer bijeen en evalueerden hun wederzijds engagement, bijvoorbeeld rond het sociaal-artistieke project 'De Alzheimer Code' of de intervisie van de coaches psychoeducatie en de verdere ontwikkelingen ervan in het buitenland.
- Verder werkten we samen rond de methodiek van Dementia Care Mapping. Met de regionale centra werd afgesproken dat we DCM als methodiek verder wensen uit te bouwen. Hiertoe werd op regelmatige basis afgestemd met Prof. dr. M. Downs van Bradford University (UK). Ook in het kleinschalig genormaliseerd wonen zal men hieraan aandacht besteden door de voorzieningen die bij het netwerk zijn aangesloten allemaal via DCM door te lichten. Deze doorlichting werd deels in het najaar uitgevoerd en met de voorzieningen zelf besproken.
- Vanuit onze adviesfunctie binnen de **Werkgroep Kleinschalig Genormaliseerd Wonen** in Vlaanderen reikten we hen nieuwe inzichten aan. Het EDV was via Jurn Verschraegen lid van de werkgroep en met hen werden samen met Herlinde Dely op diverse momen-

ten verschillende onderdelen van het referentiekader dementie besproken. Het voorzitterschap wordt nog steeds opgenomen door Dirk Van Herpe, directeur van WZC Den Olm in Bonheiden. De vergaderingen werden telkens afgestemd voorbereid. Op een tweedaagse van de werkgroep in Maastricht werd stilgestaan bij nieuwe wetenschappelijke inzichten (bijdragen van doctoraatsstudenten rond spiritualiteit en zingeving, kleinschalig genormaliseerd wonen en kwaliteit van zorg e.d.).

- Eind augustus werd deelgenomen aan een studiereis naar Zweden waar we toelichting kregen over de ouderenzorg. Bij Silviahemmet werd onze expertise aangewend om toelichting te geven bij het concept van de opleiding tot referentiepersoon dementie. De reis was een organsiatie van DeBeCo-Aranth.
- Binnen BeDeCo nam Jurn Verschraegen namens het EDV deel aan de besprekingen. BeDeCo is een onafhankelijke vereniging van Belgische artsen-specialisten actief in dementiezorg. Een abstract over psycho-educatie verscheen in Acta Neurologica inclusief een artikel over autorijden in relatie tot dementie.
- We namen verder een actieve rol op tot **verduurzaming van en stimulering tot dementievriendelijke gemeenten**. Mogelijkheid tot verduurzaming werd gerealiseerd via de lancering van de dementiemeter en het dementievriendelijk groeipad. Daarnaast werd de film 'You'll never walk alone' gerealiseerd als communicatiemiddel om het thema dementievriendelijke gemeenten verder op de kaart te zetten. De inspiratiegids van VVSG werd samen met o.a. de publicatie 'Dementievriendelijk, de toekomst – terugblik op 4 jaar interregionale werkconferentie dementievriendelijke gemeenten' gebruikt als leidraad voor bestaande en nieuwe dementievriendelijke initiatieven. Kandidaat-gemeenten die dementievriendelijk willen worden, worden aangespoord om de dementiemeter in te vullen en zo toekomstige engagementen kenbaar te maken. Opvolging gebeurt i.s.m. **VVSG, regionale expertisecentra en Alzheimer Liga Vlaanderen**. De thematiek dementievriendelijke gemeente zal ook verder worden ingekapseld binnen het ruimere beeldvormingsverhaal van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens'.
- We onderhielden actieve contacten met de **Federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen, VVSG en Koning Boudewijnstichting**.
- Het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen is samen met regionaal expertisecentrum dementie Tandem lid

van de 'Interregionale Werkgroep Dementievriendelijke Gemeenten'. Dit Vlaams-Nederlands samenwerkingsverband organiseert een jaarlijkse werkconferentie, verspreidt goede praktijken en bouwt verder een netwerk uit inzake dementievriendelijke gemeenten over de grenzen heen.

- We startten op Vlaams niveau met een werkgroep 'dementie en kunst', die relevante partners uit de zorg en culturele sector samenbrengt om goede praktijken uit te wisselen en om te bouwen aan gezamenlijke visievorming en projecten. Bedoeling is mogelijkheden te verkennen om kunst, in de brede zin van het woord, een meer structurele plaats te geven in de dagelijkse zorg voor en communicatie met mensen met dementie.
- We deden een verdere prospectie voor productie van een digitale sensibiliseringspublicatie dementievriendelijke communicatie voor het brede mediaveld. Daarbij vormen de visie en doelstellingen van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens' de leidraad. De webpagina www.dementie.vlaanderen zal hierbij o.a. als geïntegreerd informatieportaal voor de media worden aangereikt.
- Het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen maakte deel uit van de coördinerende stuurgroep die het **sociaal-artistiek sensibiliseringsproject 'De Alzheimer Code'** voorbereidde, dat in het najaar van 2017 plaatsvond. Het Expertisecentrum was aanwezig bij de avantpremière en zorgde voor inhoudelijke en communicatieve ondersteuning bij de samenstelling en promotie van het programma. In meer dan 80 Vlaamse steden en gemeenten werden activiteiten gerealiseerd waarover zowel online, als in onze nieuwsbrief en de (regionale) pers werd gecommuniceerd.

DE AL
HEIM E
R D C DE

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

	Hits	Unieke bezoekers
2002	39 800	12 722
2003	80 668	30 565
2004	74 318	41 066
2005	84 069	49 959
2006	307 491	54 269
2007	201 710	59 696
2008	68 815	42 471
2009	61 453	40 239
2010	81 207	37 572
2011	175 436	57 965
2012	199 603	71 271
2013	210 622	78 534
2014	203 966	79 758
2015	207 887	80 233
2016	204 174	72 217
2017	205 223	73 407

- Naar aanleiding van de gerealiseerde documentaire New Energy for Young Dementia werden in mei een boek en dvd gemaakt, ter beschikking van het brede publiek. Hierin staat de problematiek van jongdementie in eenvoudige taal beschreven. Tegelijk geven we op een duurzame wijze leven aan het unieke beeldmateriaal. Er werden op diverse plaatsen in Vlaanderen al dan niet samen met de koppels uiteenzettingen gegeven met het beeldmateriaal. De avant-première vond op 17 mei plaats in Harelbeke en werd omkaderd door de mensen van Het Ventiel. Op 20 mei was er in Nederland een première in Velp. We namen deel aan een bijeenkomst van het Vlaams overlegplatform promotie zorgberoepen op 23 mei. En op 24 september lichtten we het geheel toe op de Associatiedag in Brugge bij Vives. Nadien waren er diverse recensies in de media over het boek, waaronder Knack (17 mei). Het overzicht van de recensies vindt u terug op de website van EPO. Het boek en dvd werden inmiddels in tweede druk aangeboden.
- We participeerden aan De Stem van ons Geheugen. Meer bepaald in de uitvoering van het door het Vlaams Agentschap voor Innovatie en Ondernemen goedge-

keurde dossier. Dat betekent dat we actief naar kansen zochten om zingen met dementie als een vast onderdeel te positioneren o.m. voor de referentiepersonen dementie. Concreet zorgden we voor een publicatie in het handboek voor referentiepersonen (Jenny Ernotte) en werd in een presentatie voorzien binnen de opleiding. We waren actief aanwezig op het symposium in Gent met een inleidende bijdrage.

- Uitvoering van het Vlaamse dementiebeleid inzake genuanceerde beeldvorming via het verderzetten van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens' middels:
  - Het opstellen van een communicatieplan dat de krijtlijnen voor de verdere doorstart in 2018 uittekende en besproken werd met de relevante partners uit het veld.
  - Prospectie voor gerichte sensibiliseringstools op maat van onderwijs en media. Hiertoe werden beide doelgroepen bevraagd naar de noden en wensen rond sensibilisering over dementie. Tijdens lezingen, workshops, online-sensibilisering via websites en sociale media, ... zorgde het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen bijkomend voor de verankering van de missie, engagementen en resultaten van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens'.
- We beheerden de volgende websites:
  - www.dementie.be,
  - www.jongdementie.info,
  - www.omgaanmetdementie.be,
  - www.onthoumens.be en
  - www.dementie.vlaanderenZij bieden een toegankelijk en up to date-informatie-aanbod dat alle aspecten van het werkkterrein van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale expertisecentra dekt voor de diverse doelgroepen uit dit jaarplan: personen met dementie en hun omgeving, de zorgsector, (inter)nationale deskundigen, beleidsmakers en het brede publiek.
- We beheerden de sociale media (**Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest en YouTube**) van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen (prospectie/publicatie

inhoud + monitoring bereik en reacties). Zij bieden een toegankelijk en up to date-informatie-aanbod dat alle aspecten van het werkterrein van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale expertisecentra dekt voor de diverse doelgroepen uit dit jaarplan: personen met dementie en hun omgeving, de zorgsector, (inter)nationale deskundigen, beleidsmakers en het brede publiek.

- Publicatie van een **digitale nieuwsbrief** met een verschijningsfrequentie van minimum 10 keer per jaar. In deze nieuwsbrief wordt aandacht besteed aan actuele regionale, nationale en internationale informatie, beleidsmateries, vormingsinitiatieven en relevante wetenschappelijke tendensen.
- Het in 2013 opgestarte **bibliotheekproject** in het kader van de campagne 'Vergeet dementie, onthou mens' werd i.s.m. de regionale expertisecentra dementie ook in 2017 verdergezet. Bibliotheken werden n.a.v. de internationale Werelddag Dementie in de maand september uitgenodigd om extra aandacht te schenken aan het thema 'dementie'. Hiertoe biedt het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen o.a. een gevarieerd aanbod flyers, folders en posters aan, een online geactualiseerde 'Inspiratiegids Dementie' met een toegankelijk aanbod boeken en films over dementie voor alle leeftijden en informatie op maat voor bibliotheken die naast informatie ook een lezing, getuigenis of andere activiteit willen inrichten.
- Het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale expertisecentra waren voor de media een permanent beschikbaar aanspreekpunt voor actuele informatie en duiding. Hiertoe werden ook proactief persteksten ter beschikking gesteld.
- In samenwerking met de regionale expertisecentra dementie Sophia en Foton en diverse partners werd op 21 februari in Blankenberge, samen met minister voor Binnenlandse Zaken Jambon een studiedag georganiseerd voor de politie met als doel het vermissingsprotocol verder te verspreiden en ingang te doen vinden in de politieopleidingen. Ter gelegenheid van deze studiedag werd een handleiding gepubliceerd.
- In samenwerking met het regionaal expertisecentrum dementie Contact verkenden we de mogelijkheid tot realisatie en verspreiding van materiaal voor kinderen over dementie (dementiekoffer). Het EDV faciliteert de vergaderingen rond dit onderwerp. We verkenden hierbij, samen met de regionale expertisecentra op strategisch en inhoudelijk vlak, toekomstige engagementen om het thema dementie in het onderwijs te verankeren.
- Samen met de Alzheimer Liga Vlaanderen werd de brochure 13 vragen en 13 antwoorden bij de ziekte van Alzheimer geüpdatet ten dienste van de apothekers en het brede publiek.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen

Jurn Verschraegen zat het coördinatie-overleg (COO) van de regionale expertisecentra dementie voor. Dit forum voor projectmatige afstemming kwam vijf keer samen in Antwerpen. Het verslag ervan werd ter beschikking gesteld aan alle medewerkers van de regionale en het Vlaams expertisecentrum. Dit beleidsvoorbereidend instrument werd als zeer positief ervaren door de medewerkers.

Het team van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen kon zich als gevolg van verregaande afspraken op het COO over de regionale beleidsplannen van de regionale

expertisecentra dementie buigen en leverde deze gebundeld op aan de overheid. Deze beleidsplannen werden dus van tevoren afgestemd binnen het COO. De directeur van het EDV deed aan de auteurs ervan vrijblijvende voorstellen tot verdere samenwerking met elkaar.

Elke medewerker (met uitzondering van de secretariaatsmedewerker) nam gedurende het werkjaar minstens één dag deel aan een praktijkstage of -ervaringsdag naar keuze. Dit maakte deel uit van het interne vormingsbeleid en van de optie die we nemen om voeling te behouden met het brede werkterrein.

⑧ Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

We organiseerden in september 2017 een 2-daagse bijscholing voor alle inhoudelijke ECD-medewerkers. De thema's werden bepaald in samenspraak met de regionale expertisecentra op het coördinatie-overleg. De eerste dag ging alle aandacht naar preventie van dementie, en hoe die boodschap aan het Vlaamse publiek gebracht kan worden. De tweede dag bestond uit een vorming over groepsdynamica, aangezien we veel werken met groepen (bv. deelnemers aan een cursus).

Het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen deelt actuele informatie uit de media en wetenschappelijk onderzoek met de regionale expertisecentra via de digitale communicatiekanalen.

We organiseren minstens 3 overlegmomenten met de dementie-experten, de tweedaagse verrijking in september inbegrepen. Dit overleg van kennisdeling wordt voorbereid door het EDV-team en het coördinatie-overleg zodat de inhoud gedragen wordt door de medewerkers. De werkgroepen werden eveneens door het coördinatie-overleg geëvalueerd en naar waarde geschat.

Bijkomende activiteiten die wel werden gerealiseerd maar niet opgenomen in het jaaractieplan:

- Diverse interviews in de media rond actuele thema's. Het EDV wordt meer en meer gezien als referentiepunt.
- Mede-organisatie van sensibiliserende activiteiten in het kader van de Warmste Week, met als uitsmijter de optredens van Sieg(fried) De Doncker in Steracteur Sterartiest.
- Vanuit onze expertise rond architectuur en dementie organiseerden we diverse adviezen naar bouwheren en directies van woonzorgcentra. Freelance medewerker Patrick Verhaest nam deze op zich.
- Freelance medewerker Patricia Wildiers verzorgde extern diverse lezingen rond personen met een beperking en dementie.

- Jurn Verschraegen nam deel als spreker op het Jongeriusoverleg (8 maart) in Arnhem, georganiseerd door VGZ over Dementie en nu. Thema was Zinnige Zorg in de wijk.
- Op 18 maart namen we deel aan een ontmoetingsmoment bij de collega's van Foton met bestuurders van het Odensehuis Amsterdam Zuid.
- Op 30 maart namen Jurn Verschraegen en Herlinde Dely deel als spreker op de studiedag van DeBeCo over dementiezorg in historisch perspectief, dit als opstap naar goede dementiezorg.
- Wij zijn betrokken bij de verdere uitrol van het project rond de beperking van psycho-farmaca (Leiehome en partners).
- Op 11 mei organiseerden we voor een Gents architectenbureau, actief voor de zorgsector, een hele dag workshop rond dementievriendelijk ontwerpen en bouwen en zorgden voor een getuigenis van een persoon met dementie.

Foto: Eén - © VRT 2017

Sieg(fried) De Doncker steunt Expertisecentrum Dementie Vlaanderen tijdens Steracteur Sterartiest.

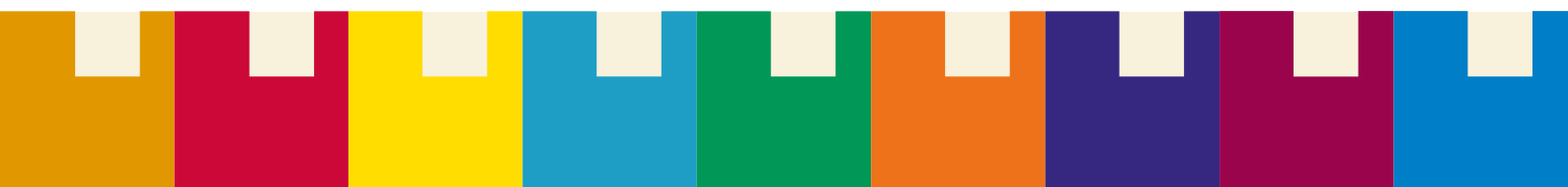
- Op 18 mei waren we te gast als expert bij de expertisegroep dementie huisartsen Meetjesland (AZ Alma).
- Op 21 februari namen in Brugge Jurn Verschraegen en Herlinde Dely deel aan het 'Wetenschapscafé', een causerie rond de verschillende vormen van dementie en een initiatief van de associatie Universiteit Gent. Dit werd herhaald in Kortrijk op 26 september 2017.
- Op 20 september gaf Herlinde Dely een avondlezing over reminiscentie bij personen met dementie in Hooglede.
- Met een vertegenwoordiger van de Waalse administratie werden de opties bekeken voor de inkanteling van de opleiding referentiepersoon als gemeenschapsmaterie.
- Olivier Constant werd als gastspreker uitgenodigd voor de 'Plymouth International Dementia Conference' die op 16 maart in Plymouth (UK) plaatsvond. Hij presenteerde er het wetenschappelijk onderzoek rond destigmatisering van dementie en de Vlaamse inspanningen om te bouwen aan een dementievriendelijke samenleving.
- Olivier Constant werd samen met een 40-tal andere deelnemers voor het 587ste Salzburg Global Seminar (Innovations in Dementia Care and Dementia-Friendly Communities) uitgenodigd als internationaal expert rond het thema dementievriendelijke communicatie & sensibilisering. Hij maakte deel uit van het panelgesprek

rond 'destigmatisering van dementie', presenteerde er het werk vanuit Vlaanderen en bouwde er samen met collega's van over heel de wereld aan internationale dementievriendelijke netwerken.

Regionale expertisecentra dementie

brOes

regionaal expertisecentrum dementie Brussel
zorgregio Brussel Hoofdstedelijk Gewest

Haachtsesteenweg 76 – 1210 Brussel | t 02 778 01 70 | f 02 771 72 00 | broes@dementie.be

broes, v. (m), de van vele gaatjes voorziene trechter (bron: Van Dale). II. de beginletters br, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als werkterrein. III. de grote O in brOes, de geheugenproblematiek van de persoon met dementie.

Medewerkers

Robbie Dumoulin (socioloog): coördinator expertisecentrum en dementie-expert, voltijds in dienst sinds 15 januari 2016.

Brecht Moeraert (maatschappelijk werker): vormingsmedewerker en dementie-expert, 80% in dienst sinds 15 januari 2016, voltijds sinds 1 oktober 2016, uit dienst sinds 15 februari 2017.

Valeria Spertini (orthopedagoog): vormingsmedewerker en dementie-expert, voltijds in dienst sinds 15 april 2017.

Team Elder en brOes

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

ECD brOes zet in 2017 zijn voorbereiding uit 2016 om in concrete acties om cultuursensitieve zorg voor personen met dementie in Brussel te realiseren.

Cultuursensitieve zorg

ECD brOes heeft in 2017 zijn basisvorming over wat dementie is cultuursensitief gemaakt en gebracht voor een groep van personen met een migratieachtergrond. Uit die vorming volgden verschillende aanmeldingen van personen met een migratieachtergrond voor onze narratieve zorg. Verder waren we in 2017 nog steeds actief lid van de stuurgroep van het EFRO project Divers Elderly Care van de Erasmushogeschool Brussel, dat wil nagaan welke trajecten doorlopen worden wanneer er sprake is van dementie bij personen met een migratieachtergrond.

ECD broes werkt in 2017 een Brusselse versie van het zorgpad dementie uit zodat er naadloze zorg voor personen met dementie kan gegarandeerd worden.

Een werkgroep met daarin ECD brOes, de verschillende mutualiteiten en de SEL werkte een plan van aanpak uit en ontwierp reeds de eerste materialen om een Brussels zorgpad mogelijk te maken. De steun van de Erasmus hogeschool werd gevonden, de werkgroep wordt onderdeel van hun project rond zorgpaden dat zal worden verder gezet in 2018.

ECD brOes zorgt samen met 4 partners in Brussel (Alzheimer Liga Vlaanderen, Huize Sint-Monika, Residentie Edelweiss, UZ Brussel, CM Sint-Michielsbond, Socialistische Mutualiteit van Brabant en MOK – Mantelzorg Overleg Komitee) voor 4 Praatcafés Dementie. ECD brOes komt hierbij duidelijk naar voor als organiserende partner, heeft een coördinerende rol en zorgt samen met de andere partners voor continuïteit en inhoudelijke invulling. ECD brOes verzorgt bij elk praatcafé een boekenstand met informatie die afgestemd is op het thema van het praatcafé om zo het documentatiecentrum bekend te maken.

Er vonden in 2017 opnieuw 4 praatcafés plaats in Brussel. De organisatie ervan werd ondersteund door evenveel overlegmomenten met de bovenvermelde partners.

Personen met dementie en hun omgeving kunnen telefonisch (permanentie) en per mail terecht bij ECD brOes. De medewerkers van ECD brOes ondersteunen hen met de nodige informatie, maken indien gewenst een afspraak om dieper in gesprek te kunnen gaan en verwijzen gericht door.

We verleenden advies op vraag van 2 personen met dementie, 7 mantelzorgers, 2 studenten en 20 professionals via e-mail, telefoon of face to face.

ECD brOes houdt zijn dementiewijzer up to date en blijft deze digitaal beschikbaar stellen.

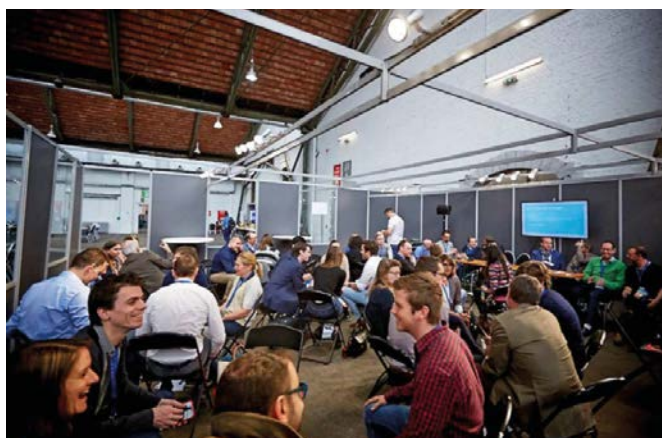
Via de website www.dementie.be/broes kan de dementiewijzer gedownload worden aangepast per gemeente in Brussel. ECD brOes gebruikt de dementiewijzer ook zelf in contact met personen met dementie, hun mantelzorgers en professionals.

Op vraag van externe partners geeft ECD brOes infosessies dementie aan personen met dementie en hun omgeving.

Volgende infosessies werden in 2017 door ECD brOes verzorgd:

Vermissing

Hack Belgium

- Dementiekundige basiszorg voor begeleidend medewerkers in de gezinszorg 17-21/01/18. 12 deelnemers
- Infosessies wat is dementie 1/02. 11 deelnemers
- ZKPO Dementie 13/03. 24 deelnemers
- Er zijn voor mensen met dementie 15/03. 8 deelnemers
- Toekomst Dementie 4/05. 32 deelnemers
- Infosessie: 'wat is dementie?' 30/09. 15 deelnemers
- Omgaan met dementie 17/10. 32 deelnemers
- Infosessie herkennen van dementie 19/10. 13 deelnemers
- Wat is brOes/Elder? 25/10. 11 deelnemers
- Vermissingsprotocol 7/11. 18 deelnemers
- Febi-vorming: 'Inzicht in dementie' 24/11. 16 deelnemers
- Wat is brOes? Op Danshart 30/11. Ongeveer 750 deelnemers

Het psycho-educatiepakket Dementie en (n)u wordt in Brussel georganiseerd in samenwerking met CM Sint-Michielsbond, FSMB en UZ Brussel. De trainers van CM Sint-Michielsbond en FSMB leiden de sessies en ECD brOes staat in voor de ondersteuning. ECD brOes zet in op de bekendmaking hiervan tijdens praatcafés demen-

Danshart

tie, infosessies, bij het inloophuis en tijdens het project dementie in de bib.

ECD brOes gaf in 2017 ondersteuning bij het psycho-educatiepakket Dementie en (n)u dat in het lokaal dienstencentrum De Kaai in Anderlecht doorging.

ECD brOes past in samenwerking met Elder van CGG Brussel narratieve zorg toe bij personen met dementie.

Narratieve zorg is een methodiek die het levensverhaal van ouderen in kaart brengt, toegepast door het ouderenteam van CGG Brussel. In 2017 waren onder die ouderen ook 5 personen met dementie voor wie de methodiek waardevol bleek.

ECD brOes nam in 2016 contact op met de Brusselse musea om een aanbod voor personen met dementie te bespreken. In 2017 wil ECD brOes de organisatie hiervan realiseren.

ECD brOes trad in 2017 in dit kader toe tot de werkgroep kunst en dementie georganiseerd door ECD Vlaanderen. Een afspraak met de Brusselse musea werd vastgelegd voor begin 2018.

ECD brOes heeft in 2016 geïnformeerd naar de dementievriendelijke wandelingen en zal in 2017 zelf een aanbod voor Brussel realiseren.

ECD brOes vond in 2017 een vrijwilliger en een koppel geconfronteerd met dementie die de uitwerking van de dementievriendelijke wandeling in Brussel op zich willen nemen in 2018.

Het actieplan 2017 van brOes werd eind 2016 opgesteld maar begin 2017 verliet één voltijdse medewerker het ECD waardoor de acties rond Het Spel van Verbeelding, de gesprekken Vroegtijdige Zorgplanning en de opvang van personen met dementie tijdens de aanwezigheid van hun mantelzorger bij het psycho-educatiepakket Dementie en (n)u niet gerealiseerd werden. Een nieuwe medewerker werd aangeworven in april waarna een inlooperperiode volgde en deze acties niet meer opgenomen konden worden.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Het vormingsaanbod van ECD brOes wordt geëvalueerd en bijgewerkt. Hierbij zal de nodige aandacht voor de geestelijke gezondheid van personen met dementie en hun omgeving aanwezig zijn.

ECD brOes bracht in 2017 een nieuwe versie van zijn vormingsaanbod uit dat beschikbaar is via de website.

Vormingsaanbod voor professionals:

Vorming aan de professionelen in de residentiële zorg: ECD brOes geeft op vraag van woonzorgcentra vorming op maat aan het personeel.

Vorming aan de professionelen in de sector van de woonzorgactoren

ECD brOes geeft op vraag van woonzorgactoren vorming op maat.

ECD brOes kreeg van verschillende woonzorgcentra en andere woonzorgactoren de vraag voor vorming op maat. In 2017 ging dat om dementiekundige basiszorg, het ver-

missingsprotocol, inzicht in dementie en er zijn voor mensen met dementie.

ECD brOes organiseert overlegmomenten met de referentiepersonen dementie uit Brussel. ECD brOes blijft zo op de hoogte van ontwikkelingen in de zorgsector en verleent informatie en advies aan de referentiepersonen dementie.

Het overlegmoment voor referentiepersonen dementie werd door ECD brOes georganiseerd onder de vorm van het ontbijtoverleg. Er werd één overlegmoment georganiseerd in samenwerking met Franstalige Referentiepersonen Dementie in Brussel.

ECD brOes houdt zijn hulpmiddelenkoffer up-to-date ten behoeve van professionele hulpverleners die hierbij herinnerd worden aan het voor hen beschikbare documentatiecentrum. Het verleent ook zijn samenwerking aan andere RECD om hulpmiddelenkoffers in hun regio uit te werken. Samen wordt de inhoud besproken en geactualiseerd.

De hulpmiddelenkoffer werd 7 keer uitgeleend in 2017.

ECD brOes gaat verder in op de vraag van Brusselse organisaties over de implementatie van het vermissingsprotocol door gebruik te maken van de nieuwe uitgave van Expertisecentrum Dementie Vlaanderen in samenwerking met RECD Sophia.

ECD brOes gaf in 2017 hierover vorming aan de thuiszorg.

Brusselse huisartsen en apothekers geven aan meer praktische ondersteuning van ECD brOes te verwachten. ECD brOes zal samen met hen bekijken hoe meer ondersteuning te bieden in het omgaan met personen met dementie.

ECD brOes nam deel aan de bijeenkomst van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen over het kennispakket

Bijeenkomst FAZODEM

dementie van FAZODEM. Via het Brussels overlegplatform dementie werd deze informatie verspreid.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

ECD brOes blijft op de hoogte van (inter)nationale wetenschappelijke ontwikkelingen om zijn werking te verbeteren en de informatie of het advies dat het verleent te optimaliseren. We werken samen met ECD Vlaanderen om up-to-date te blijven.

Medewerkers van ECD brOes schoolden zich hierin voortdurend bij.

ECD brOes volgt de mogelijkheden voor binnen- en buitenlandse studiedagen voor zijn medewerkers op en neemt indien relevant en mogelijk deel. ECD brOes deelt zijn ervaring op studiedagen mits verslag aan de andere ECD's via het VTO-overleg.

De medewerkers van ECD brOes namen deel aan volgende studiedagen en opleidingen:

- Dementie en bewegen 2/02/17
- EHBO: Reanimeren en defibrilleren 2/02/17
- Gezondheidsmeeting 16/03/17
- Gezond Ouder Worden 29/03/17
- Dementie en psychiatrie 30/03/17
- Ouder worden in de grootstad 27/04/17
- Conferentie Kunst doet leven 30/05/17
- DVT 2 – Daagse 8/06/17
- Dramatherapie 9/06/17
- Ouderenmisbehandeling 13/06/17
- Communicatiedag CGG 19/06 en 28/11/17
- De Helende kracht van kunst 20/06/17
- Eenzaamheid Knock Out 12/09/17
- 2 daagse ECD 28 en 29/09/17
- Er zijn voor mensen met dementie 5/10/17
- Congres ouderenpsychiatrie 12/10/17
- TDT 'armoede en dementie' 26/10/17
- Eco-wijken voor ouderen 10/11/17

- Studiedag diversiteit 23/11/17
- Vorming 'Chronische suicidaliteit' 4/12/17
- De eenvoud van het meervoud. Sociale cohesie als antwoord op eenzaamheid 7/12/17

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

ECD brOes maakt gebruik van het registratiedocument van ECD Vlaanderen om alle vragen met betrekking tot informatie, advies of vorming bij te houden.

ECD brOes hield nauwkeurig alle vragen met betrekking tot informatie, advies of vorming bij in het registratiedocument.

ECD brOes engageert zich om relevante onderzoeksthema's door te geven aan ECD Vlaanderen.

De medewerkers van ECD brOes wisselden hierover regelmatig van gedachten met de medewerkers van ECD Vlaanderen en de andere RECD via informele en formele overlegmomenten.

ECD brOes volgt relevante beleidsinitiatieven van ECD Vlaanderen, in Vlaanderen, Brussel, België en Europa op.

ECD brOes volgde dit ook in 2017 op.

ECD brOes voert het in 2016 opgestelde stappenplan om contacten met lokale besturen te verstevigen uit. Dit in het kader van de dementievriendelijke gemeenten.

ECD brOes nam in 2017 contact met de Brusselse gemeenten met een navraag naar hun initiatieven inzake een dementievriendelijke gemeente. brOes nam ook deel aan de vergaderingen bij ECD Vlaanderen aangaande de nieuwe materialen voor de dementievriendelijke gemeenten.

ECD brOes geeft als dementie-expert op vraag van de klinische teams van CGG Brussel ondersteuning bij cliënt-besprekingen.

ECD brOes handhaafde deze beschikbaarheid voor de klinische teams van het CGG Brussel ook in 2017.

Samen met het Brussels Overleg Thuiszorg organiseert ECD brOes een Overleg Platform Dementie. ECD brOes neemt het voorzitterschap van dit overlegplatform waar.

ECD brOes organiseerde samen met BOT het overlegplatform in Brussel op 8/03/17, 22/05/17, 22/06/17, 13/09/17 en 5/12/17 waarbij het telkens het platform leidde.

In het EFRO-project 'Divers Elderly Care' van de Erasmushogeschool neemt ECD brOes deel aan de stuurgroep. ECD brOes was in 2017 aanwezig op de bijeenkomst (18 mei) van de stuurgroep van het EFRO project Divers Elderly Care van de Erasmushogeschool Brussel dat wil nagaan welke trajecten doorlopen worden wanneer er sprake is van dementie bij personen met een migratieachtergrond.

ECD brOes neemt deel aan de stuurgroep mantelzorg in Brussel om vragen rond dementie op te vangen. Via dit forum maakt ECD brOes publiciteit voor zijn activiteiten.

ECD brOes nam deel aan de stuurgroep mantelzorg in Brussel op volgende data in 2017: 01/02, 15/03, 26/04, 15/06, 04/10. ECD brOes werkte ook actief mee aan een vorming voor professionals om de aandacht voor mantelzorgers te verhogen.

ECD brOes neemt deel aan de stuurgroep ouderenmisbehandeling in Brussel waar projecten worden besproken rond het thema van ouderenmisbehandeling en er ruimte is voor casusbespreking. Via dit forum maakt ECD brOes publiciteit voor zijn activiteiten.

ECD brOes nam deel aan de stuurgroep ouderenmisbehandeling in Brussel op volgende data: 31/01/17, 2/05/17, 5/09/17, 4/12/17.

ECD brOes fungeerde in 2017 als gastheer van de werkgroep jongdementie waarvan EDV voorzitter is.

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

ECD brOes zet in het op het thema preventie in afstemming met het EDV.

ECD brOes ontwikkelde in 2017 een campagne die preventie op de kaart zal zetten in Brussel. brOes nam ook deel aan tweedaagse van de expertisecentra dementie waarbij het thema preventie centraal stond en zal verder zijn campagne afstemmen op die van ECD Vlaanderen en de andere RECD.

ECD brOes zorgt ervoor dat zijn regionaal documentatiecentrum up-to-date wordt gehouden en zorgt voor de ver-

brOesbib

spreiding ervan bij het ruimere publiek.

ECD brOes heeft in 2017 zijn documentatiecentrum uitgebreid met nieuw werk.

ECD brOes onderhoudt op continue basis de website www.dementie.be/broes en stemt de inhoud af met andere RECD en ECD Vlaanderen. ECD brOes maakt gebruik van zijn facebookpagina om de laatste updates in de kijker te brengen.

De website van ECD brOes en de facebookpagina werden in 2017 up to date gehouden.

ECD brOes verspreidt minstens 3 keer een elektronische nieuwsbrief naar de partners van de zorgsector in Brussel en iedereen die zich inschrijft voor de nieuwsbrief via de website.

ECD brOes heeft in 2017 3 nieuwsbrieven verzonden naar de partners in de zorgsector in Brussel en alle geïnteresseerde ingeschrevenen. Het aantal geabonneerden op de nieuwsbrief nam toe.

ECD brOes organiseert de themawEEK 'Dementie in de bib'. Er wordt aan de Nederlandstalige Brusselse bibliotheken gevraagd om gedurende deze week hun materiaal over het thema dementie in de kijker te stellen. Voor de bekendmaking wordt een poster ontworpen en gedrukt die verspreid wordt in de bibliotheken en bij de partners in de zorgsector in Brussel. De Alzheimer Code 2017 zal geïntegreerd worden in deze themawEEK en ECD brOes zal de acties in Brussel in het kader van de Alzheimer Code ondersteunen.

ECD brOes doopte zijn themawEEK om naar Dementie Dicht Baa omdat het ruimer dan de bibliotheek sensibiliseert in die week. Ongeveer 260 leerlingen werden bereikt met 14 voorstellingen van een verteltheater met een verhaal geschreven door ECD brOes. In het kader van de Alzheimer Code maakten leerlingen van het Sint-Jan-Berchmanscollege levensboeken voor ouderen in hun buurt. In 19 bibliotheken was telkens een inspiratietafel te vinden met alle materialen over dementie die de bibliotheek bezit.

Dementie Dicht Baa 2017 Berchem

Voortbouwend op de succesvolle samenwerking met de Brusselse scholen in 2016 zal ECD brOes samen met andere RECD het aanbod voor scholen uitbouwen.

Kamishibai

ECD brOes ontwikkelde in 2017 zijn eigen verteltheater over dementie en bracht dit aan heel wat kinderen van de lagere scholen van Brussel.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

Alle medewerkers van ECD brOes nemen actief deel aan vormingen om hun vakinhoudelijke kennis te vergroten en bespreken de totstandkoming van het kennisportfolio, ontwikkeld door het EDV om de dementie-expert beter uit te tekenen.

De medewerkers van ECD brOes nemen deel aan relevante studiedagen, denkdagen en/of congressen.

Zie oplijsting onder punt 3 (Inter)nationale deskundigen.

Er is een beleidsmatige uitwisseling tussen de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen en de operationele werking van ECD brOes. Een lid van het directiecomité van CGG Brussel is lid van de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen. ECD brOes informeert het directiecomité van CGG Brussel over zijn werking.

Een lid van het directiecomité van CGG Brussel nam in 2017 deel aan de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen.

De medewerkers van ECD brOes voorzien wekelijks een vast moment in hun agenda om een teamvergadering te kunnen houden die de continue werking van het ECD waarborgt.

De medewerkers van ECD brOes nemen deel aan het Elder teamoverleg van CGG Brussel.

De medewerkers van ECD brOes hadden ook in 2017 zowel hun eigen overlegmomenten als dat zij deelnamen aan de overlegmoment van Elder.

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

ECD brOes neemt actief deel aan het Coördinatieoverleg (5x/jaar, coördinator), het VTO-overleg (5x/jaar VTO-verantwoordelijke) en het Dementie-experten overleg (dementie-experten, 3x/jaar). Zo wordt de samenwerking met de regionale expertisecentra gegarandeerd.

De coördinator van ECD broes nam deel aan het coördinatieoverleg van 14/02, 24/04, 11/09 en 27/12. De vormingsmedewerker van brOes nam deel aan de VTO-overlegmomenten van 27/03, 8/05, 13/07 en 20/11. De dementie-experten van brOes namen deel aan de tweedaagse van de expertisecentra dementie op 28 en 29 september en het demXpertoverleg van 28/03 en 6/11.

ECD brOes stemt de werking van zijn documentatiecentrum af met de andere expertisecentra in een overleg dat 3 keer per jaar plaatsvindt. ECD brOes werkt zo mee aan de uitbouw van het documentatiecentrum en aan een gemeenschappelijk gedragen aankoop- en uitleenbeleid.

Dit overleg vond in 2017 niet plaats.

ECD brOes deelt regionale ontwikkelingen binnen de netwerkvorming met ECD Vlaanderen.

De medewerkers van ECD brOes maakten hier melding van tijdens de verschillende formele en informele overlegmomenten met EDV en andere RECD.

ECD brOes deelt de expertise die het ontwikkelt met de andere regionale ECD's en ECD Vlaanderen.

De medewerkers van ECD brOes maakten hier melding van tijdens de verschillende formele en informele overlegmomenten met EDV en andere RECD.

De medewerkers van ECD brOes nemen deel aan de tweedaagse interne opleiding voor alle ECD medewerkers.

Alle medewerkers van ECD brOes namen deel aan deze tweedaagse op 28 en 29 september.

ECD brOes geeft vragen die binnenkomen via telefoon of e-mail en relevant zijn voor andere regionale ECD's door.

ECD brOes heeft in 2017 alles correct doorverwezen naar een ander RECD via telefoon of e-mail.

Contact

**regionaal expertisecentrum dementie provincie Limburg
zorgregio's Hasselt en Genk**

Woonzorgcentrum Hogevijf, campus Banneux: Hadewychlaan 74, 3500 Hasselt | t 011/88 83 84
e-mail: ecd.contact@hogevijf.be | ecd.limburg@dementie.be | website: www.ecdcontact.be

Medewerkers

Directie: *Julien Mertens*, directeur Expertisecentrum Dementie Contact, OCMW Hasselt

Co-partner: *Johan Abrahams*, algemeen directeur woonzorgcentra vzw Bejaardenzorg Grauwzusters Limburg

Anneleen Janssens: klinisch neuropsycholoog, ¾-de time werkzaam als consulente en dementie-expert van ECD Contact

Greta Mekers: maatschappelijk werkster, halftime werkzaam als consulente en dementie-expert van ECD Contact

Katrien Moors: ergotherapeut, halftime werkzaam als consulente en dementie-expert van ECD Contact

Laurine Ven: ergotherapeut, sinds september halftime werkzaam als consulente en dementie-expert van ECD Contact

Kathleen Eykelberg: interimaris voor *Chantal Grauwels*. Werkt ook deeltijds als coördinator bij Listel vzw (Limburgse thuiszorgkoepel)

Provinciale navorming 'Reflectiedagen voor Limburgse referentiepersonen dementie' (punt 2, vorming)

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

We verstrekken informatie en advies door middel van persoonlijk gesprek, telefoon(-permanentie), e-mail, bibliotheek, dementiekompas, digitale 'verwijsgids dementie Limburg', nieuwsbrieven en website www.ecdcontact.be. De verwijsgids dementie Limburg wordt steeds up-to-date gehouden. In 2017 werd o.m., zoals gestipuleerd in het Geactualiseerd Dementieplan Vlaanderen 2016-2019, het aanbod aan ergotherapeutisch advies aan huis binnen Limburg opgenomen.

Op 8 locaties in Limburg werden praatcafés dementie georganiseerd met uiteenlopende thema's. ECD Contact was meermaals gastspreker voor diverse thema's in verschillende praatcafés in verschillende Limburgse regio's. De data, thema's en sprekers van de 8 praatcafés werden steeds bekendgemaakt via <http://www.dementie.be/ecdcontact/praatcafes-dementie-en-familiegroepeningdementie-limburg>, via allerlei andere zorgorganisaties en via de nieuwsbrief van ECD Contact.

In samenwerking met 4 Limburgse mutualiteiten realiseerde ECD Contact in 2017 de brochure 'Wat als thuis wonen niet meer mogelijk is? Brochure ter ondersteuning van de mantelzorger bij opname van een naaste met dementie in een woonzorgcentrum'. Deze wordt digitaal aangeboden via de website van ECD Contact en de websites van de betrokken mutualiteiten en is eveneens gekoppeld aan een vorming voor mantelzorgers en het grote publiek.

ECD Contact realiseerde daarnaast de brochure 'Op bezoek bij ... Hoe kan ik een bezoek aan mijn naaste met dementie op een betekenisvolle manier invullen?' Deze brochure wordt digitaal ter beschikking gesteld. In 2018 zal de inhoud gekaderd worden in een vorming aan hulpverleners waarin de focus ligt op ondersteuning van familieleden van mensen met dementie.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Informatie en advies

De dementie-experten van ECD Contact boden in 2017 ondersteuning aan d.m.v. informatie (persoonlijk gesprek, telefonisch, via mail, tijdens vormingen en tijdens de regionale overlegplatforms dementie ('dementieLinken')) en d.m.v. een intervisiemethodiek aan de referentiepersonen dementie en aan de diensten maatschappelijk werk van de mutualiteiten. Ook tijdens anoniem casuoverleg (dementie en/of psychiatrie), dat op 7 locaties in Limburg werd opgestart in samenwerking met het CGG Litp, DAGG en VGGZ, brachten ze hun expertise in (advisering, informatiedoorstroming en netwerking).

De medewerkers van ECD Contact realiseerden de brochure 'Tips voor goede zorg bij hulpverleners'. Deze wordt digitaal ter beschikking gesteld en gehanteerd in vormingen.

Door stimulans van ECD Contact lanceerde ECD Vlaanderen in november 2017 de 'Inspiratiegids voor elke referentiepersoon dementie' (www.dementie.be). Deze gids werd grotendeels opgemaakt door ECD Contact en Limburgse referentiepersoon dementie en wordt door alle regionale ECD's mee uitgedragen.

In 2017 verspreidde ECD Contact 8 nieuwsbrieven waarin telkens 3 grote rubrieken: 'nieuws vanuit ECD Contact', 'nieuws vanuit Limburg' en 'nieuws vanuit (ECD) Vlaanderen'. Alle informatie (adviezen, vormingen, realisaties, netwerking, etc.) opgenomen in dit jaarverslag werd ook bekendgemaakt via deze nieuwsbrieven en onze webiste www.ecdcontact.be.

Vorming

Op vlak van vorming realiseerde ECD Contact in 2017:

- in samenwerking met ECD Vlaanderen: 11-daagse opleiding referentiepersoon dementie (jan.-jun.) waarin de medewerkers van ECD Contact de meeste opleidingsdagen verzorgden; 2-daagse opleiding 'Validation' door Doris van Averbek (18/5 en 19/5/2017), de studiedag 'Dementie en psychiatrie' door Heidi Windmolders (30/3/2017) en de 3-daagse opleiding 'Dementie en het lerend vermogen' door ECD Contact-medewerkers Katrien Moors en Anneleen Janssens (16/11, 30/11, 7/12). Katrien Moors en Anneleen Janssens hadden eveneens een bijdrage tijdens de 'Inspiratiedag, dag 10 Opleiding Referentiepersoon Dementie 2017' te Brussel (27/04/2017).
- provinciale vorming gericht naar Limburgse zorgactoren: 'Anders communiceren met personen met dementie – 'doe-voel-ervaarnamiddag' 'met als workshopbegeleiders Trudie Appermans, zorgclown, en Kasper Bormans, onderzoeker en auteur (06/10/2017); 'Intimiteit, seksualiteit en dementie: bespreekbaarheid en handvaten voor het ondersteunen van seksualiteit bij mensen met dementie' door Miek Scheepers, Aditi vzw (11/5/17); (jaarlijkse) 'Expertendag dementie', een studiedag voor de professionelen van de Limburgse dementiezorg, met in 2017 als titel 'Dementie, vergeet de familie niet' (7/09/2017). Meer dan 100 aanwezigen kregen workshops aangeboden (waarvan één aangeboden door ECD Contact) en beluisterden keynote-spreker Huub Buijssen.
- Provinciale navorming 'Reflectiedagen voor Limburgse referentiepersoon dementie' (conform het concept afgestemd met het EDV en de andere regionale centra; 16/3/2017, 8/6/2017, 22/9/16 en 24/11/16). Opnieuw namen 32 Limburgse referentiepersoon deel aan een vorming (voormiddagdeel) en intervisie (namiddagdeel). De thema's van de vormingen die in 2017 op vraag van de referentiepersoon werden aangeboden waren: dementie en psychiatrie, delen van good practices en in-

spirerende methodieken.

- In het kader van de samenwerking met het vormingsfonds voor kinderopvang en thuiszorg 'Diverscity' werd een 'Onderdompeling in de wereld van dementie' gegeven voor de verzorgenden van de thuiszorgdiensten van OCMW Herk De Stad (13/06/2017).
- In het kader van de samenwerking met het vormingsfonds Fe-Bi voor private woonzorgcentra verzorgde ECD Contact 'Inzicht in dementie' in Residentie Karen te Koersel (22/9/2017) en 'training 'Omgaan met dementie' in woonzorgcentrum 't Park te Neeroeteren (6/10- 10/10-20/10 en 24/10/2017).

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het aantal mensen (professionelen en niet-professionelen) dat ECD Contact bereikte met haar vormingen in 2017:

Aantal aanwezigen	Professionelen	Niet-professionelen
1799	1310	489

Netwerking

Aan de overlegplatforms dementie (in Limburg: 'dementie-Linken'), die sinds 2013 op 4 locaties in Limburg tweemaal per jaar door ECD Contact georganiseerd worden, bereikten we in 2017 een 200-tal deelnemers. Enkele thema's die aan bod kwamen: lancering Limburgse dementiematrix, demen-tievriendelijke gemeenten, kennis over hulpmiddelen delen, nieuwe vormingen/projecten/boeken/campagnes/projectoproepen, casusoverleg. Listel vzw brengt als partner telkens enkele agendapunten, de andere partners van het Limburgs Netwerk Dementie zoals Bejaardenzorg Grauwzusters Limburg vzw en de Limburgse hogescholen leverden ad hoc een bijdrage aan de dementieLinken.

In 2016 zorgden we voor regelmatige informatieverstrekking aan de Limburgse huisartsen over actuele initiatieven in de (Limburgse) dementiezorg via publicatie in hun regionaal Kringnieuws. In 2017 deden we een oproep via de LMN's in Limburg om ook andere huisartsenkringen te bereiken met informatie over dementie en konden huisartsen zich eveneens inschrijven op onze nieuwsbrief. Uiteindelijk werd besloten om informatie enkel te delen via een gemeenschappelijke nieuwsbrief in samenwerking met LOGO, SPIL, Listel, NPZL. Hiervoor werden de voorbereidingen getroffen voor een eerste publicatie in het eerste semester van 2018.

In het halfjaarlijks overleg tussen ECD Contact en de Limburgse mutualiteiten (30/05 en 07/11/2017) werden in 2017 meerdere acties ondernomen: ondersteuning van de maatschappelijk werkers (o.a. via intervisie, bekendmaking trajectbegeleiding vanuit de mutualiteiten (o.m. in

de familiegroepen (jong)dementie en praatcafés dementie), uitwerken van de brochure 'Wat als thuis wonen niet meer mogelijk is? Brochure ter ondersteuning van de mantelzorg bij opname van een naaste met dementie in een woonzorgcentrum'.

3 (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

Ook in 2017 was ons informeren bij ECD Vlaanderen over nationale en internationale deskundigen een permanent aandachtspunt.

4 Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

De directeur informeerde zich als lid van de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen ook in 2017 over ondernomen acties t.a.v. bovenlokale beleidsmakers.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Ook in 2017 continueerde ECD Contact de werking van het Limburgs Netwerk Dementie (LND) na het LSM-pro-

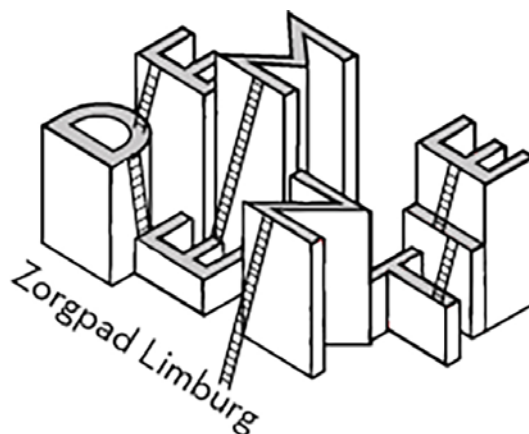
ject (afloop 2015). We organiseerden en realiseerden 4 'dementieLinken' (zie punt 2, netwerking) en de jaarlijkse Expertendag (zie punt 2, vorming). Daarnaast werd het document 'Limburgse dementiematrix' met een samenvatting van pluspunten en werkpunten en Limburgse goede praktijken (inventarisatie in 2015-2016) voorgesteld op de dementieLinken in het najaar en vanaf dan digitaal verspreid via www.ecdcontact.be.

In het kader van bachelorproeven verpleging en ergotherapie en projecten m.b.t. dementie (o.a. project 'Woonwijzer', 'Stay@home with dementia', 'Ondersteuning van medewerkers van woonzorgcentra in het omgaan met bewoners met een psychiatrische problematiek') werkten we in 2017 verder samen met de hogescholen als externe deskundige. Ook via de stuurgroep van het Limburgs Netwerk Dementie (zie boven) werd een nauwe samenwerking onderhouden met de Limburgse Hogescholen.

Diverse acties werden ondernomen in 2017 om het zorgpad dementie verder te ontwikkelen en te implementeren. De brede bevolking werd geïnformeerd over de niet-pluisgevoel-fase tijdens een infomoment ('Tasje info' binnen OCMW Zonhoven op 8/5).

Op vormingsmomenten werd het zorgpad dementie voorgesteld aan Thuiszorg De Voorzorg (8/6), Landelijke Thuiszorg (15/6) en Thuisverpleging 'Solidariteit voor het Gezin' (6/6) om hulpverleners te sensibiliseren om de richtlijnen en hulpmiddelen van het zorgpad effectief te gebruiken. Tijdens de algemene vergadering van het POP Hasselt (8/6) werden alle zorg- en hulpverleners geïnformeerd over het zorgpad dementie en werd een oproep gedaan om het zorgpad te implementeren binnen hun werking.

Er werd een artikel verspreid over de voordelen van een tijdige diagnose dementie met een verwijzing naar de hulpmiddelen van het zorgpad voor de lokale besturen en mutualiteiten. Tegelijkertijd werden de huisartsen in gans Limburg geïnformeerd via de LMN's over het gebruik van het niet-pluis-gevoel-formulier.

De hulpmiddelen voor de Dienst Maatschappelijk Werk binnen het zorgpad werden aangepast en uitgebreid na feedback van de vertegenwoordigers van de mutualiteiten. Op een dienstvergadering van de liaisonverpleegkundigen van het Jessa Ziekenhuis werd het zorgpad en de hulpmiddelen toegelicht (13/10). Op het praatcafé dementie in Hasselt werd een oproep gedaan om de hulpmiddelen voor mantelzorgers te gebruiken na een getuigenis over de concrete toepassing ervan door een mantelzorger (5/12).

De organisatoren van de Limburgse praatcafés dementie ondersteunden we door de coördinatie van de halfjaarlijkse 'werkgroep dementie Limburg' (22/06 en 8/12/2017). Alle regionale organisatoren van de Limburgse praatcafés dementie participeren hieraan, versterkt door afvaardigingen van CM Limburg, Wit-Gele-Kruis en DAGG Maaseik-Lommel. Meerdere regionale organisatoren van de Limburgse praatcafés dementie kwamen in 2017 tot samenwerking en werkten aan een gezamenlijke planning voor 2018, voorbeeld: Ham – Tessenderlo – Paal – Beringen – Leopoldsburg en meerdere zorgactoren binnen Sint-Truiden.

De 'werkgroep jongdementie Limburg', waarin de (inhoudelijke) afstemming van/met de familiegroepen jongdementie gebeurt, wordt halfjaarlijks door ECD Contact gecoördineerd (9/05 en 5/10/17) en dit in afstemming met de Vlaamse Werkgroep Jongdementie. We maakten het dienstverleningsaanbod jongdementie in Limburg bekend via o.m. de dementieLinken en de werkgroep geheugenklinieken Limburg, in uitvoering van het Geactualiseerd Dementieplan Vlaanderen 2016-2019. Sinds de opstart van deze werkgroep in Limburg in 2016 participeert steeds een medewerker van Alzheimer Liga Vlaanderen, sinds 2017 ook een maatschappelijk werker van de Christelijke mutualiteit Limburg in functie van inhoudelijke inbreng, toeleiding en signalering van knelpunten op vlak van jongdementie.

Ook in 2017 continueerden we de samenwerking met de Alzheimerliga Vlaanderen, o.m. voor de ondersteuning van bestaande familiegroepen (jong)dementie en bij de opstart van eventuele nieuwe, vertegenwoordiging in de werkgroep jongdementie Limburg, samenwerking in kader van (digitale) bekendmaking van het aanbod van de Limburgse familiegroepen, aanwezigheid van de liga op de inspiratiebeurs van de Expertendag 2017.

De 'werkgroep Limburgse geheugenklinieken', georganiseerd en gecoördineerd door ECD Contact, met focus op onderlinge afstemming en afstemming met ECD Contact werd tweemaal gepland in 2017. Omwille van teveel ver-

ontschuldigen zijn beide geplande vergaderingen echter niet doorgegaan. Vanaf 2018 wordt deze werkgroep nog éénmaal per jaar bijeengeroepen en gebeurt de verdere afstemming telefonisch en via mail.

We sensibiliseerden, inspireerden en boden ondersteuning bij concrete initiatieven in het kader van 'dementievriendelijke gemeenten'. 'Dementievriendelijke gemeenten' was een uitdrukkelijk thema tijdens alle regionale overlegplatformen, zowel in het voorjaar als in het najaar. Zo werd o.m. de dementiemeter als widget voorgesteld en stimuleerden we via het Limburgs Netwerk Dementie de nauwe samenwerking met gemeentelijke diensten, in de lijn van het Geactualiseerd Dementieplan Vlaanderen 2016-2019. Op 21 november werd een toelichting gegeven over het concept dementievriendelijke gemeente op vraag van de seniorenraad van Herk-de-Stad.

We pleegden regelmatig overleg met de Limburgse Centra Geestelijke Gezondheidszorg (5/1), Thuiszorg (LISTEL vzw) (1/6), mutualiteiten (30/5 en 7/11), ...

We bleven verder deelnemen aan de Algemene Vergadering Listel vzw (14/6 en 29/11).

Nieuwe sensibiliseringsacties t.a.v. de Limburgse politiezones i.f.v. vermissing en n.a.v. de nieuwe uitgave van Politieia door SEL ZW-Vlaanderen, RECD Sophia en het ECD Vlaanderen, en het onderzoek samen met het P.L.O.T. (Provincie Limburg Opleiding en Training; 'politie school') naar mogelijkheden qua specifieke vorming voor politiezones (vorming maatschappelijk assistenten van politiezones,..) kwamen moeizamer op gang dan verwacht. In het najaar werden opnieuw contacten gelegd met zowel de coördinator van de basisopleiding als deze van de voortgezette opleiding van de politie school. Een eerste overleg werd gepland in 2018. We werkten ondertussen actief mee aan de verspreiding van de nieuwe brochure.

We coördineerden de mogelijke opstart van buddywerking (jong)dementie Limburg (21/3/2017). Door de verschillende deelnemers werd de nood van een buddywerking aangehaald, maar geen van de organisaties kon zich ertoe verbinden om als trekker een algemene buddywerking voor personen met dementie op te zetten binnen hun takenpakket. Het geplande overleg van 5 oktober werd geannuleerd en de deelnemers werden doorverwezen naar de studiedag van Alzheimer Liga Vlaanderen waarbij buddywerking centraal stond. Ondertussen worden we steeds geïnformeerd door de medewerkers van de ontmoetingsgroep jongdementie te Genk waar getracht wordt een buddywerking uit te werken, en op vraag bieden we hier ondersteuning en reiken informatie aan. Het

thema wordt verder onder de aandacht gehouden binnen de Limburgse werkgroep jongdementie.

EFRO Healthproject Happy Ageing: samenwerking stad Hasselt en OCMW Hasselt. Indien weerhouden onderzoeken we de ondersteuning vanuit het ECD van dit project (Werkpakket Zorgcontinuüm, focus dementie). Te noteren valt dat er tot nu toe weinig ontwikkelingen zijn in dit dossier.

6 Publiek

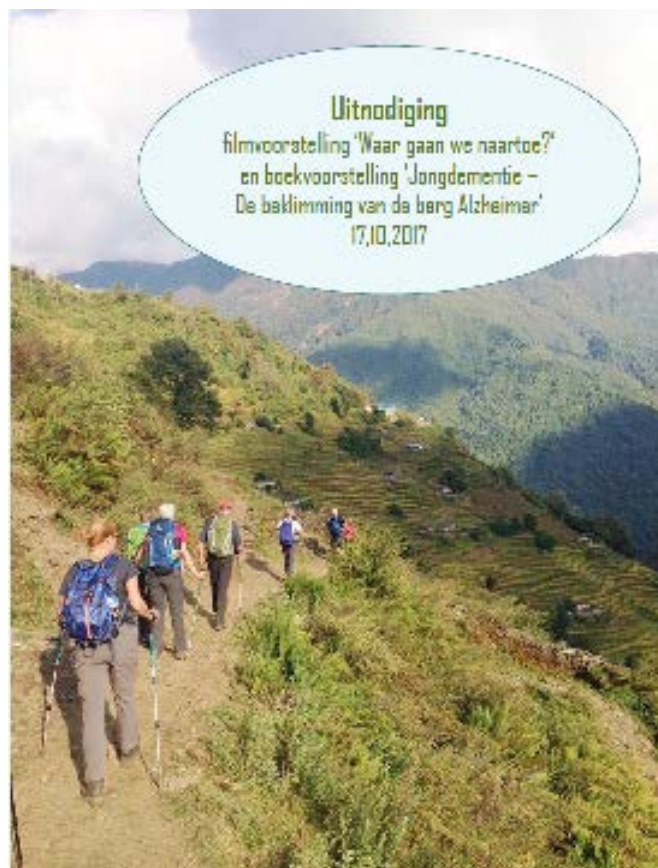
De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Via het beheer van de website www.ecdcontact.be en de regelmatige publicatie van een elektronische nieuwsbrief blijft ECD Contact het publiek informeren. In 2017 werden 8 nieuwsbrieven verzonden, telkens aan een 1500-tal abonnees. Elke nieuwsbrief bevat steeds 3 grote rubrieken: 'nieuws vanuit ECD Contact', 'nieuws vanuit Limburg' en 'nieuws vanuit Vlaanderen'. Op deze manier wordt ook systematisch aandacht besteed aan Limburgse initiatieven en initiatieven van ECD Vlaanderen.

Het dementiekompas, een handige tool of 'waaier' door ECD Contact ontwikkeld, die op een eenvoudige manier wegwijs maakt in de wereld van dementie, werd in 2017 verder verspreid (reeds meer dan 5000 exemplaren!). In de digitale Verwijsgids dementie Limburg, die gekoppeld is aan het dementiekompas, zijn de contactgegevens van Limburgse diensten en organisaties voor personen met dementie opgenomen. Dit instrument is inmiddels een zeer efficiënt hulpmiddel voor zowel hulpverleners als mantelzorgers gebleken in hun zoektocht in het zorgaanbod voor personen met dementie in Limburg. ECD Contact houdt deze Verwijsgids dementie Limburg steeds up-to-date.

De medewerkers van ECD Contact boden vorming aan voor het grote publiek o.m. via Vorming Plus, lokale dienstencentra en Limburgse praatcafés dementie.

We organiseerden daarnaast zelf een avondactiviteit voor het grote publiek rond jongdementie (17/10/2017). Aan een 100-tal aanwezigen werd de documentaire 'Waar

gaan we naartoe?', n.a.v. de Nepal-Expeditie 'New Energy for Young Dementia', getoond en de publicatie 'Jongdementie – de beklimming van de berg Alzheimer' te koop aangeboden.

Bijna alle expeditieleden waren aanwezig en brachten een aangrijpend panelgesprek, onder leiding van Jurn Verschraegen, directeur ECD Vlaanderen. Deze avondactiviteit kaderden we als ECD Contact binnen het sociaal-artistisch project 'De Alzheimer Code'. In dit project sensibiliseerden we en ondersteunden we ook andere organisaties en gemeenten (Lommel, Bilzen, Hamont-Achel, Hasselt, Heusden-Zolder, Lummen, Peer, Velm) die initiatieven voor het grote publiek opgezet hebben.

Ook maakten we promotie voor de erfgoeddag in het kader van zorg (23/4/17) en ondersteunden we betrokken initiatiefnemers d.m.v. advies en informatie (Alken/levensverhalen, Genk/belevingsgericht omgaan en de geschiedenis van dementie, Diepenbeek/infostand en Tongeren/reminiscentie).

In kader van de wereldddag dementie werden de Limburgse bibliotheken gestimuleerd een concreet initiatief op poten te zetten. 8 bibliotheken gingen in op deze oproep. ECD Contact bezorgde hen een infopakket over dementie en over het Limburgs zorgaanbod.

In het kader van sensibilisering van het onderwijs (in uitvoering van het Geactualiseerd Dementieplan Vlaanderen)

werkte ECD Contact in 2017 zogenaamde 'scholenkoffers dementie' uit ten behoeve van resp. het lager en het middelbaar onderwijs, dit in samenwerking met referentiepersonen dementie van Hamont-Achel en Lommel, met integratie van dementiekoffers ontwikkeld door PXL,... Dit initiatief werd en wordt ook afgestemd met het ECD Vlaanderen en met alle regionale expertisecentra (Coördinatieoverleg (14/2/2017) en Vlaamse werkgroep dementie in het onderwijs (20/6 en 28/11/2017)). Een pilootproject overigens voor heel Vlaanderen, dat ons ook subsidies hiervoor opleverde (via Music for Life en Danshart). Deze scholenkoffers dementie worden in Limburg gelanceerd in de loop van 2018.

Bachelor Symposium Ergotherapie	PXL-Healthcare
Train de trainer 'Leren met dementie'	ECD Sophia
Expertendag 'Dementie, vergeet de familie niet!'	Limburgs Netwerk Dementie
'Anders communiceren met personen met dementie'	ECD Contact
Train de trainer 'Armoede en dementie'	ECD Orion
Train de trainer 'Er zijn voor mensen met dementie'	ECD Vlaanderen

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

De directeur participeerde als bestuurder aan alle vergaderingen van de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen vzw (24/3, 19/5, 13/10 en 8/12), conform de bepalingen van bijlage 2 van het Besl.VI.Reg. van 9 mei 2014.

Office 365, het digitaal platform binnen ECD Vlaanderen, werd in gebruik genomen en als zodanig gehanteerd binnen ECD Contact.

In 2017 werden onderstaande vormingen/opleidingen gevolgd door de medewerkers van ECD Contact:

Vorming	Organisatie
Deelname aan intervisie- en casusoverleg	CGG Litp, DAGG en VGGZ i.s.m. ECD Contact
Tweedaagse voor medewerkers van alle expertisecentra dementie in Vlaanderen met thema's preventie en groepsdynamiek	ECD Vlaanderen i.s.m. ECD Contact
Dementie-expertenoverleg	ECD Vlaanderen
'Zorg in zicht'	CM Limburg
'Intimiteit en seksualiteit van personen met dementie'	ECD Contact
Tweedaagse 'Validation'	ECD Vlaanderen

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

De directeur droeg bij aan de voorbereiding en participeerde aan het coördinatieoverleg ECD-Vlaanderen en bracht langs deze weg regionale ervaringen inzake optimalisatie van dementiezorg in ten voordele van ECD Vlaanderen (14/2, 24/4, 11/9 en 27/11).

De medewerkers namen deel aan het dementie-expertenoverleg ECD Vlaanderen (28/3 en 6/11) en droegen bij aan het verder uitkristalliseren van de opdracht en taken van de dementie-expert, zoals omschreven in het transitieplan, en ondernamen hiervoor de nodige acties (o.a. op basis van casuïstiek, rolbeleving,..).

Ook in 2017 deden we via participatie aan het VTO-overleg ECD-Vlaanderen (6/2, 27/3, 8/5, 18/9, 20/11) een actieve inbreng qua thema's welke dienen aan bod te komen in de opleiding tot referentiepersoon dementie en in andere opleidingen in de schoot van ECD Vlaanderen.

Medewerkers

Claire Meire: tijdscrediet vanaf 16/11/2016, uit dienst 31/03/2017

Hilde Delameillieure: dagelijks verantwoordelijke, coördinator thuisbegeleiding, consulent thuisbegeleiding en expertisecentrum, begeleiding vrijwilligers - 84%

Elke Poppe: consulent thuisbegeleiding - 63%

Clarice De Cloedt: consulent thuisbegeleiding en expertisecentrum, vorming, lid van de VTO-werkgroep van de expertisecentra - vanaf 01/05/2016, 80%

Lieve Vermeulen: beheer documentatiecentrum, onthaal en administratie - 84%

Sophie Tack: consulent thuisbegeleiding - 84%

Emma Delanoeye: consulent expertisecentrum, projecten, vorming - ad interim vanaf 15/09/2016 – 31/03/2017, daarna regulier contract, 84%,

Hilde Michels: consulent thuisbegeleiding 36%

Vrijwilligers – activiteiten ontmoetingshuis

Marleen D., Bernard G., Marika V., Marie-Jeanne G., Agnes D., Kathy W., Paul K., Filip K., Rose V., Simone D., Linda N. (vanaf 21/04), Leen B. (vanaf 05/07)

Vrijwilligers – activiteiten Tielt

Marleen D., Lut D., Monique D., Stef H., Agnes D., Maria V.C. (vanaf 20/09/2017)

Vrijwilligers – onthaal, documentatiecentrum

Kathy W., Dominique G., Linda N.

Move for dementia

Gerealiseerde activiteiten

Dienstverlening over alle doelgroepen heen

Laagdrempelig onthaal en aanspreekpunt

Het centrum is vrij toegankelijk – zonder afspraak elke werkdag tussen 9u en 12u30 en tussen 14u en 17u. Na afspraak kan het ook buiten de openingsuren. De onthaalmedewerker van het ECD of een vaste Fotonvrijwilliger verzekeren de permanentie, beluisteren de noden en vragen en verwijzen desgewenst door naar een medewerker ECD.

Documentatiecentrum

Het documentatiecentrum fungeert als een draaischijf van inkomende en uitgaande informatie met betrekking tot dementie ten dienste van alle eerdergenoemde doelgroepen. Het wil informatie met betrekking tot de zorg voor personen met dementie opsporen, ontsluiten en ter beschikking stellen. De materialen kunnen ontleend worden.

Beheer van de collectie

Het gaat om het opsporen, aanschaffen, invoeren in de catalogus. Afvoer van publicaties gebeurt in samenspraak met ECD-Vlaanderen zodat we een actuele collectie kunnen aanbieden, maar toch ook de historiek niet kwijtraken. Materiële documentatie: 1469 exemplaren (851 boeken, 136 dvd's of gelijkaardig, 274 brochures, 114 afdruk artikels, 44 eindwerken, 37 spel-/vormingsmateriaal, 5 roll-up/posters, 4 losse tijdschriften).

Daarvan zijn 97 aanwinsten in 2017 (54 boeken, 26 brochures, 5 afdruk artikels, 3 eindwerken, 4 spel-/vormingsmateriaal, 1 dvd, 2 posters, 2 cursussen). Daarnaast bezitten we elektronische documentatie waarvoor we dezelfde rubricering hanteren.

Informatiebemiddeling

Vragen van gebruikers komen binnen via diverse kanalen. Zo mogelijk wordt de vraag meer verkend zodat de meest passende informatie kan aangeboden worden. Indien de nodige informatie niet aanwezig is, speuren we ze op. Zo nodig worden lacunes in kennis geseind via de wetenschappelijk medewerker van ECD Vlaanderen aan het onderzoeksveld.

Er waren 111 actieve ontleners, waarvan 53 nieuw. Het gaat om 56 hulpverleners, 15 lesgevers/vormingswerkers, 17 studenten, 6 vrijwilligers, 13 mantelzorgers en 3 cliënten. Zij ontleenden 668 exemplaren in 222 ontleenbeurten. De informatieve interventies vanuit het documentatiecentrum zijn vervat in de algemene cijfers info-advies van ECD Foton

Vormingen – samenvatting

Doelgroep	Aantal	Uren	Aantal deelnemers
ALLE	117	335:40	1865
hulpverleners	64	186:10	1105
andere	53	149:30	760
• mantelzorgers	1	1:00	3
• publiek	14	32:00	96
• studenten	16	59:30	309
• vrijwilligers	16	45:00	212

Overleg – samenvatting

Context	Aantal	Uren overleg	Personeels-uren
Overleg binnen de expertisecentra	30	93:20	134:20
Overleg binnen Familiezorg	45	112:15	131:15
Overleg Vlaams-federaal	14	35:00	43:00
Overleg in de regio-provincie	69	107:30	134:00
Overleg fototeam (structureel)	36	98:45	298:30
Overleg fototeam (ad hoc)	29	50:30	539:00

Interventies – samenvatting

	cliëntsituaties	interventies
Thuisbegeleiding	241 unieke gezinnen	1151
Info-advies	281 unieke aanmelders	306
Ontleningen	111 unieke leners	222 ontleenbeurten
	570	1679

1 Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Thuisbegeleiding

Er waren 1151 interventies voor 241 cliëntsituaties. Dat komt neer op 1 tot 42 interventies per situatie, met een mediaan op 3 interventies. Het gaat om 134 consulten in het fotonhuis en 429 huisbezoeken. Daarnaast zijn er 34% telefonische contacten en 10% per mail. Verder gaat het om multidisciplinair overleg en coachend advies. De mediaan van de interventies ligt op 60 minuten. De helft van de gezinnen (50,0%) zijn nieuw.

12,9% van de cliënten zijn bij aanvraag jonger dan 65 jaar. 24,1% van de cliënten woont alleen.

Wie vraagt concreet de thuisbegeleiding aan? (top 5): thuiszorgverantwoordelijke, zoon/dochter; geheugenrevalidatie; partner;; geheugenkliniek. Bij 69% van de interventies zijn één of meerdere mantelzorgers betrokken (voornamelijk de partner; vaak ook een dochter, minder vaak een zoon). Bij 24% van de interventies is ook de persoon met dementie betrokken. De top 5 van thema's die ter sprake komen zijn: zorgbelasting; thuiszorg; communicatie en omgang; zinvolle activiteiten; thuiszorg ondersteunende diensten.

De gesprekken vinden plaats op het ritme en de vraag van de gezinnen zelf. Zij volgen geen uitgewerkt standaardtraject.

Een nieuw project in het kader van de thuisbegeleiding diende zich aan te Tielt.

Daar gingen we vanaf 1 mei 2017 een samenwerking aan met het OCMW om de gespecialiseerde thuisbegeleiding dementie en de opstart van de muzieknamiddagen voor mensen met dementie en hun mantelzorgers te realiseren. Ook daar kunnen we rekenen op een groep Foton-vrijwilligers die het onthaal op de muzikale namiddagen waarmaken. De interventies m.b.t. thuisbegeleiding zijn inbegrepen in de cijfers hierboven.

Informatie- en adviesverstrekking

Naast de informatie en het advies onder de noemer thuisbegeleiding, beantwoordden we in 2017: 306 info- en ad-

viesvragen van 218 unieke personen. Daarvan zijn 38% mantelzorgers. 2 personen met dementie deden los van thuisbegeleiding beroep op ons (zie ook informatie- en adviesverstrekking onder 'Zorgverleners' voor meer toelichting).

Ontmoetingsmomenten

We organiseren een aantal activiteiten voor thuiswonende personen met dementie en hun omgeving. Met al deze ontmoetingsmomenten faciliteren we ook het opbouwen van een informeel sociaal en dragend contact onder de mantelzorgers en het uitwisselen van informatie en ervaringen. Onze vrijwilligersploeg is daarbij een belangrijke schakel.

De eerste woensdag van de maand is een muzikale namiddag (01/02, 01/03, 05/04, 03/05, 07/06, 05/07, 06/09, 04/10, 06/12). De derde vrijdag van de maand is een koornamiddag (13/01, 17/02, 17/03, 21/04, 19/05, 16/06, 15/09, 20/10, 17/11, 15/12). In september starten ook muzieknamiddagen in Tielt (20/09, 18/10, 15/11). Ook daar vonden we enthousiaste vrijwilligers om de bezoekers te onthalen.

Een aantal vaste Foton-bezoekers mochten in avant-première een namiddag met de nieuwe reminiscentiekoffer met thema 'sport' (Erfgoedcel Brugge) beleven op 05/05. Drie maal per jaar organiseren we een seizoensviering (05/04, 25/10, 22/12). Een nieuwe, gesmaakte activiteit was: 'Bewegen op muziek' (08/11).

Het Fotonkoor is in principe een fijne verbindende activiteit binnenshuis. De uitzonderlijke optredens vervullen een sensibiliserende rol voor het publiek. Op de erfgoeddag werd er gezongen in de bibliotheek 'De Biekorf' (23/04). In samenwerking met Koor en Stem werd er gezongen in het kader van 'Singing Brussels' in Bozar (21/05). Op het symposium te Gent 'De stem van ons geheugen (17/10) waren ze vanzelfsprekend ook aanwezig. En het jaar werd afgesloten met een kerstconcert in de parochiekerk van Pittem (17/12).

Vrijwilligers

Ontmoetingsgroep

Bezoekers (mensen met jongdementie) van DVC Rozemarijn konden op 19/01 in gesprek gaan met een consulent.

Psycho-educatie

6 deelnemers namen deel aan de 3 laatste sessies van de psycho-educatiereeks Dementie en nU. Een fotonconsulent begeleidde de reeks. RDC Zonnewende nam de organisatie op zich. Door het aanbieden van die reeks faciliteren we eveneens onderlinge steun en uitwisseling van ervaringen onder de mantelzorgers.

Praatcafé dementie

Labyrint-Brugge - Een ECD-medewerker is aanwezig op de activiteiten van het praatcafé. We stellen informatie beschikbaar en vormen een aanspreekpunt voor de aanwezigen. Foton is lid van de stuurgroep.

We maken de werking van de andere praatcafé's uit de regio en de provincie bekend bij onze cliënten.

partnergroep van partners van mensen met jongdementie

Zeswekelijks begeleidt een ECD medewerker een ontmoetingsgroep van partners van mensen met jongdementie (30/01, 06/03, 08/05, 24/07, 18/09, 23/10, 15/12). Deze groep heeft als doel onderlinge steun te genereren en ervaringen uit te wisselen. Tevens creëert deze bijeenkomst een informele verbinding tussen de mantelzorgers. Deze gespreksgroep neemt telkens 2 uur in beslag en is een open groep. Deze ondersteuning kadert eveneens binnen het zorgvernieuwingsproject jongdementie. (zie punt 5: partners)

Info- en ontmoetingsavonden jongdementie

Families die te maken hebben met jongdementie die individuele thuisbegeleiding krijgen, konden mekaar ontmoeten in een groepsgesprek. Deze avonden werden ingericht specifiek voor de partners (22/11) en voor (jongvolwassen) kinderen (18/10).

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

De opleiding referentiepersoon dementie

De opleiding ging door in het voorjaar van 2017 in het provinciehuis Boeverbos te Brugge en werd omkaderd door de collega's van ECD Sophia. Op sommige dagen was ook een Fotonmedewerker aanwezig als lesgever. Gedurende 4 dagen van de opleiding werkte de ECD-medewerker samen met een medewerker van ECD Sophia aan de inhoudelijke inbreng. Op het einde van de opleiding werden de deelnemers geëvalueerd aan de hand van een examen.

Basisnavorming voor referentiepersonen dementie

De reeks ging door in het Fotonhuis in Brugge op 24/03, 28/04, 06/10, 8/12 (telkens 6u). Thema's:

- op zoek naar mijn talent; intervisie gebruik van talent
- kritische families hebben (on)gelijk?! : hoe communiceren met assertieve families?
- je taak als referentiepersoon dementie: de wet en de realiteit
- vroegtijdige zorgplanning

Verdiepingsdagen voor referentiepersonen dementie

Dit is een vervolgaanbod op de basisnavorming.

Deze dagen gingen door in het Fotonhuis te Brugge op 02/06 en op 01/12 (telkens 6u).

- coachen naar verandering
- lerend vermogen (vorming door K. Vandenbroucke, ECD Sophia)

Vanuit ECD Foton wordt heel sterk ingezet op het vormen van netwerken tussen de referentiepersonen dementie. Zij

krijgen verschillende mogelijkheden om onder elkaar informatie uit te wisselen. De navormings- en verdiepingsdagen voor referentiepersonen dementie en de sterke werking van de overlegplatforms als ontmoetingsplaats dragen daartoe bij.

Vorming dementiekundige basiszorgverleners in de thuiszorg

'Zorg verlenen bij mensen met dementie thuis' Dit pakket wordt aangeboden aan de cursisten van de opleiding tot polyvalent verzorgende van Familiezorg West-Vlaanderen. Deze opleiding gaat tweemaal per jaar door.

Vorming op vraag

Op vraag verzorgen we vorming binnen organisaties. De voornaamste thema's zijn: basisvorming dementie; beleving van de persoon met dementie en zijn familie; persoonsgerichte zorg, zinvolle dagbesteding, dementievriendelijke gemeente

Dit jaar gaven we ook vorming aan thuisverpleegkundigen op aanvraag van Cario (09/02 en 16/02).

Zie ook: Samenvatting van de vorming

Informatie- en adviesverstrekking; coaching

Naast de informatie en het advies onder de noemer thuisbegeleiding, beantwoordden we in 2017: 306 info- en adviesvragen van 218 unieke personen. Waarvan 43% hulpverleners, 9% studenten, 9% andere en 1% vormingswerkers. 62% van deze vragen betreft een concrete cliëntsituatie. (zie ook informatie- en adviesverstrekking bij 'personen met dementie en hun omgeving')

34% van de interventies verloopt telefonisch, 37% per e-mail, de overige 17% zijn persoonlijke contacten of werkbesprekingen (multidisciplinair overleg).

De top 5 betreft: toelichting rond de werking van het ECD; communicatie en omgang; zorgbelasting; zinvolle activiteiten; dementie algemeen. Bij minstens 14% van de interventies werd verwezen naar andere organisaties.

Het documentatiecentrum is een belangrijk medium voor info-advies. (zie hoger: dienstverlening over alle doelgroepen heen)

Intervisie

Voor teams van DVC: De Vliedberg Brugge (22/05, 27/11); De Regenboog Oostkamp (25/04, 27/10); DVC Rozemarijn-jongdementie (16/03, 02/05, 03/10, 05/12).

Op de namiddagen van de eerder genoemde basisnavorming en de verdiepende vormingen voor referentiepersonen dementie hanteerden we eveneens de intervisie methode.

3 (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

De aanleiding voor deze contacten is vaak onze expertise met 'dementievriendelijke gemeente'. Wij benadrukken steeds dat het belangrijk is om gelijktijdig acties te doen voor een dementievriendelijke zorgsector (o.a. ontmoetingshuis, thuisbegeleidingsdienst dementie gespecialiseerde verzorgenden dementie aan huis...) en een dementievriendelijk stadswaefsel (o.a. vermissingsproject, dementievriendelijke lokale economie, dementievriendelijke musea ...). De verwevenheid tussen beide domeinen is essentieel om een dementievriendelijke gemeente te realiseren.

Nederland

- bezoek van Odensehuis Amsterdam (18/03)
- bezoek van projectgroep Dementievriendelijk Sluis (20/04)
- bezoek van coördinator en vrijwilligers nog op te richten infotheek dementie Zeeuws-Vlaanderen (18/09)

Frankrijk

- interview met Le Monde (09/02)
- bezoek aan Bistrot Mémoire, Rennes, met uitwisseling en vorming (22/06-23/06)

Duitsland

- uitwisseling en voordracht met panelgesprek in Enger op uitnodiging van Generationentreff Enger (25/10)

Verenigd Koninkrijk

- conference call met Aberdeen City Council (25/04)
- online forumgroep 'dementia friendly cities, The Guardian (23/05)

Finland

- ontmoeting met Finse docent via Howest (08/03)

Japan

- bezoek van 'Dementia Friendly Club' (universiteit van Tsukuba) (27/09)

Taiwan

- bezoek van studiegroep Department of Labor Relations of National Chung Cheng University, thema: jongdementie, leeftijdsvriendelijke werkomgeving (20/06)

4 Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

Registratie

Op vraag van de beleidsmakers zorgen we voor een adequate en zorgvuldige registratie van alle activiteiten en interventies vanuit Foton, door gebruik te maken van gedeelde parameters van alle RECD's. Op die manier kunnen ook noden van zorgverstrekkers kenbaar gemaakt worden.

Het overkoepelend overlegplatform dementie (OOPD)

De koepel van de 4 overlegplatforms dementie - die tot vorig jaar gefaciliteerd werd door de provincie West-Vlaanderen - kwam bijeen op 27/03.

Vlaamse werkgroep jongdementie

De werkgroep volgt het tienpuntenplan jongdementie op en heeft een signaalfunctie naar de overheid. Deze komt 2 keer samen onder het voorzitterschap van het expertisecentrum dementie Vlaanderen (21/03, 14/11). Een medewerker van Foton is lid van deze werkgroep.

Dementieplan

We engageerden ons om via de geëigende kanalen constructief-kritisch mee te werken aan het Dementieplan van de Vlaamse overheid.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Project 'Integraal aanbod voor mensen met jongdementie regio Brugge'

De samenwerking met de verschillende zorgpartners uit

het zorgnetwerk Jongdementie Noord-West-Vlaanderen wordt verdergezet. Er vond overleg plaats om de werking verder op elkaar af te stemmen (15/03, 27/09, 20/12). Vanuit Foton bieden we verscheidene ondersteuningmogelijkheden aan zoals de thuisbegeleiding voor de gezinnen, ontmoetingsmomenten, intervisie voor het team van het DVC Rozemarijn.

In overleg met de andere RECD's uit Oost- en West-Vlaanderen neemt RECD Paradox de vraag naar intervisie voor de dagverzorgingscentra jongdementie uit beide provincies op zich. Dit gebeurt in nauwe afstemming met de 4 RECD's en in jaarlijks overleg en evaluatie.

We hadden een aantal overlegmomenten met de initiatiefnemers van de buddywerking jongdementie regio Brugge-Oostende. ECD Foton fungeerde daarbij als een klankbord, faciliteerde de uitklaring van de visie en missie en stimuleerde de dialoog tussen de bestuursleden.

Project 'Cognitieve revalidatie' i.s.m. AZ Sint-Jan en AZ Sint-Lucas

Foton continueert de deelname aan het RIZIV zorgvernieuwingsproject Geheugenkliniek (cognitieve revalidatie). Personen die recent een diagnose dementie kregen, leren hun functionaliteit maximaal in te zetten. Er is veel aandacht voor psycho-educatie en ondersteuning van de mantelzorger. Foton levert hiervoor de locatie, sessies maatschappelijk werk, overdracht naar begeleiding door Foton (indien gewenst), en secretariaatsfunctie. In 2017 werden op basis van 1.2 VTE 504 sessies geregistreerd.

Project De Oesel

Gezinnen die opgenomen worden in het RIZIV zorgvernieuwingsproject De Oesel kunnen gebruik maken van de dienstverlening van de thuisbegeleidingsdienst van Foton. Ook de hulpverleners verbonden aan dit project kunnen voor coaching en advies en vormingsvragen bij Foton terecht. Het OCMW van Wakken organiseerde een vorming rond het gebruik van de dementiewijzer (08/05)

Praatcafé dementie Labyrint

Een medewerker van het RECD neemt deel aan de stuurgroep van het praatcafé dementie het Labyrint. Samen met de 11 andere partners uit de thuiszorg en residentiële zorg bespreken en evalueren we de activiteiten van de werkgroep die de praatcafés organiseert en programmeert. Op de tweemaandelijksse bijeenkomsten heeft Foton een infostand, en is een fotonmedewerker beschikbaar voor een individueel gesprek.

Overlegplatform dementie

Het Overlegplatform Dementie (OPD) is een open en pluralistisch overlegforum dat openstaat voor alle zorgaan-

bieders – zelfstandigen, organisaties en intra- en extramurale voorzieningen – die werken met en voor personen met dementie en hun omgeving.

Het OPD creëert een draagvlak, inventariseert bestaande noden en maakt deze bekend bij het beleid. Het OPD is een samenwerking tussen het SEL en het RECD.

In de zorgregio Noord-West-Vlaanderen kwam het OPD samen op 23/01, 27/03, 18/09, 20/11. Een intern werkgroepje bereidt reeds een symposium in 2018 voor rond ethische vragen in de zorg voor mensen met dementie.

In de zorgregio Oostende – Veurne kwam het OPD samen op 13/06, 12/09.

West-Vlaamse werkgroep vermissingsproject

De deelnemers van de werkgroep (SEL-coördinatoren, RECD Sophia, RECD Foton, politie VLAS, OCMW, diensten gezinszorg) komen driemaal per jaar samen (12/05, 14/07, 24/11). In 2017 werd de verdere verfijning en aanpassing van de documenten gerealiseerd. Daarbij lag de focus vooral op de onrustwekkende verdwijningen van mensen die thuis wonen. De documenten werden in die zin ook verder aangepast.

Alzheimer Liga

De jarenlange samenwerking met Alzheimer Liga Vlaanderen resulteerde dit jaar in de organisatie van de Werelddag dementie te Roeselare. Foton was vooral betrokken bij het tot stand komen van het Vertelzakje dementie voor de leerlingen van de lagere school.

Daarnaast verzorgde een medewerker van Foton een vormingsdag rond familiedynamieken in de vormingsreeks voor startende moderators van de praatgroepen van de Alzheimer Liga Vlaanderen.

De stem van ons geheugen (Koor en Stem)

Foton is lid van het expertenoverleg m.b.t. zingen en dementie (08/05, 13/11). Het fotonkoor was zingend aanwezig op het symposium te Gent op 27/10. Een workshop werd in samenwerking voorbereid.

Klankbordgroep mantelzorgers

We beschouwen onze cliënten-mantelzorgers als belangrijke partners. We luisterden naar hun ideeën over goede zorg, gingen in gesprek over hun verwachtingen en bezorgdheden in een bijeenkomst op 14/06.

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Het informeren van alle woonzorgactoren over ons aanbod gebeurt via

- verspreiding van folders en de Brugse en provinciale dementiewijzer
- bemande infostands (10 momenten)
- de websites www.dementie.be/foton; www.dementievriendelijkbrugge.be; www.familiezorg-wvl.be
- een halfjaarlijkse nieuwsbrief
- toelichting van onze werking (Inner Wheel 24/04; S-sport 04/09, 16/11)
- zichtbaarheid op Urban Trail (18/02), Danshart (30/11), Warmathon (21/12)

Dementievriendelijke gemeenten

De werking rond dementievriendelijke gemeenten breidt zich verder uit.

Dementievriendelijk Sint-Kruis

We willen de integratie van mensen met dementie en mensen met een beperking in de lokale gemeenschap bevorderen en het taboe rond dementie doorbreken. We doen dit in samenwerking met het DVC en 't Huys, woonondersteuning voor volwassenen met een beperking, beide dienstverleningen van 't Veldzicht vzw, gelegen in Sint-Kruis.

In een eerste beweging focussen we ons op contacten in de lokale economie. De apothekers in het bijzonder konden we betrekken bij het FAZODEM-project (zie ook ECD Vlaanderen).

Een bijzonder project in proeffase is de **Buurtbank**. De bank beoogt ontmoeting en sensibilisering. De officiële

Buurtbank

start en de vermenigvuldiging van de banken is voorzien voor 2018.

Memorabel: dementievriendelijke musea Brugge

We bouwen samen met Musea Brugge een traject uit met als doel een pool te creëren van gidsen/museum personeel die personen met dementie en hun omgeving kunnen begeleiden in een museum. 2016 was een proefjaar waarin de gidsen gevormd werden en het concept uitgetest werd. In januari 2017 was de 'echte' start. Foton was aanwezig op het evaluatie-overleg en uitwisselingsmoment met de gidsen (21/02, 13/06)

Memorabel

Dementievriendelijke buurten

Zijn van onderuit aan het groeien: oudere buurten in de stad krijgen te maken met dementie en contacteerden ons. De gemeente Brugge heeft op dit fenomeen ingespeeld en heeft vorming voorzien voor alle buurtwerkingen. De buurtambassadeurs ontvingen een pin met het logo van de geknoopte zakdoek. Bovendien is er opvol-

ging van deze buurtsensibilisering: buurten kunnen een creatief project indienen, en daar wordt een prijsuitreiking aan gekoppeld.

In beweging voor dementie – Move for dementia

Op zondag 03/09 namen we met een 50 tal enthousiastelingen deel aan 'Move for Dementia'. In het kader van een Europese bewustmakingsdag combineren we een sportieve wandeling met een aangenaam samenzijn achteraf in het Bulskampveld te Beernem. Zo brengen we de thematiek rond dementie op een sportieve wijze in de aandacht. Mensen met en zonder dementie ontmoeten elkaar op een heel gemoedelijke wijze.

Move for dementia

Vorming

- Thuis met dementie: hulpmiddelen en tips / Griet Braeckman (29/03)
- Een auteur aan het woord / Erik Stroobants (20/11)
- Basisvorming; belang van buurtwerk (21/12)
- Basisvormingen dementie (Tielt, 19/09; Bib Zedelgem, 19/09, OCMW Middelkerke, 22/11)

⑦ Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

Fotonvrijwilligers

Een team van 15 vrijwillige Fotonmedewerkers biedt on-

Gouden Oor

dersteuning bij de werking van Foton. 3 vrijwilligers verzorgen geregeld permanentie en onthaal in het onthaalcentrum en documentatiecentrum. De andere vrijwilligers zijn aanwezig op de activiteiten, bieden een luisterend oor en verzekeren het onthaal op die activiteiten. Ze signaleren aan het Fotonteam knelpunten en bezorgdheden rond de zorg voor personen met dementie en hun familie. 2 vrijwilligers zorgen voor muzikale ondersteuning.

Samana regio Brugge reikte dit jaar het 'Gouden Oor' uit aan de Fotonvrijwilligers (24/10). Zij kregen deze erkenning omwille van hun luisterend oor. Dankzij het warme onthaal van de Fotonvrijwilligers voelen mensen zich in Foton thuis.

Vorming Fotonvrijwilligers

Vorming/intervisie Brugge: 17/03, 19/05, 15/09, 17/11.
Feestelijke bijeenkomst op 11/02

Vorming/intervisie Tielt: 01/09, 15/11

De vrijwilligers kunnen deelnemen aan de vormingsmomenten binnen de vrijwillige oppasdienst van Familiezorg West-Vlaanderen vzw: Film 'Still Alice en nabespreking

(23/03) Dementiekundige vrijwilligers (12/10, 26/10); Het vrijwilligerswerk in evolutie (20/11).

Teamoverleg

Het teamoverleg verzorgt de continuïteit van de Foton-werking. Het bevordert ook de samenwerking en de gedeelde verantwoordelijkheid. Dit teamoverleg duurt 3u30. Omwille van de veelheid aan vragen en uitdagingen die op ons als ECD afkomen, verhoogden we de frequentie. Zo kunnen we snel inspelen op vragen en opportuniteiten (22 momenten). Op 13/09 herbronden we een hele dag als team.

Deskundigheidsbevordering Fotonteam

De consultants die verbonden zijn aan de thuisbegeleidingsdienst van Foton wisselen ervaringen en problemen uit rond gezinssituaties in het driewekelijks **thuisbegeleidingsteam** (11 bijeenkomsten). Dit overleg duurt 1u30-2uur.

Alle dementieconsultanten/experten in het team nemen deel aan het **consultenteam** (3 bijeenkomsten). Thema's waren: omgaan met grensoverschrijdend gedrag; doelbepaling; omgaan met suicidegedachten. Dit overleg duurt 3 uur.

Alle teamleden nemen deel aan volgende vormingen binnen Familiezorg West-VI:

- **overleg voor de interne 'deskundigen'** (3 bijeenkomsten – elk 3u)
- **provinciale infovergaderingen voor begeleidende medewerkers** (4 bijeenkomsten – elk 6 u)

Zo blijven we de vinger aan de pols houden wat betreft ontwikkelingen in het brede zorglandschap.

Vorming op maat

Eén medewerker volgde een driedaagse vorming rond het contextueel denken in het kader van de thuisbegeleiding. De dagelijks verantwoordelijke wordt bij de aanvang van haar opdracht begeleid via interventie

Vormingen ingericht door ECD Vlaanderen

Alle teamleden waren aanwezig op de vormingstweedaagse (groepsdynamica; preventieacties)

Stage

We gaven het voorbije jaar een studente gezinswetenschappen de kans om stage te lopen in Foton gedurende 240 uur. De focus lag daarbij op een ruime kennismaking met de werking van Foton en voornamelijk met de thuisbegeleiding. Een beperkte cliëntentevredenheidsmeting maakte deel uit van de bachelorproef.

Overleg beleidsverantwoordelijken Familiezorg West-Vlaanderen vzw

De dagelijks verantwoordelijke toetst de Fotonwerking bij de directie. De projectmedewerker en dagelijks verantwoordelijke overleggen met het directielid dat in de Raad van Bestuur van ECD zetelt. Daarmee beogen we de vlottende dagelijkse werking van Foton en opvolging van vragen aan Foton en bepalen we beleidskeuzes en stellen we prioriteiten in onze werking.

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

Samenwerking met ECD Vlaanderen

We namen deel aan de **Raad van Bestuur** (24/03, 19/05, 13/10)

We namen deel aan het **VTO-overleg** (06/02, 27/03, 08/05, 13/07, 18/09, 20/11)

De dementie-experten namen deel aan het **dementie-expertenoverleg** (06/11)

Dagelijks verantwoordelijke en projectmedewerker nemen deel aan het **coördinatie-overleg** (14/02, 24/04, 11/09, 27/11).

Op het fotonteam worden de agendapunten van al deze overlegmomenten afgestemd en teruggekoppeld aan het voltallige Fotonteam.

We participeerden in de klankbordgroep en leesgroep rond de realisatie van het boek 'Integraal referentiekader voor kwaliteit van zorg, wonen en leven voor personen met dementie' en hadden een aantal overlegmomenten met de auteur. Daarnaast namen we deel aan de werkgroep rond de lancering van de 'Dementiemeter' en het 'Groeipad dementie' voor de lokale besturen en de steden en gemeenten.

Het psycho-educatiepakket voor mantelzorgers Dementie en nU vindt via ECD Vlaanderen zijn weg naar Nederland. Een fotonmedewerker deelde haar ervaring met het pakket met de Vlaamse en Nederlandse coaches.

Samenwerking met ECD Sophia

Er waren 3 structurele overlegmomenten met de provinciale collega's (20/02, 12/06, 23/10).

Samen met RECD Sophia werkten we het pilootproject rond het gebruik van de FAZODEM-map verder uit met de apothekers van St.-Kruis. Daarnaast namen we samen deel aan overlegmomenten met de palliatieve netwerken in West-Vlaanderen en continueerden we de verdere implementatie, verfijning en verspreiding van de vermissingsdocumenten ook voor de thuiszorg. We stemden ook met de collega's van RECD Sophia af rond de benefietactie van Danshart. De inhoudelijke voorbereiding van de verdiepingsdagen voor de referentiepersonen dementie gebeurde samen met de collega's van RECD Sophia.

Meander

expertisecentrum dementie provincie Oost-Vlaanderen
zorgregio's Sint-Niklaas en Aalst

Kerkstraat 115 | 9200 Dendermonde | t 052 26 28 23 | meander@dementie.be

Medewerkers

Directie

Tanja Everaert: Directeur WZC Aymonshof, OCMW Dendermonde

Coördinator

Leentje Vanderniepen: Ergotherapeut, Master in de gerontologie, ½ dementie-expert. Werkt voltijds bij ECD Meander

Consulenten en medewerkers

Charlotte Vermeir: psychologisch consulent. Werkt voltijds bij ECD Meander en is vanaf 1/09/2017 ½ dementie-expert

Geert Baetens: Maatschappelijk werker, ½ dementie-expert. Werkt ½ bij ECD Meander, uit dienst getreden op 20/07/2017

Nelle Frederix: ergotherapeut en seksuoloog, 1,5/5 administratief medewerker vanaf 6/11/17

Vrijwilligers

André Pauwels: helpt bij administratieve taken, houdt het documentatiecentrum bij, stopte op 31/06/2017

Studiedag 'Nergens beter dan thuis'

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Samenwerking geheugenrevalidatie

ECD Meander werkt nauw samen met de geheugenrevalidatie van het AZ St-Blasius. Op de laatste consultatie van de persoon met dementie wordt samen met de mantelzorger de sociale kaart bekeken. Door ons centrum te gaan voorstellen hopen we de drempel voor mantelzorgers, om ons te contacteren met vragen, te verlagen. Dit contact was ook een kans om in kader van het transitieplan, mantelzorgers toe te leiden naar psycho-educatie.

Ontmoetingsgroep

Het concept van de ontmoetingsgroep voor personen met beginnende dementie werd in 2017 verder opgenomen. Via de ontmoetingsgroep sensibiliseerden we de deelnemers en probeerden we hun veerkracht te erkennen en te versterken. De sterkte van deze groep zat vooral in de erkenning en ondersteuning die de deelnemers aan elkaar gaven. De ontmoetingsgroep is in 2017 10 x doorgegaan.

Dementievriendelijke gemeenten

Dendermonde kreeg van de Koning Boudewijnstichting in 2009 een erkenning voor het ingediende project: **Dendermonde**, dementievriendelijke stad. Dit project wou in de eerste plaats dementie bespreekbaar maken binnen de samenleving. Om op te vangen dat personen met dementie soms geruisloos uit het verenigingsleven stappen en onopvallend geïsoleerd raken, beoogde het project verschillende acties:

- Ondersteuning van de persoon met dementie door de buddywerking
- 2016: werken aan een dementievriendelijke wandeling doorheen de stad Dendermonde en in samenwerking met de plaatselijke horeca en stadsdiensten. Feestelijke inhuldiging op 1 april 2017.
- De scholenkoffer met objecten om dementie bespreek-

baar te maken bij 12-jarigen blijft nog steeds ter beschikking om uitgeleend te worden aan lagere scholen.

- ECD Meander faciliteerde een contactkoor. Het koor repeteerde 2x per maand en mocht rekenen op enthousiaste zangers, bewoners en familieleden van WZC Aymonshof, WZC Huize Mariatroun en enkele zangers die nog thuis wonen. Vanaf 1/04 begeleidde onze vrije vormingsmedewerker het koor. Het koor is vanaf 1/05 1x/maand doorgegaan.

Het project dementievriendelijke stad **Sint-Niklaas** liep nog steeds verder.

In 2017 werd verder gebouwd vanuit reeds gerealiseerde initiatieven.

- Adviesgesprekken en medewerking vormgeving van dementievriendelijke gegidste rondleidingen in museum STEM tijdens tentoonstelling 'zijde gij van Sinnekloas?'
- Week dementie 2017: persbericht van dementievriendelijke initiatieven van Sint-Niklaas
- Startvergaderingen rond update van dementiewijzer reeds gepubliceerd in 2015.

In de gemeente **Zele** werd er in 2015 gestart met een werkgroep 'dementievriendelijk Zele'. ECD Meander heeft advies gegeven aan OCMW, LDC's, huisartsenkring... Van daaruit werd een sensibiliseringscampagne opgestart adhv posters die in het straatbeeld te zien waren en de actie 'dementievriendelijke handelaars'. In januari 2017 vond de awarduitreiking van de handelaars plaats.

De stad **Ninove** sprak Meander in mei 2017 aan om een stuurgroep 'dementievriendelijk Ninove' op te richten. Samen met OCMW, stad en WZC's werd er rond de tafel gezeten om een actieplan uit te tekenen voor deze stuurgroep.

I.s.m. OPD werden er in het najaar van 2017 reeds sensibiliserende artikels gepubliceerd en werd er een algemene infoavond gegeven door ECD Meander.

Vermissingsproject

Binnen de zorgregio's van Meander zijn verschillende politiezones het Hekla vermissingsprotocol aan het integreren.

1. In regio **Waasland**

- De stad Sint-Niklaas voerde dit protocol reeds in voor de residentiële zorg, en trok dit in de loop van 2016 en 2017 door naar de thuiszorg.
- Ook in politiezone WaNo (Waasland-Noord) was er interesse voor het invoeren van het vermissingspro-

protocol. In samenwerking met het OPD werd het volledig Waasland residentieel en thuiszorg voorzien van het vermissingsprotocol. Alle politiezones in het Waasland werden ook voorzien van vorming door Alain Remu, Patrick Crabbe en een medewerker van ECD Meander. In totaal werden 4 vormingsmomenten georganiseerd in voorjaar van 2017.

- In regio **Dendermonde** zijn een aantal politiezones reeds enkele jaren bezig met het protocol zoals politiezone Hamme/Waasmunster en Berlare/Zele.
  - In 2017 werd er evaluatie gemaakt en werd er geconcludeerd dat ieder WZC in de regio gestart was met het vermissingsprotocol.

Zorgoverleg

Op vraag van de zorgcoördinatoren van organisaties en voorzieningen was een medewerker van ECD Meander als dementie-expert regelmatig aanwezig op een zorgoverleg. Hierbij probeerden wij als externe expert een ander licht te laten schijnen op complexe zorgsituaties om vanuit onze expertise adviezen te formuleren voor het zorgpersoneel.

Praatcafé dementie

De Praatcafés Dementie zijn de plaats bij uitstek om de deskundigheid en de weerbaarheid van mantelzorgers te verhogen. Door deelname aan de stuurgroepen, faciliteerde ECD Meander de praatcafés van Geraardsbergen, Aalst, Dendermonde en Waasland. ECD Meander deed voorstellen betreffende thema's, bracht sprekers aan en trad ook zelf als spreker op.

ECD Meander coördineerde samen met ECD Paradox de verschillende praatcafés in Oost-Vlaanderen, waardoor de verschillende stuurgroepen uit elkaars ervaring leerden, hun werking stroomlijnden en in de mogelijkheid waren om praktische taken zoals drukwerk te groeperen. ECD Meander maakt ook mee promotie en doet gerichte doorverwijzing van mantelzorgers naar de praatcafés. In 2017 werd een gezamenlijke facebookpagina aangemaakt voor alle praatcafé's in Oost-Vlaanderen ter promotie van hun activiteiten.

Individuele informatieverstrekking aan mantelzorgers op vraag

Mantelzorgers van personen met dementie kunnen bij ons terecht voor al hun vragen. Wij proberen in een gesprek, aan de telefoon of via mail door te verwijzen naar gepaste hulpverlening in de regio.

Psycho-educatiepakket Dementie en Nu

In de regio wordt het pakket op 3 verschillende locaties aangeboden: Aalst, Sint-Niklaas en Dendermonde. In de organisatie van de psycho-educatiesessies neemt Meander vooral in Aalst en Dendermonde een adviserende en

faciliterende rol op. Op beide locaties voorziet een medewerker van Meander 2 lesmomenten. In 2017 ging het pakket voor het eerst door in Aalst.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Kennisversterking van professionele hulpverleners

Meander gaf ook in 2017 heel wat vorming aan professionele zorgverleners. Hieronder een overzicht.

Doelgroep	Aantal	Uren	Aantal deelnemers
ALLE	113	429	2244
Hulpverleners	76	354	1381
Andere	37	75	863
Mantelzorgers	10	25	141
Publiek	13	30	565
Studenten	7	11	61
Vrijwilligers	3	5	44
Politie	4	4	52

Mede organiseren van de opleiding tot referentiepersoon

In 2017 ging de opleiding referentiepersoon dementie voor de provincie Oost-Vlaanderen door in Dendermonde. Vanuit ECD Meander werd hoofdbegeleiding en organisatie geboden. Ook de collega's van ECD Paradox werkten nauw met ons samen. Zij waren aanwezig op dag 7 (de functie van referentiepersoon waarmaken), Dag 8 (sociale kaart) en Dag 11 (examen).

Een consulente nam via VTO overleg (8x/jaar) deel aan de opmaak en organisatie van deze opleiding.

Vormingen op maat

ECD Meander organiseerde op vraag vormingen op maat van verschillende organisaties en doelpubliek.

- VZW ZorgSaam, actieve partner in het samenstellen van een vormingspakket op maat en supervisie van referentiepersoon.

- CM – Vormingstraject voorafgaand aan psycho-educatiepakket (Dendermonde, Waasland en Zele).

Algemeen vormingsaanbod

Ons algemeen vormingsaanbod werd in de loop van 2017 bijgeschaafd en hier en daar vernieuwd. Via onze website www.dementie.be/meander kan ons meest recente vormingsaanbod geraadpleegd worden.

Organiseren van dialogen

Tussen maart en december organiseerden we 4 dialogen rond dementie. De dialogen zijn korte vormingsmomenten over de middag (2 uur) waarbij na een inleiding de deelnemers actief ideeën uitwisselen.

De thema's in 2017 waren:

- 9/03/2017: 'Zet me niet vast maar hou me vast'
- 08/06/2017: 'De zorgrelatie onder druk'
- 14/09/2017: 'Van taakgerichte naar persoonsgerichte zorg'
- 07/12/2017: 'Jong vs. Oud: moeilijk of gewoon anders?'

Er werd hierbij gebruik gemaakt van verschillende methodieken om de discussie te begeleiden. Er waren maximaal 25 deelnemers toegelaten.

Terugkomdagen voor referentiepersonen dementie

In 2017 vervolgden we de terugkomdagen die gestart waren in 2016 met de volgende thema's nog op de programmatie:

Datum	Thema
	Terugkomdagen BASIS
07/03/2017	'Met je rug tegen de muur' – Omgaan met (on)macht
06/06/2017	Pluk de dag en andere methodieken
	Terugkomdagen gevorderden I
14/03/2017	Met je team op weg
13/06/2017	Atypische vormen van dementie
	Terugkomdagen gevorderden II
21/03/2017	Persoonsgerichte zorg
20/06/2017	Belang van levensverhalen
	Terugkomdag gevorderden III
21/04/2017	Aanpak van moeilijk hanteerbaar gedrag en fixatiebeleid
16/06/2017	Activiteitenaanbod en persoonsgericht werken

Op de terugkomdagen basis, gevorderden I en gevorderden II, werd in de voormiddag een theoretisch handvat aangereikt en bevatte de namiddag supervisie aan de

hand van casuïstiek met betrekking tot het thema van die dag, en de theorie die in de voormiddag werd aangereikt.

Omdat we streefden naar meer overeenstemming tussen onze vormingen in open aanbod cf. dialogen, werd er beslist om in het najaar geen terugkomdagen te organiseren en vanaf 2018 te starten met kalenderjaren i.p.v. schooljaren.

Studenten begeleiden

In ECD Meander deelt men graag expertise omtrent dementie. We gaven studenten ondersteuning in het finaliseren van bachelorproeven, eindwerken of studieprojecten.

- Marjolein Baetens (Opleiding Master management, zorg en beleid in de gerontologie - stage)

Studiedag 'Nergens beter dan thuis?' 30 maart 2017

In het voorjaar van 2017 organiseerden we de studiedag 'Nergens beter dan thuis', van een grote institutionele omgeving naar een persoonsondersteunende thuis voor personen met dementie. In de voormiddag werd er plenair stilgestaan bij de algemene theorie en in de namiddag werden 4 inspiratiesessies voorzien die de deelnemers konden bijwonen en waar ze de kans kregen om te proeven van enkele goede voorbeelden van bewust omgaan met omgeving.

De studiedag ging door in CC Belgica Bis, Kerkstraat 115, 9200 Dendermonde en was een succes met een opkomst van ongeveer 110 deelnemers en was dus volledig volzet.

Studiedag 'Nergens beter dan thuis'

Themadag
Een hand reiken doorheen de mist
Vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie

Deze vorming wordt u aangeboden vanuit een samenwerking tussen Expertisecentrum Dementie Meander en Netwerken Palliatieve Zorg Aalst-Dendermonde-Ninove en Waasland

Meander
expertisecentrum dementie

Naderiken wat je wil en niet meer wil wanneer je je wensen niet langer kan uitdrukken, jezelf informeren, beslissingen nemen, tijd hierover spreken met je omgeving, het is geen evidente opgave wanneer er sprake is van dementie.

Aan de hand van het wettelijk kader willen we de deelnemers informeren over de troeven en hindernissen van vroegtijdige zorgplanning. We staan stil bij de beleving van de persoon bij dementie alsook van mantelzorgers en zorgverleners en gaan samen op zoek naar een manier om tot weloverwogen beslissingen te komen.

Moderator Charlotte Vermeir, consultant expertisecentrum dementie Meander, begeleidt de deelnemers doorheen het programma:

8:45 u - 9:00 u. Verwelkoming

9:00 u - 12:30 u. Wettelijk kader en wettelijke bepalingen van vroegtijdige zorgplanning
Door mr. Kathleen Van Cauker, advocaat Tobias Advocaten bvba

Ethische reflecte
Door Wim Duran, klinisch psycholoog Netwerk Aalst-Dendermonde-Ninove

12:30 u - 13:30 u. Broodjeslunch

13:30 u - 16:30 u. Werkhos waarin we exploreren hoe we in onze organisatie vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie kunnen implementeren
Door Wim Duran, Charlotte Vermeir en Philippe Helears, klinisch psycholoog Netwerk Waasland

Datum: Maandag 16 oktober 2017 8:45 u. - 16:30 u.

Locatie: Zaal SCOR VZW Sint-Lucia, Ankerstraat 91, 9100 Sint-Niklaas

Doelgroep: Functies: referent persoon met dementie, palliatieve zorg en geïnteresseerde zorgverleners in thuiszorg, woonzorgcentra, ziekenhuizen, diensten maatschappelijk werk, thuiszorgdiensten CRA-artsen, ...

Kosten: € 95,00, broodjeslunch inbegrepen

Inscriberen: Via stefanie.andries@pnpzw.be vóór 6 oktober 2017
Accreditering wordt aangevraagd

Uitnodiging studiedag levenseinde

Zorg voor het levenseinde

Op 7/09/2017 organiseerde ECD Meander in samenwerking met Netwerk Palliatieve Zorg Aalst/Dendermonde/Ninove een studiedag die de samenwerking tussen de referentpersoon dementie en palliatieve zorg beoogde. Er werd een middagvoordracht gehouden in WZC Aymonshof met als onderwerp 'Plaats van familie bij ethische zorg aan het levenseinde van personen met dementie'.

Op 16/10/2017 werd er vanuit deze samenwerking ook de themadag "'Een hand reiken doorheen de mist' vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie", georganiseerd, samen met netwerk palliatieve zorg regio Waasland. De reden van deze themadag waren de signalen die alle 3 de organisaties kregen m.b.t. VZP bij dementie vanuit het werkveld. Door middel van deze dag wilde we hulpverleners aansporen met VZP aan de slag te gaan en hen te motiveren om verder te groeien in dit thema. Ongeveer 45 hulpverleners schreven zich in.

Symposium huisartsen gecancelled

Op 7 oktober 2017 zouden we het jaarlijkse huisartsensymposium organiseren voor provincie Oost-Vlaanderen. Dit vanuit de samenwerking met ECD Paradox. Dit diende

helaas gecancelled te worden omwille van de afzegging door één van de hoofdsprekers. Het symposium werd verschoven naar het najaar 2018 op 6/10/2018.

Methodiektraining 'bouwstenen in de zorg voor personen met dementie'

ECD Meander publiceerde in 2016 een handleiding voor de communicatietool 'bouwstenen in de zorg voor personen met dementie' die in 2014 werd ontwikkeld door Meander. De druk van de handleiding voor het in gesprek treden met de mantelzorgers werd samen gelanceerd met een methodiektraining op 16/11/2016. Deze methodiektraining werd nogmaals herhaald op 8/06/2017.

Diepgaande vierdaagse rond dementie

Een vierdaagse opleiding afkomstig van ECD Paradox zal, in overeenstemming tijdens het provinciaal overleg, ook in het aanbod staan van ECD Meander. Vanuit de provinciale samenwerking zal de diepgaande vierdaagse rond dementie afwisselend voorjaar/najaar door elkeen van de Oost-Vlaamse ECD aangeboden worden. Het ECD dat de opleiding ORP verzorgd zal in het najaar de vierdaagse organiseren en in het voorjaar zal het ander ECD de vierdaagse aanbieden.

De diepgaande vierdaagse is een vierdaagse opleiding voor professionele hulpverleners die graag een diepgaandere kennis willen opbouwen rond dementie, maar niet in aanmerking komen voor de referentieopleiding.

In het najaar 2017 werd de vierdaagse reeds aangeboden bij ECD Meander. Volgende thema's kwamen aan bod:

- 06/10/2017: Medische aspecten
- 13/10/2017: Belevingswereld van de persoon met dementie & communicatie
- 20/10/2017: Omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag & Omgaan met familie
- 27/10/2017: Juridisch aspecten & Casuïstiek

Omdat de opleiding referentpersoon dementie in 2018 doorgaat in Gent, zal Meander de vierdaagse ook in het voorjaar 2018 verzorgen.

Discussieforum referentiepersonen in de thuiszorg

In samenwerking met ECD Paradox hebben we ook een forum aangeboden voor de referentiepersonen in de thuiszorg. Dit forum werd in 2017 gecancelled omwille van te weinig inschrijvingen.

Adviesgesprekken dementievriendelijke inrichting

Eén van de medewerkers van ECD Meander volgde een opleiding interieurvormgeving. Door deze inzichten en kennis te koppelen aan de principes van dementievriendelijke inrichting en architectuur is het de bedoeling om zich in de toekomst verder te verdiepen in dit thema en hier een groter engagement in op te nemen. In 2017 werden al enkele adviesgesprekken gevoerd met betrekking tot de inrichting van leefruimtes binnen woonzorgcentra o.a. met WZC St-Vincentius, Baasrode en WZC Aymons-hof, Dendermonde.

Mede organiseren van de opleiding tot referentiepersoon

In 2016 ging de opleiding referentiepersoon dementie voor de provincie Oost-Vlaanderen door in Gent. Samen met de collega's van ECD Paradox hebben wij de opleiding mee ondersteund. Een medewerker van ECD Meander was aanwezig op dag 1 (kennismaking), dag 6 (omgaan met familie), dag 7 (de functie van referentiepersoon waarmaken) en dag 11 (examen). Dag 6 werd ook door een collega van ECD Meander in andere regio's gegeven.

Een consulente nam via VTO overleg (8 x / jaar) deel aan de opmaak en organisatie van deze opleiding.

Adviesverlening OCMW's – zorgsector

ECD Meander had een adviserende rol en gaf advies in de stuurgroep dementie van het OCMW van Sint-Niklaas. Deze stuurgroep omvat zowel de hulpverlening residentieel als de thuiszorg.

In 2017 startte ECD Meander op vraag van OCMW Hamme een samenwerking rond de uitbouw van nieuwe beschermde afdelingen in WZC Meulenbroek. Samen met hen werd er rond de tafel gezeten rond visieuitwerking en een actieplan voor de uitbouw van de gewenste veranderingen. Een medewerker van Meander was ook betrokken bij het selectieproces van de personeelsleden voor de beschermde afdeling. In 2018 wordt de samenwerking verdergezet onder vorm van een begeleidingstraject waarbij het personeel gaat brainstormen over de visie van hun nieuwe afdeling.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

ECD Meander wil blijvend beroep kunnen doen op nationale en internationale deskundigen om zo de kwaliteit van het gegeven advies en de algemene werking te kunnen waarborgen. Hiervoor werken wij nauw samen met het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale ECD's.

Documentatiecentrum

We bouwden een beperkt documentatiecentrum uit. Verder verwijzen we door naar de reguliere bibliotheken of naar collega ECD's via het BIDOC – systeem.

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

Signaleren en aanbrengen van onderzoeksthema's

Vanuit de werking van ECD Meander werden thema's ter onderzoek of uitdieping doorgegeven aan ECD Vlaanderen.

Breed verkennen van ontwikkelingen via het opvolgen van nationale en internationale literatuur

ECD Meander is geabonneerd op verschillende tijdschriften en nieuwsbrieven van partnerorganisaties. Alle nationale en internationale vakliteratuur die ons aangereikt werd door ECD Vlaanderen, werd doorgenomen.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Samenwerking VZW De Companjong

Eind najaar 2016 ging Meander in gesprek met een mantelzorgster Christine Vandenbranden rond de opstart van een buddywerking voor personen met jongdementie.

Meander stond haar bij in het opbouwen van een netwerk, het aanbieden van ideeën voor de opstart van de buddywerking en de deskundigheidsbevordering van hun buddy's.

In de zomer van 2017 gingen ze officieel van start. ECD Meander verzorgt vormingen voor de vrijwilligers en helpt hun acties mee te promoten via onze sociale media.

Samenwerking Palliatief Netwerk

De samenwerking met het palliatief netwerk zoals reeds beschreven, had ook een sensibiliserend effect. Via studienamiddagen voor CRA artsen en directies van WZC werd ook deze doelgroep gesensibiliseerd voor de specifieke problematiek van palliatie en dementie. Aan de hand van supervisie tussen referentiepersonen palliatieve zorg en referentiepersonen dementie trachtte we beide expertises met elkaar te verbinden. Zoals reeds eerder besproken werd ook een themadag rond VZP georganiseerd vanuit deze samenwerking.

OPD

ECD Meander ondersteunde binnen SEL Waasland en binnen SEL Aalst het OPD.

In OPD **Waasland** werd er 4x per jaar een stuurgroepvergadering georganiseerd.

In het voorjaar werd er een persconferentie georganiseerd van de nieuw uitgebreide samenwerking en uitbouw van het vermissingprotocol in het gehele Waasland. Vervolgens bood het OPD op 5 mei een forum aan rond VZP waar o.a. de app 'voor ik het vergeet' werd voorgesteld. In 2017 zat ECD Meander samen met SEL en AZ Sint-Nikolaas rond de tafel om de zorgketen van het Waasland verder invulling en uitwerking te geven.

Binnen SEL **Aalst** werkte het OPD met regionale thema's:

- Zorgpad en inspiratiegids voor referentiepersonen dementie in de regio Dendermonde. In februari 2017 werd

een persconferentie georganiseerd zodat ook het grote publiek kennis kreeg van het zorgpad.

- Brochure 'Dementie, je staat er niet alleen voor' in de regio Aalst werd in september 2017 gepubliceerd en verspreid.
- Brochure 'Dementie je staat er niet alleen voor' in de regio Geraardsbergen/Ninove. Deze werd reeds gepubliceerd en verspreid in november 2016. In regio Geraardsbergen kende het nog een verdere verspreiding in 2017. Verder werd er in deze regio in het OPD ook een planning gemaakt en werd er reeds een sensibiliseringscampagne georganiseerd in regio Ninove. Deze bestond uit het uitgeven van 3 artikels rond dementie in de lokale kranten en een algemene infoavond voor de lokale bevolking. Deze campagne zal ook in 2018 uitgerold worden in Geraardsbergen.

ECD Meander participeerde actief in alle werkgroepen van de OPD's en deelOPD's.

Opbouwen en onderhouden van nauwe contacten en samenwerkingsverbanden met o.a. hogescholen, palliatief netwerk om kennisoverdracht te optimaliseren.

- Regelmatig waren we als gastdocent spreker in verschillende opleidingen: ASO (St. Jozef College Aalst), Sense medico-sociale administratie (TSO, Vesaliusinstituut, Dendermonde) en hogescholen (Odisee Gent en Sint-Niklaas).
- Samenwerking met Palliatief Netwerk werd in 2017 nog nauwer. Dit mondde uit in verschillende acties hierboven beschreven.

Partnerschap met patiëntenorganisaties

Een medewerker van ECD Meander nam deel aan de stuurgroep van de Alzheimer Liga regio Dendermonde en begeleidde binnen hun programma 1 van de avonden van de familiegroep.

Er was een gepaste toeleiding van hulpvragen die binnenkwamen bij ECD Meander naar de familiegroepen in de betreffende regio. Er werd in 2017 nauw samengewerkt met de Alzheimer Liga voor de organisatie van de werelddag dementie die in 2018 door zal gaan in Drongen.

Hogescholen

Regelmatig waren we als gastdocent spreker in verschillende opleidingen: ASO (St. Jozef College Aalst), TSO (VHTI Dendermonde) en hogescholen (HUB, KAHO, Odisee).

Deelname stuurgroep OCMW St-Niklaas

ECD Meander had een adviserende rol en gaf advies in de stuurgroep dementie van het OCMW van Sint-Niklaas. Deze stuurgroep omvat zowel de hulpverlening residenti-

eel als de thuiszorg. In 2017 werd er vooral ingezoomd op het toepassen van de eerder opgemaakte dementievriendelijke visie.

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Tentoonstelling 'Dementie uit de mist'

In navolging van het project te Aalst in 2014 werd de bestaande tentoonstelling van ECD Meander en de werkgroep PC Aalst 'Dementie uit de mist' vernieuwd in 2015. Gedurende heel het jaar 2017, werd deze tentoonstelling een totaal van 21 weken uitgeleend en was ze te zien in 7 verschillende zorgorganisaties of culturele organisaties over heel Vlaanderen.

Scholenkoffer

De scholenkoffer ontwikkeld door ECD Meander, vanuit de vraag van scholen naar materiaal om met lagereschoolkinderen aan de slag te gaan met het thema dementie, werd in 2017 4 maal uitgeleend telkens over een periode van een semester.

Naast Meander zijn ook andere collega's actief bezig met betrekking tot het onderwijs, o.a. ECD Contact en ECD Foton. Omdat verschillende initiatieven naar voren kwamen m.b.t. onderwijs, startte in 2017 op Vlaams niveau onder begeleiding van EDV de vergadering rond 'dementie in het onderwijs'. In deze vergaderingen zaten verscheidene ECD's rond de tafel om een generieke tool of hulpmiddel uit te brengen. In 2017 zijn er 3 vergaderingen doorgegaan. Het resultaat was de samenstelling van 4 scholenkoffers, telkens 1 voor het basis en voor het secundair onderwijs. ECD Contact zal in 2018 pilootproject zijn om met de koffer uit te werken en te gebruiken.

Publicatie provinciale brochure

In samenwerking met provincie Oost-Vlaanderen en ECD Paradox brachten we de brochure 'Dementie, je staat er niet alleen voor' uit. Deze werd ontwikkeld naar een voorbeeld van provincie Antwerpen. Dit is een algemene bro-

Brochure 'Dementie, je staat er niet alleen voor'

chure met basisinformatie over dementie en wordt gratis ter beschikking gesteld voor mantelzorgers van personen met dementie.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

Expertise verwerven en bundelen door:

- Deelname aan studiedagen en congressen
- Tekstueel en audiovisueel materiaal verzamelen, ordenen en desgevallend aanmaken
- Signaleren en aanbrengen van onderzoeksthema's
- Breed verkennen van ontwikkelingen via het opvolgen van nationale en internationale literatuur

- 2x per jaar een eigen nieuwsbrief publiceren
- Opbouwen en onderhouden van nauwe contacten en samenwerkingsverbanden met o.a. hogescholen, palliatieve netwerken,...
- Studenten begeleiden
- Kennisversterking van professionele hulpverleners

De consultants van ECD Meander namen deel aan volgende studiedagen of congressen:

- Contextuele counseling - Balans VSPW Gent (Leentje)
- Opleiding referentiepersoon dementie - ECD Vlaanderen (Charlotte)
- Studienamiddag 'Oog voor mantelzorg'- ECD Vlaanderen (Charlotte)
- Expertenuverleg x2 - ECD Vlaanderen (Leentje/Charlotte)
- Interregio Conferentie Turnhout - ECD Tandem (Leentje)
- Studiedag Kleinschalig wonen - ECD Meander (Leentje en Charlotte)
- 3-daagse opleiding 'Lerend vermogen' - ECD Vlaanderen (Charlotte)
- 2-daagse ECD Vlaanderen (Leentje en Charlotte)
- Train de trainer dementiekundige basiszorgverlener voor poetshulpen en vrijwilligers (Charlotte)
- Studiedag 'Body en mind' - ECD Paradox (Charlotte)

VOS en VIS studiedagen en Opleidingen EDV

In de samenwerking met EDV was ECD Meander vaste begeleider in enkele opleidingen die EDV aanbood in de regio Dendermonde. Meander was onder meer vaste begeleider en lesgever in de opleiding 'Referentiepersoon Dementie' in Dendermonde. Ook de driedaagse opleiding 'lerend vermogen' ging door in onze regio, hier faciliteerden wij d.m.v. het voorzien van locatie, dranken, administratie ter plaatse en het ontvangen van de spreker.

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

ECD Meander beoogt een complementaire samenwerking tussen alle ECD's. Wij willen hierbij onze kennis en expertise delen en gebruik maken van een beschikbaar aanbod aan expertise en ervaringen van de collega's. Zo

kunnen wij onze eigen werking versterken in functie van de persoon met dementie en zijn omgeving.

Deelname aan de Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur werd opgevolgd door de beleidsverantwoordelijke.

Tanja Everaert: Directeur WZC Aymonshof

Deelname aan het coördinatieoverleg

Het coördinatieoverleg werd opgevolgd door Tanja Everaert en vanaf half 2017 door Leentje Vanderniepen.

Deelname aan het VTO-overleg

Het VTO-overleg werd opgevolgd door Leentje Vanderniepen en vanaf half 2017 door Charlotte Vermeir.

Deelname aan het medewerkers-/expertenuverleg

Alle medewerkers namen deel aan het medewerker/expertenuverleg.

Tweedaagse ECD Vlaanderen

Alle medewerkers in dienst namen deel aan de tweedaagse georganiseerd door ECD Vlaanderen.

Ontwikkelen van een dementienetwerk in Oost-Vlaanderen samen met ECD Paradox

Viermaandelijks hebben we een overleg met de collega's van ECD Paradox gehad om de werking op provinciaal niveau af te stemmen.

Doorverwijzing naar regionaal ECD

Wanneer er een hulpvraag bij ons terecht kwam, die bedoeld was voor een andere regio, hebben wij doorverwezen naar het ECD in kwestie.

Installatie van een aankoopbeleid i.v.m. de beperkte bibliotheek

ECD Meander beschikt over een beperkte bibliotheek. In 2017 werd de bibliotheek in beperkte mate aangevuld met nieuwe boeken die aansluiten bij eerder gekregen hulpvragen, geboden vormingen, of actuele thema's.

Telefonische permanentie

Ecd Meander is elke werkdag telefonisch bereikbaar van 8u30 tot 17u.

Website / publiek

Onze website is voor het grote publiek een bron van informatie. Hierop staat onze werking uitgebreid toegelicht alsook ons vormingsaanbod en andere initiatieven. In 2017 trachtten we de website up to date te houden, zodat informatie steeds correct werd weergegeven.

Facebookpagina

Wekelijks posten we op de facebookpagina initiatieven en informatie van ons uit of van onze partners. Dit platform wordt ook gebruikt om mensen op de hoogte te houden van nieuwe initiatieven en vormingen. Op deze manier konden we het voorbije jaar onze werking extra in de kijker zetten en zo laagdrempelig informatie verspreiden. Hierdoor willen we mensen uit de hulpverlening, die de weg naar ons aanbod nog niet hebben gevonden, prikkelen om ook deel te nemen aan onze activiteiten en vormingen.

De consulenten van ECD Meander namen deel aan volgende studiedagen of congressen:

- Contextuele counseling - Balans VSPW Gent (Leentje)
- Opleiding referentiepersoon dementie - ECD Vlaanderen (Charlotte)
- Studienamiddag 'Oog voor mantelzorg'- ECD Vlaanderen (Charlotte)
- Expertenoverleg x2 - ECD Vlaanderen (Leentje/Charlotte)
- Interregio Conferentie Turnhout - ECD Tandem (Leentje)
- Studiedag Kleinschalig wonen - ECD Meander (Leentje en Charlotte)
- 3-daagse opleiding 'Lerend vermogen' - ECD Vlaanderen (Charlotte)
- 2-daagse ECD Vlaanderen (Leentje en Charlotte)
- Train de trainer dementiekundige basiszorgverlener voor poetshulpen en vrijwilligers (Charlotte)
- Studiedag 'Body en mind' - ECD Paradox (Charlotte)

Memo

expertisecentrum dementie provincie Vlaams-Brabant
zorgregio's Brussel en Leuven

Wingerdstraat 14 – 3000 Leuven | t 016 50 29 06 – f 016 20 44 45

Molenhofstraat 31 – 1670 Heikruis | t 02 398 00 18

memo@dementie.be

Directie

Griet Robberechts en Mark Hautekiet

Medewerkers

Annemie Janssens, consulente, psychologe, 23% t.e.m. februari, 10% van maart t.e.m. mei, 40% in juni, 46% in juli en augustus, vanaf september 56%

Stien Claus, consulente, maatschappelijk werker, 50% t.e.m. februari, vanaf dan gepensioneerd

Karen Louwet, consulente, psychologe, 50%, van 10 mei tot 16 oktober bevallingsverlof

Katja Van Goethem, consulente, communicatiewetenschapper, 35% t.e.m. mei, vanaf juni 20% t.e.m. oktober, vanaf dan uit dienst

Caroline Terranova, consulente, verpleegkundige, gestart op 1 februari met 100% t.e.m. 15 maart, vanaf dan 75% t.e.m. mei, 100% in juni, 80% in juli t.e.m. 15 oktober, vanaf dan 50%

Jasmijn Driegelinck, consulente, psychologe, 80%

Sophie Vermeersch, consulente, neuropsychologe, 60%

Jaarthema 2017: Jongdementie

Als mensen, voor de leeftijd van 65, te maken krijgen met dementie stort hun leven vaak in. Voor het hele gezin begint een periode van afscheid nemen en een zoektocht naar hoe omgaan met deze ziekte. Bovendien zijn er bij jonge personen met dementie opvallend meer gedragsproblemen zoals ontremming en achterdocht en meer emotionele problemen zoals depressie.

Onder de vleugels van Woonzorgnet Dijleland startte ECD Memo in 2016, samen met 12 andere partners, de **Zorgcirkels Jongdementie** in de provincie Vlaams-Brabant op. Dit project werd erkend als een proeftuin 'woonzorg in de geestelijke gezondheidszorg' van het Agentschap Zorg en Gezondheid met een looptijd in 2016 en 2017. Bedoeling is een netwerk te creëren dat personen met jongdementie begeleidt vanaf de eerste symptomen en zolang daar nood aan is. De 8 zorgcirkels garanderen o.a. informatie, advies, ondersteuning, zorgbegeleiding en een uitdagend aanbod aan activiteiten voor zowel de persoon met jongdementie als zijn omgeving.

ECD Memo had tot de zomer van 2017 hoofdzakelijk een coachende rol ten opzichte van de zorgcirkels. Een deel van het takenpakket bestond uit het bijwonen van het

tweewekelijkse teamoverleg en het maandelijks overleg met directie. ECD Memo plande eveneens voldoende tijd in voor het verstrekken van info, opleiding, begeleiding en coaching aan zowel de gezinnen met jongdementie als de hulpverleners. Op vraag vonden er formele individuele coachingsgesprekken met de coördinator en de zorgbegeleider plaats. Daarnaast was ECD Memo een actief lid van elke werkgroep die in de zorgcirkels wordt georganiseerd. Vaak werden deze vergaderingen samen met de coördinator of de zorgbegeleider voorbereid of geëvalueerd.

In juli 2017 werd de werkingsstructuur van de Zorgcirkels Jongdementie gewijzigd naar een coöperatieve CVBA structuur met sociaal oogmerk. Zo wordt de participatieve doelstelling van de Zorgcirkels Jongdementie geformaliseerd: personen met jongdementie en hun familie en externe partnerorganisaties hebben nu formeel een stem en medebeslissingsrecht in de organisatie. Door deze verzelfstandiging en de groeiende maturiteit van de Zorgcirkels Jongdementie, veranderde ook de rol van Memo. Vanaf de tweede helft van 2017 bestaat de samenwerking met de Zorgcirkels Jongdementie uit een deelname aan de werkgroepen Sterke Eerstelijnszorg en Zorgbegeleiding en Vorming en een maandelijks overleg.

Het is ondenkbaar om in je ééntje de kwaliteit van leven te verhogen van personen met jongdementie en hun omgeving. Stevige partnerschappen of samenwerkingen met andere organisaties resulteren vaak in grootse acties of evenementen. De **Vlaamse ontmoetingsdag Jongdementie**, aanvankelijk een initiatief van ECD Memo, put haar kracht uit een samenwerking tussen de Alzheimer Liga Vlaanderen en de regionale ECD's. Op 18/11 ging deze jaarlijkse ontmoetingsdag terug door in de provincie waar ze ooit startte, met als locatie het provinciehuis te Leuven. ECD Memo nam deel aan de werkgroep ter voorbereiding van deze dag op 31/01, 10/03, 18/04 en 24/10. ECD Memo nam de rol van gastvrouw op tijdens de ontmoetingsdag en verschillende medewerkers van Memo zorgden ook voor de inhoudelijke begeleiding van een aantal workshops. Op 21/11 ging een evaluatievergadering door.

Sedert 2015 is ECD Memo actief lid van **projectgroep Scholing en Deskundigheidsbevordering** van het **Keniscentrum Dementie op jonge leeftijd in Nederland**. Samen werd hard gewerkt aan een nieuwe opleiding Jongdementie onder de methodiek 'Blended learning'. De eerste twee pilots startten in het najaar van 2016 en liepen tot april/mei 2017. ECD Memo leverde voor beide pilots één van de docenten aan en evalueerde deze opleiding zeer grondig in 2017.

ECD Memo is tot slot ook oprichtend lid van de **werkgroep jongdementie Vlaanderen** en ijvert mee voor het uitvoeren van het tienpuntenplan jongdementie. Deze vergaderingen gingen door op 21/03 en 14/11.

Andere gerealiseerde activiteiten:

- 1 Op vraag aan **personen met dementie en hun omgeving** een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. ECD Memo wil voor personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Actie 1: ECD Memo gaf mee vorm aan de werking van Hét ontmoetingshuis jongdementie met een actieve inbreng in de tweemaandelijks werkgroep en in de tweewekelijkse teamvergadering van de zorgcirkels. In Hét ontmoetingshuis kunnen jonge mensen met dementie en mantelzorgers vrij inlopen voor individuele gesprekken of een flexibel activiteiten aanbod. De openingsuren houden eveneens rekening met de werksituatie van de partner.

Actie 2: Memo coacht de zorgbegeleiding jongdementie van de Zorgcirkels Jongdementie. Driewekelijks namen we deel aan de vergadering van het aanmeldcomité zorgcirkels. Met de zorgbegeleider zetten we in op emotionele en praktische zorgbegeleiding van de persoon en zijn omgeving met aandacht voor de specifieke aspecten van jongdementie. De zorgbegeleider is een vaste aanspreekfiguur voor de persoon en zijn omgeving. De begeleider helpt bij integratie en afstemming tussen de verschillende partners in diagnostiek, ondersteuning en zorg. Zo kunnen we zorg en begeleiding op maat realiseren, zowel thuis als in een aangepaste zorgomgeving

Actie 3: Dementie en nU. Ongeveer 2/3 van de mantelzorgers die de psycho-educatiereeks 'Dementie en nU' volgt, heeft te maken met jongdementie. ECD Memo ontwikkelde in samenspraak met het EDV en de ALV een aangepaste cursus voor de doelgroep jongdementie en leidde lokaal de DEN-trainers hier toe op in afstemming met EDV en ALV. ECD Memo was aanwezig als co-begeleider bij de eerste reeks die deze aangepaste cursus gebruikte en is tevens lid van het partneroverleg 'Dementie en nU' Leuven, met de andere organisatoren CM Leuven, De Wingerd en Zorgcirkels Jongdementie. In de eerste helft van 2017 gingen nog 7 (van 10) cursUSDagen door op 6 en 20/01, 3 en 17/02, 3, 17 en 31/03, in twee parallelle groepen. In het najaar werd een nieuwe cursusreeks opgestart in Leuven, die doorging op 27/10, 10 en 24/11, 8 en 22/12. De volgende 5 cursUSDagen lopen door in het voorjaar van 2018.

Actie 4: Ontmoetingscirkel voor personen met beginnende dementie. Deze ontmoetingscirkel ging gelijktijdig door met de reeks 'Dementie en nU'. ECD Memo is lid van het partneroverleg Ontmoetingscirkel, met de andere organisatoren De Wingerd en Zorgcirkels Jongdementie. In de eerste helft van 2017 gingen nog 7 (van 10) cursUSDagen door. Hier waren 7 deelnemers, waarvan 5 mensen met jongdementie. In het najaar werd een nieuwe cursusreeks georganiseerd in het LDC Wijnveld te Leuven. In deze groep waren 10 deelnemers waarvan 7 mensen met jongdementie.

Actie 5: Praatcafé jongdementie. ECD Memo organiseert samen met de Alzheimer Liga Vlaanderen en de Zorgcirkels Jongdementie 5 keer per jaar een bijeenkomst voor personen met jongdementie en hun naasten. ECD Memo zorgt voor een jaarprogramma, de bekendmaking, de evaluatie en één van de con-

sulenten is het aanspreekpunt en/of de begeleider van elk praatcafé. In 2017 vonden deze bijeenkomsten plaats in Hét ontmoetingshuis op 18/01, 08/03, 26/04, 25/06, 20/09 en 18/11.

Actie 6: ECD Memo, EDV, de Alzheimer Liga Vlaanderen en Alzheimer Centrum Limburg beheren samen www.jongdementie.info, een Vlaams-Nederlandse informatieve website voor professionals, gezinnen en studenten. ECD Memo is verantwoordelijk voor een correct overzicht van het zorgaanbod jongdementie in Vlaanderen en neemt daarnaast gedurende 3 maanden per jaar het volledige beheer van de website op zich. In 2017 deed Memo dit tijdens de maanden februari, maart en april. Overlegmomenten vonden plaats in januari, april, juni en oktober.

- 2 Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de **zorgsector**, om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beoogt ECD Memo dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Actie 1: Via coaching, trainingen, intervisie, studiebezoeken, enz. willen we competenties aanscherpen bij hulpverleners die werken met jonge personen met dementie. Wij voorzien voor mantelzorgers, studenten, vrijwilligers en buddy's een aangepast vormingsaanbod. Uiteraard beantwoorden we ook andere vragen rond vormingsaanbod, los van de thematiek jongdementie.

Actie 2: ECD Memo organiseerde ism EDV, de provincie Vlaams-Brabant, Zorgcirkels Jongdementie en De Alzheimer Code de filmvoorstelling 'Waar gaan we naartoe?' op 21/09 in het provinciehuis te Leuven. Drie mensen met jongdementie en hun partners namen de handschoen op en kozen voor een gezamenlijk avontuur in de Himalaya. Ze vertellen in

deze film het verhaal dat achter jongdementie schuilgaat. Omdat ze meer zijn dan die aandoening alleen en omdat ze stevige stappen willen zetten voor de geest en een veelomvattender beweging. Een beweging waarbij mensen mét en zonder dementie samen optrekken en in elkaar een bondgenoot vinden om grenzen te verleggen. Na de filmvoorstelling ging een panelgesprek door met o.a. verschillende deelnemers aan de tocht, nl. Christophe Naessens en Winnie Vandendriessche, een man met jongdementie en zijn echtgenote, professor Mathieu Vandebulcke, ouderenspsychiater UZ Leuven en Jurn Verschraegen, Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en Kristel Denruyter, Zorgcirkels Jongdementie Leuven. Annemie Janssens, medewerker van Memo, was moderator van het panelgesprek. Er waren een 140-tal aanwezigen.

- 3 Alle relevante **beleidsmakers** (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseert.

Actie 1: ECD Memo vraagt samen met EDV bij de Vlaamse beleidsmakers om ondersteuning bij de problematiek jongdementie. We overlegden op 02/06 met Vlaams Volksvertegenwoordiger Peter Persyn om een resolutie jongdementie te ontwerpen.

- 4 **Gelijkaardige organisaties en initiatieven** in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Actie 1: Versterken van eerstelijnszorg: we brengen alle partners uit de eerstelijnszorg samen om zorg en begeleiding af te stemmen op de behoeften van de jonge persoon met dementie en zijn of haar omgeving. Deze eerstelijnszorg bezit al een stevige basis en samenwerking opent de deur naar kwaliteitsverhoging.

Actie 2: ECD Memo werkt voor de realisatie van de zorgcirkels samen met andere organisaties en initiatieven via een officiële samenwerking, bekrachtigd door een samenwerkingsovereenkomst.

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Actie 1: Memo zorgt voor een telefonische en digitale bereikbaarheid van min. 32 uur/week, verspreid over de werkdagen. Op uitzonderlijke momenten wordt er gebruik gemaakt van het antwoordapparaat. Verder is er ook een digitale permanentie verzekerd d.m.v. een algemene mailbox, die elke dag door een medewerker van Memo wordt opgevolgd.

Actie 2: In 2017 beantwoordde Memo in totaal 234 vragen naar informatie, advies en ondersteuning over diverse aspecten van dementie. 58 vragen waren afkomstig van personen met dementie, familieleden, burens en kennissen.

Actie 3: Up to date houden van www.dementie.be/memo: Memo heeft een eigen regionale pagina op de website www.dementie.be. Daar kan elke bezoeker meer informatie terugvinden over de lokale vormingen, de praatcafés dementie, het documentatiecentrum, de eigen regionale activiteiten, ... Door middel van een slider op de startpagina worden actuele thema's en gebeurtenissen in de kijker geplaatst.

Actie 4: Aanbieden en up to date houden van de website www.jongdementie.info ism 3 andere partners. Memo is permanent verantwoordelijk voor het updaten van het luik 'sociale kaart' en neemt daarnaast gedurende 3 maanden per jaar het volledige beheer van de website op zich. In 2017 deed Memo dit tijdens de maanden februari, maart en april. Overlegmomenten vonden plaats in januari, april, juni en oktober.

Actie 5: In 2017 verzond Memo 4 elektronische nieuwsbrieven: in januari, juni, september en november. Op die

manier informeren we alle professionelen en geïnteresseerden in de provincie blijvend over onze activiteiten.

Actie 6: Memo werkte verder aan de uitbouw van het documentatiecentrum door regelmatig nieuwe literatuur aan te schaffen en ter beschikking te stellen. Het volledige aanbod is online te raadplegen op www.dementie.be/memo. Er wordt ook verwezen naar de andere documentatiecentra van de regionale ECD's en EDV. In 2017 werden 126 boeken ontleend waarvan 98 door professionele medewerkers, 14 door studenten en 14 door familieleden/vrijwilligers. Verder werden eveneens 4 DVD's, 1 CD en 4 spelmaterialen ontleend. In 2017 kon Memo rekenen op een vrijwilligster die een halve dag per week aanwezig was en administratieve ondersteuning bood in het documentatiecentrum.

Actie 7: Memo adviseerde op vraag bij scharniermomenten in het zorg- en begeleidingsproces en bij specifieke situaties in het dementieproces. Regelmatig werden er gesprekken met familieleden gepland in de kantoren van Memo.

Actie 8: Memo faciliteerde volgende initiatieven, i.s.m. verschillende partners:

- Ontmoetingscirkel voor mensen met beginnende dementie in Leuven: Memo is, samen met WZC De Wingerd en de Zorgcirkels Jongdementie, partner bij de organisatie van de ontmoetingscirkel voor personen met beginnende dementie in Leuven. Memo nam deel aan voorbereidende overlegmomenten, zorgde mee voor de bekendmaking van dit initiatief en bracht kandidaat-deelnemers aan. In 10 bijeenkomsten, die parallel lopen met de psycho-educatiesessies voor mantelzorgers, komen personen met beginnende dementie samen om ervaringen uit te wisselen met lotgenoten. Er namen 7 personen met dementie deel aan de eerste reeks, waarvan 5 mensen met jongdementie (tot maart 2017) en 10 personen aan de tweede reeks, waarvan 7 deelnemers met jongdementie (vanaf oktober 2017).
- Psycho-educatie voor mantelzorgers in Leuven: Er startten 2 nieuwe groepen in najaar 2016 (nov 2016-maart 2017). Memo is, samen met CM, WZC De Wingerd en de Zorgcirkels Jongdementie, partner bij het aanbieden van een psycho-educatiepakket 'Dementie en nu' voor mantelzorgers in Leuven. Memo nam deel aan voorbereidende overlegmomenten, zorgde mee voor de bekendmaking van dit initiatief en bracht

kandidaat-deelnemers aan. In de 10 bijeenkomsten van 'Dementie en nU' doen mantelzorgers kennis en vaardigheden op en krijgen ze de ruimte om met lotgenoten in contact te komen. In beide groepen samen namen 19 mantelzorgers van personen met (jong)dementie deel. Aangezien 1 groep van 'Dementie en nU' in Leuven bijna uitsluitend bestond uit mantelzorgers van jonge personen met dementie coachte Memo de begeleider van deze groep in het aanpassen van dit pakket naar een jongere doelgroep. In het najaar startte een nieuwe reeks psycho-educatie in Leuven, die doorging op 27/10, 10 en 24/11, 8 en 22/12. In deze groep zijn er 15 deelnemers. De volgende 5 cursusdagen lopen door in het voorjaar van 2018.

- Psycho-educatie 'Dementie en nU' voor mantelzorgers in Heikruis (sept 2016 – feb 2017): Dit aanbod kwam tot stand vanuit de samenwerking van de drie regionale dienstencentra van Halle-Vilvoorde, met ondersteuning van Memo. Memo maakte dit initiatief bekend en ondersteunde de DEN-coach ook inhoudelijk. Er waren 4 deelnemers.
- Psycho-educatie 'Dementie en nU' voor mantelzorgers in Dilbeek (sept 2017 – feb 2018): Dit aanbod kwam tot stand vanuit de samenwerking van de drie regionale dienstencentra van Halle-Vilvoorde, met ondersteuning van Memo. Memo maakte dit initiatief bekend en ondersteunde de DEN-coach ook inhoudelijk. Verder was een medewerker van Memo aanwezig tijdens de sessies en gaf sommige sessies ook les aan de mantelzorgers. Er waren 5 deelnemers.
- Psycho-educatie 'Dementie en nU' voor mantelzorgers in Tervuren (vanaf oktober 2017): Memo werkte mee aan de bekendmaking van dit initiatief.

Actie 9: Het up to date houden van de algemene sociale kaart op de website www.vlaamsbrabant.be: Samen met het ontwikkelen en ter beschikking stellen van de infobrochure 'Dementie, u staat er niet alleen voor' werd een digitale sociale kaart met alle organisaties en diensten voor personen met dementie uitgewerkt en online gepresenteerd. Het webadres was www.vlaamsbrabant.be/wegwijsdementie. Deze website was nog actief tot eind december 2017.

Actie 10: Ter beschikking stellen van de brochure 'Dementie, u staat er niet alleen voor' ism de provincie. In het najaar 2017 werd door de provincie nog een uitgebreide mailing gedaan naar professionele organisaties en diensten met de oproep om deze brochure te bestellen. Op deze manier werden bijna 4000 exemplaren verspreid over de hele provincie. Vanaf december 2017 nam Memo de verdeling van de brochure over wegens het eindigen

van de werking van de dienst ouderen en thuiszorg binnen de provincie.

Actie 11: Ondersteunen en faciliteren van praatcafés dementie in Vlaams-Brabant: In 2017 werden op 19 verschillende locaties in onze provincie praatcafés dementie georganiseerd, namelijk in Aarschot, Asse, Bertem/Herent, Bierbeek, Diest/Scherpenheuvel, Dilbeek, Druivenstreek, Grimbergen/Kapelle-op-den-Bos/Londerzeel/Wolvertem/Meise, Haacht, Heikruis, Holsbeek, Kampenhout, Leuven, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw, Tielt-Winge, Tienen, Zaventem en Zemst. Op deze manier vonden er in 2017 in totaal 85 praatcafés dementie plaats, die door Memo werden ondersteund. Memo organiseert jaarlijks een startvergadering praatcafés dementie. Tijdens deze startvergadering wordt het huidige werkjaar geëvalueerd en wordt een start gemaakt met de planning van het volgende jaarprogramma. De startvergadering werd in 2017 voor elk arrondissement afzonderlijk georganiseerd, nl. op 5/10 in Heikruis en op 6/10 in Leuven. Memo organiseert ook jaarlijks het praatcafé jongdementie samen met de Alzheimer Liga Vlaanderen en de Zorgcirkels Jongdementie. Zie jaarthema.

Actie 12: Ondersteunen en faciliteren van de familiegroepen Alzheimer Liga Vlaanderen in: Aarschot, Tienen, Pajottenland, Dilbeek en Steenokkerzeel/Melsbroek/Perk. Memo werkte mee aan de bekendmaking van deze familiegroepen via de elektronische nieuwsbrief. De familiegroep regio Pajottenland wordt ook inhoudelijk ondersteund door Memo. Een medewerker van Memo is namelijk lid van de kerngroep en is steeds aanwezig op de bijeenkomsten van de familiegroep. Deze familiegroep komt jaarlijks 6 keer samen in Heikruis, telkens om een ander aspect van dementie te bespreken. In 2017 gingen deze bijeenkomsten door op 24/01, 21/03, 16/05, 06/07, 26/09 en 28/11. We bereikten 80 familieleden en mantelzorgers.

Actie 13: Memo ontwikkelde in 2016 de dementiewijzer in samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant, SEL Goal en SEL Zorgnetwerk Zenneland. Dit is een compact hulpmiddel dat op een laagdrempelige manier mantelzorgers van mensen met dementie en professionelen in de dementiezorg op weg zet naar de gepaste zorg of ondersteuning. De dementiewijzer is gebaseerd op vragen en antwoorden waar mensen mee zitten, is bondig en concreet en bevat heel wat communicatietips. De dementiewijzer is geïnspireerd op de dementiewijzer van dementievriendelijk Brugge. De dementiewijzer werd gelanceerd via een persmoment op 18/01 in Heikruis. De dementiewijzer kan besteld worden via www.dementie.be/memo en kost

€1. De wijzer wordt eveneens verspreid via de praatcafés dementie en OPD's. In 2017 werden reeds een 6000-tal exemplaren verkocht.

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Actie 1: Memo informeerde, adviseerde en ondersteunde referentiepersonen dementie en dementiekundige basiszorgverleners m.b.t. individuele cliëntsituaties. Memo zorgt hierbij voor een telefonische en digitale bereikbaarheid van min. 32 uur, verspreid over de werkdagen. Op uitzonderlijke momenten wordt er gebruik gemaakt van het antwoordapparaat. Verder is er ook een digitale permanentie verzekerd d.m.v. een algemene mailbox, die elke dag door een medewerker van Memo wordt opgevolgd.

Actie 2: Registreren van contacten (telefonisch, e-mail, persoonlijk gesprek en overleg) a.d.h.v. een uniform registratiedocument. In 2017 beantwoordde Memo 128 vragen van referentiepersonen dementie en dementiekundige basiszorgverleners.

Actie 3: In 2017 verzond Memo 4 elektronische nieuwsbrieven: in januari, juni, september en november. Op die manier informeren we alle professionelen en geïnteresseerden in de provincie blijvend over onze activiteiten.

Actie 4: Up to date houden van www.dementie.be/memo: Memo heeft een eigen regionale pagina op de website www.dementie.be. Daar kan elke bezoeker meer informatie terugvinden over de lokale vormingen, de praatcafés dementie, het documentatiecentrum, de eigen regionale activiteiten, ... Door middel van een slider op de startpagina worden actuele thema's en gebeurtenissen in de kijker geplaatst.

Actie 5: Memo breidde de kennis inzake dementie verder uit door de wetenschappelijke artikels die vanuit EDV worden ter beschikking gesteld op te volgen.

Actie 6: Verder uitbouwen van een overlegplatform dementie (OPD) in beide arrondissementen van de provincie ism SEL GOAL en SEL Zorgnetwerk Zenneland. In het arrondissement Halle-Vilvoorde werd er 3 keer per jaar een OPD georganiseerd. Deze OPD's gingen door op volgende momenten:

- 07/02 in Asse (inleiding thema 'Vermissing en dementie')
- 13/06 in Liedekerke (verdere uitdieping van het thema 'Vermissing en dementie')
- 10/10 in Wemmel (thema 'Dementie in het ziekenhuis' en 'Erfgoed en Zorg')

Er waren telkens een 20-tal aanwezigen. Daarnaast werden een aantal overlegmomenten georganiseerd met SEL Zorgnetwerk Zenneland om de OPD's voor te bereiden, te evalueren en de planning voor 2018 op te maken. Deze voorbereidende vergaderingen gingen door op 08/05 en 01/08 in Heikruis.

In het arrondissement Leuven worden 3 OPD's georganiseerd, namelijk in regio Diest/Aarschot, regio Groot-Leuven en regio Tienen/Zuid-Oost Hageland, volgens de structuur van de bestaande platformen. Deze OPD's komen 1 keer per jaar samen. Centrale thema's bij elk OPD waren de methodiek 'Oog voor mantelzorg' en 'Juridische aspecten bij dementie'. In het arrondissement Leuven gingen de OPD's door op volgende momenten:

- 30/05 in regio Diest/Aarschot (46 aanwezigen)
- 10/10 in regio Groot-Leuven (28 aanwezigen)
- 07/11 in regio Tienen (26 aanwezigen)

OPD Liedekerke

Actie 7: Memo maakte het eigen vormingsaanbod en dat van EDV bekend naar alle woonzorgactoren in de provincie Vlaams-Brabant via de elektronische nieuwsbrief en de website www.dementie.be/memo

Actie 8: Aanbod van reflectiemomenten voor referentiepersonen dementie en deelnemers uit de Overlegplatforms Dementie. Om tegemoet te komen aan de nood aan ontmoetingen en het uitwisselen van ervaringen, organiseerde Memo vanaf het najaar 2016 reflectiemomenten. De reflectiemomenten zijn een lerend netwerk onder gelijken in de zorg voor personen met dementie. In kleine groepjes wordt er op een interactieve manier rond casuïstiek gewerkt op basis van vastgelegde thema's. Deze reflectiemomenten werden afwisselend georganiseerd in de regio Halle-Vilvoorde en de regio Leuven. In 2017 vonden deze bijeenkomsten plaats op 26/01, 23/03 en 18/05 van 9u30 tot 12u. Er waren gemiddeld een 10-tal aanwezig.

Actie 9: Informeren en ondersteunen van de vrije vormingswerkers en andere freelance vormingswerkers van ECD Memo: Memo wil blijvend werk maken van een kwalitatief vormingsaanbod. Hiervoor doet Memo beroep op een aantal vrije vormingswerkers en andere freelance vormingswerkers. In 2017 ging Memo op zoek naar nieuwe vormingswerkers. Een gesprek met een nieuwe kandidaat in de regio Halle-Vilvoorde ging door op 12/05. In Leuven ging op 23/05 een eerste vergadering door met een aantal geïnteresseerden. Hier waren 4 mensen aanwezig, waarvan 2 mensen nadien een overeenkomst met Memo hebben ondertekend en een andere kandidaat zich als freelance vormingswerker heeft aangesloten. Enkele weken later hebben nog 2 extra kandidaten zich aangemeld. Ook in het najaar gingen een aantal gesprekken met geïnteresseerden door, nl op 07/12 en 14/12. Op 13/09 organiseerde Memo een train de trainer waar 3 vrije vormingswerkers aan hebben deelgenomen. In 2018 wordt dit verder opgevolgd.

Actie 10: ECD Memo was lesgever op dag 6 van de opleiding referentiepersoon dementie in Hasselt. Deze dag ging door op 16/02.

Actie 11: Voorbereiding van de opleiding referentiepersoon dementie 2018 in Dilbeek, onder begeleiding van ECD Memo en BrOes. De medewerkers van Memo en BrOes maakten onderling afspraken rond de praktische en inhoudelijke organisatie en begeleiding van de opleidingsdagen. De opleiding zal doorgaan in de Odisee Hogeschool, campus Parnas te Dilbeek vanaf januari 2018. Overlegmomenten met BrOes gingen door op 02/06 en 15/12.

Actie 12: Verkenning van aanbod 'Terugkomdagen referentiepersonen dementie' voor referentiepersonen dementie uit de provincie Vlaams-Brabant: Dit werd afgestemd in de VTO-werkgroep van EDV en de Vlaamse Overheid inzake curriculum en andere modaliteiten. Wegens succes van de formule 'Reflectiemomenten' koos Memo ervoor

om in 2017 geen terugkomdagen aan te bieden, maar om een nieuwe reeks reflectiemomenten te voorzien in 2018.

Actie 13: Aanbieden van vorming, in de regie van EDV:

- Memo heeft een actieve rol in het faciliteren en opnemen van vormen en opleidingen in de regie van EDV:
  - 16/02: Lesgever dag 6 opleiding referentiepersoon dementie in Hasselt.
  - 17/03: Studiedag 'Dementievriendelijke woonomgeving' in Leuven
  - 19/05: Studiedag 'Atypische vormen van dementie en jongdementie' in Leuven
  - 14/11: Studiedag 'Dementie en medicatie' in Halle
  - 05/12: Lesgever van de studiedag 'Jongdementie' in Leuven
- Het aanbieden van vormen op vraag van het sociaal fonds (Febi). In 2017 heeft Memo 8 basisvormingen 'Inzicht in dementie' gegeven (1 dag) en 4 trainingen 'Omgaan met dementie' (3.5 dagen). Zo kregen een 85-tal professionelen de basisvorming en werden een 45-tal professionele medewerkers opgeleid met de training 'Omgaan met dementie'.
- Verder gaf Memo op 2 en 12/10 een basisvorming over dementie aan medewerkers van de dienst thuiszorg van het OCMW te Roosdaal ikv het vormingsfonds thuiszorg en kinderopvang (Diverscity).
- In totaal werden er 160u vormen gegeven door Memo, in de regie van EDV.

Actie 14: Aanbieden van vorming op maat, op vraag van externe organisaties in de regio:

- In 2017 heeft Memo in totaal 118 uur vorming gegeven rond allerlei aspecten van dementie. Zo werden in totaal 1144 mensen bereikt.

Vormingen op maat op vraag van de organisatie	Aantal uren gegeven vorming	Aantal bereikte personen
Voor professionele hulpverleners	63	427
Voor mantelzorgers	22	244
Voor breed publiek/vrijwilligers	27	413
Voor politiediensten	6	60

- Eigen aanbod van Memo: de reflectiemomenten voor referentiepersonen dementie en deelnemers van de OPD's (7,5 u, 30 deelnemers).

Actie 15: Overleg DEN-coaches Vlaams-Brabant: Om tegemoet te komen aan de vraag naar ontmoeting en het uitwisselen van ervaringen, organiseerde ECD Memo een

bijeenkomst voor geïnteresseerde coaches van het psycho-educatiepakket 'Dementie en nU'. Dit overleg ging door op 14/03 in Liedekerke. Er werd gepeild naar inhoudelijke feedback over het pakket, noden van de coaches en regionale afstemming en planning. Er waren 6 aanwezigen.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

Actie 1: Sedert 2015 is ECD Memo actief lid van **projectgroep Scholing en Deskundigheidsbevordering** van het **Kenniscentrum Dementie op jonge leeftijd in Nederland**. Samen werd hard gewerkt aan een nieuwe opleiding Jongdementie onder de methodiek 'Blended learning'. De eerste twee pilots startten in het najaar van 2016 en liepen tot april/mei 2017. ECD Memo leverde voor beide pilots één van de docenten aan en evalueerde deze opleiding zeer grondig in 2017.

Actie 2: ECD Memo volgt de activiteiten van InnovAge op. In 2017 gingen geen nieuwe activiteiten door.

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

Actie 1: Ondersteunen van de dementievriendelijke gemeenten in de provincie:

- Memo was partner bij de opstart en verdere uitbouw van dementievriendelijk Londerzeel en nam deel aan de stuurgroepvergadering op 13/06. Eén van de actiepunten van dementievriendelijk Londerzeel is het realiseren van vorming binnen de gemeente. Dit nam Memo voor zijn rekening. Op 30/01 verzorgde Memo een basisvorming voor het gemeentelijk en OCMW-

personeel (14 deelnemers). Een basisvorming voor de Politiezone KLM vond plaats op 13, 20 en 24/10. Voor de lokale middenstand verzorgde Memo een vorming op 28/11. Hierbij werden 9 handelaars bereikt. Verder werkte Memo mee aan het realiseren van een lokale infobrochure waarbij sociale kaart, rechtenuitputting, vakantie voor personen met dementie en gebruiksvriendelijke materialen in gebundeld staan. Deze brochure kwam uit in de zomer van 2017. Er werd eveneens een EHBD-tas ontwikkeld. EHBD staat voor Eerste Hulp Bij Dementie en dient als een eerste kennismaking bij de hoeveelheid informatie over dementie. De tas bundelt een selectie van materialen en maakt de zoektocht naar informatie over dementie toegankelijker. Deze tas kan gratis ontleend worden bij de bibliotheken van Londerzeel en Malderen, het Zorgloket Londerzeel, het Woonzorgcentrum Herfstvreugde en het dorpsrestaurant. Memo zorgde mee voor de selectie van materialen en maakte de EHBD-tas mee bekend.

- Memo zorgde mee voor de ondersteuning, bekendmaking of verspreiding van de activiteiten in het kader van dementievriendelijke gemeenten Leuven, Herent, Bertram en Bierbeek.

Actie 2: Opmaken van jaarverslag 2016, dat door en in samenspraak met het EDV in een geconsolideerde versie wordt opgeleverd.

⑤ Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Actie 1: Verder uitbouwen van een overlegplatform dementie (OPD) in beide arrondissementen van de provincie ism SEL GOAL en SEL Zorgnetwerk Zenneland. In het arrondissement Halle-Vilvoorde werd er 3 keer per jaar een OPD georganiseerd. Deze OPD's gingen door op volgende momenten:

- 07/02 in Asse (inleiding thema 'Vermissing en dementie')
- 13/06 in Liedekerke (verdere uitdieping van het thema 'Vermissing en dementie')
- 10/10 in Wemmel (thema 'Dementie in het ziekenhuis' en 'Erfgoed en Zorg')

Er waren telkens een 20-tal aanwezigen. Daarnaast werden een aantal overlegmomenten georganiseerd met SEL Zorgnetwerk Zenneland om de OPD's voor te bereiden, te evalueren en de planning voor 2018 op te maken. Deze voorbereidende vergaderingen gingen door op 08/05 en 01/08 in Heikruis.

In het arrondissement Leuven worden 3 OPD's georganiseerd, namelijk in regio Diest/Aarschot, regio Groot-Leuven en regio Tienen/Zuid-Oost Hageland, volgens de structuur van de bestaande platformen. Deze OPD's komen 1 keer per jaar samen. Centrale thema's bij elk OPD waren de methodiek 'Oog voor mantelzorg' en 'Juridische aspecten bij dementie'. In het arrondissement Leuven gingen de OPD's door op volgende momenten:

- 30/05 in regio Diest/Aarschot (46 aanwezigen)
- 10/10 in regio Groot-Leuven (28 aanwezigen)
- 07/11 in regio Tienen (26 aanwezigen)

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Actie 1: De (freelance) vormingswerkers van ECD Memo stellen bij nabesprekingen van films en theaterstukken rond het thema dementie de werking van het Expertisecentrum dementie voor. In 2017 gingen 4 toneelstukken door waarbij Memo voor de nabespreking zorgde en 1 filmvoorstelling. Telkens werd een ruim publiek bereikt.

Actie 2: Memo zorgt voor een telefonische en digitale beschikbaarheid van min. 32 uur, verspreid over de werkdagen. Op uitzonderlijke momenten wordt er gebruik gemaakt van het antwoordapparaat. Verder is er ook een digitale permanentie verzekerd d.m.v. een algemene mailbox, die elke dag door een medewerker van Memo wordt opgevolgd.

Actie 3: Registreren van contacten (telefonisch, e-mail, persoonlijk gesprek en overleg) a.d.h.v. een uniform registratiedocument.

Actie 4: Ondersteunen en faciliteren van praatcafés dementie in Vlaams-Brabant samen met partners via jaarlijk-

se startvergadering in elk arrondissement. In 2017 werden op 19 verschillende locaties in onze provincie praatcafés dementie georganiseerd, namelijk in Aarschot, Asse, Berthem/Herent, Bierbeek, Diest/Scherpenheuvel, Dilbeek, Druivenstreek, Grimbergen/Kapelle-op-den-Bos/Londerzeel/Wolvertem/Meise, Haacht, Heikruis, Holsbeek, Kampenhout, Leuven, Roosdaal, Sint-Pieters-Leeuw, Tielt-Winge, Tienen, Zaventem en Zemst. Op deze manier vonden er in 2017 in totaal 85 praatcafés dementie plaats, die door Memo werden ondersteund. Memo organiseert jaarlijks een startvergadering praatcafés dementie. Tijdens deze startvergadering wordt het huidige werkjaar geëvalueerd en wordt een start gemaakt met de planning van het volgende jaarprogramma. De startvergadering werd voor elk arrondissement afzonderlijk georganiseerd, nl. op 5/10 in Heikruis en op 6/10 in Leuven.

Actie 5: Memo organiseert ook jaarlijks het praatcafé jongdementie, samen met de Alzheimer Liga Vlaanderen en de Zorgcirkels Jongdementie. In 2017 vonden deze bijeenkomsten, samen met de Zorgcirkels Jongdementie, in Hét ontmoetingshuis plaats op 18/01, 08/03, 26/04, 25/06, 20/09 en 18/11. Voor de laatste bijeenkomst werd samengewerkt met de Ontmoetingsdag Jongdementie, georganiseerd door de Alzheimer Liga Vlaanderen. Deze dag ging door in Leuven. Wij willen personen met jongdementie en hun familie ondersteunen en nauwer bij elkaar brengen. Lotgenoten wisselen ervaringen uit en ondersteunen elkaar. We bieden afwisselend groepsgesprekken en thema-avonden onder begeleiding van een deskundig spreker aan.

Actie 6: Ondersteunen en faciliteren van de Vlaamse ontmoetingsdag Jongdementie: Het is ondenkbaar om in je ééntje de kwaliteit van leven te verhogen van personen met jongdementie en hun omgeving. Stevige partnerschappen of samenwerkingen met andere organisaties resulteren vaak in grootse acties of evenementen. De Vlaamse ontmoetingsdag Jongdementie, aanvankelijk een initiatief van ECD Memo, put haar kracht uit een samenwerking tussen de Alzheimer Liga Vlaanderen en de regionale ECD's. Op 18/11 ging deze jaarlijkse ontmoetingsdag terug door in de provincie waar ze ooit startte, met als locatie het provinciehuis te Leuven. ECD Memo nam deel aan de werkgroep ter voorbereiding van deze dag op 31/01, 10/03, 18/04 en 24/10. ECD Memo nam de rol van gastvrouw op tijdens de Ontmoetingsdag en verschillende medewerkers van Memo zorgden ook voor de inhoudelijke begeleiding van een aantal workshops. Op 21/11 ging een evaluatievergadering door.

Actie 7: Aanwezigheid met infostands op beurzen/toneelvoorstellingen/vormingen:

- Ondersteunen van verschillende initiatieven ikv de werelddag dementie op 21/09:
  - Uitwerken van een infostand en presentatie met wistje-datjes over dementie voor het WZC Mater Dei in Heikruis in de week van 14/09 tot 24/09
  - Opsturen van documentatie en banner voor infostanden
  - Interview medewerkers Memo met streekkrant 'Deze week' regio Asse – Zennevallei. Artikel werd gepubliceerd in de krant van 20/09.
- Infostand bij de doebeurs in de Abdij van park te Leuven op 23/04
- Deelname aan de thuiszorgbeurs in de Brabantthal te Leuven op 23 en 24/06
- Infostand dementie bij toneelvoorstelling 'Als alles kan, kan niets kapot' in CC 't Vondel in Halle op 20/09.
- Op 24/01 stelde Memo de werking van het Expertisecentrum dementie voor op de personeelsvergadering van WZC De Wingerd in Leuven.

- 25/09: Voorstelling Memo ikv project 'Ouder worden in je buurt' (Riso Vlaams-Brabant) in Herne.

Actie 8: Toepassen van nieuwe huisstijl ECD Memo op onze communicatiemiddelen.

Actie 9: Opmaak en verspreiding vernieuwde folder ECD Memo: Memo koos ervoor om een folder te ontwikkelen met informatie over onze eigen werking en specifieke accenten. In september 2016 werd hiervoor een samenwerking aangegaan met een grafisch ontwerpster en tevens ook dochter van iemand met (jong)dementie. De folder werd in december 2016 gefinaliseerd waarna hij in januari 2017 gedrukt werd. De bekendmaking van de nieuwe folder gebeurde via de website www.dementie.be/memo en de nieuwsbrief van Memo.

Actie 10: Opmaak nieuwe banner. Memo ontwikkelde, op basis van het ontwerp van de vernieuwde folder, een nieuwe banner. Eind juni werden 4 exemplaren besteld.

Actie 11: Het beschikbaar stellen en up te date houden van de website www.dementie.be/memo.

Actie 12: Het beschikbaar stellen en up te date houden van het documentatiecentrum. In 2017 kon Memo rekenen op een vrijwilligster die een halve dag per week aanwezig was en administratieve ondersteuning bood in het documentatiecentrum.

Actie 13: Inhoudelijke bijdrage leveren aan de Wingerdkrant en huiskrant WZC Mater Dei. Memo zorgt voor een aankondiging van het praatcafé dementie in de huiskrant van het WZC Mater Dei. Verder wordt in elke editie van de Wingerdkrant een overzicht gegeven van de praatcafés dementie regio Leuven en van de nieuwe aanwinsten in het documentatiecentrum.

Actie 14: Informeren over en faciliteren van activiteiten in het kader van het sociaal-artistiek sensibiliseringsproject Alzheimer Code in het najaar 2017: De Alzheimer Code is een project dat dementie bespreekbaarder wil maken. Het pleit voor een genuanceerde, respectvolle beeldvorming en steekt een hart onder de riem van mensen met dementie én van diegenen die hen omringen, begeleiden en verzorgen. De tweede editie van *De Alzheimer Code* liep van 14/09 tot 30/11. Het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen, de Alzheimer Liga Vlaanderen en Hellebosch vzw gingen een samenwerking aan met meer dan 120 organisaties en instellingen uit de wereld van kunst en cultuur, onderwijs, zorg en welzijn. Meer dan 80 Vlaamse steden en gemeenten werkten mee, waaronder 21 steden

'Als alles kan, kan niets kapot' in Halle

uit Vlaams-Brabant. Het volledige programma is terug te vinden op www.alzheimercode.be. ECD Memo maakte verschillende activiteiten bekend via de nieuwsbrief en werkte actief mee aan volgende initiatieven:

- 20/09: Nabespreking theaterstuk 'Als alles kan, kan niets kapot' in CC 't Vondel in Halle.
- 21/09: Filmvoorstelling 'Waar gaan we naartoe?' met aansluitend een panelgesprek in het provinciehuis te Leuven. Organisatie ism EDV, de provincie Vlaams-Brabant, Zorgcirkels Jongdementie en De Alzheimer Code.
- 03/10: Geven van lezing 'Omgaan met dementie' in GC De Zandloper in Wemmel
- 05/10: Geven van lezing 'Omgaan met dementie' in CC 't bolwerk in Vilvoorde

Actie 15: Verkennen van het thema preventie en dementie in afstemming met het EDV. ECD Memo was aanwezig tijdens de interne vormingstweedaagse voor alle regionale ECD's op 28 en 29/09 in Hasselt. Het thema 'Preventie' kwam uitgebreid aan bod.

Actie 16: Memo is partner bij het project 'Ik zie u zitten' van het LOGO Zenneland rond taboedoorbreking in de geestelijke gezondheidszorg. Dit project werd officieel voorgesteld op 21/03 in Meise. Memo zorgde voor een aanbod (filmvoorstelling, vorming, dementierugzak) waarop lokale besturen kunnen intekenen. Verder ontwierp Memo ook een creatieve stoel over dementie voor de rondreizende

tentoonstelling. Tijdens de maand november nam Zemst deel aan dit taboedoorbrekend project. De reizende stoelententoonstelling streek neer in Zemst en in het kader daarvan bracht Memo een info-avond rond dementie op 7/11 in Epepegem. Alle informatie over dit project is terug te vinden op www.ikzieuzitten.be

Actie 17: Ondersteunen van activiteiten ikv Erfgoeddag: Het thema van de Erfgoeddag 2017 was 'Erfgoed en zorg'. In Dilbeek werd een project uitgewerkt ism de Erfgoedcel Pajottenland en Zennevallei, de dienst vrije tijd/cultuur van de gemeente en de woonzorgcentra (en dagverzorgingscentrum) van Dilbeek. Doel was om een duurzaam aanbod te ontwikkelen door erfgoedorganisaties, in samenwerking met zorgsector, met een blijvende impact op het welzijn en gezondheid van de inwoners. Op deze manier kan het lokaal erfgoed ook toegankelijk worden gemaakt voor personen met dementie. Op 20/04 ging een praatcafé dementie door voor familieleden van mensen met dementie in Huisje Mostinckx in Dilbeek. Thema van deze avond was 'Remiscentie'. ECD Memo was hier aanwezig. Vanaf dan kunnen remiscentie-activiteiten aangeboden worden voor mensen met dementie uit de verschillende zorgorganisaties van Dilbeek en omgeving. Verder ontwikkelde de Erfgoedcel Pajottenland en Zennevallei het spel 'Levenswandering', naar een idee van een medewerker uit een WZC in Vollezele. Dit is een leuk en eenvoudig spel om met ouderen of personen met de-

project 'Ik zie u zitten'

mentie in gesprek te gaan over vroeger en mekaar zo op een andere manier te leren kennen. Op 06/07 ging een overleg door met de Erfgoedcel om het spel te evalueren en verder aan te passen voor mensen met dementie. Het thema 'Erfgoed en zorg' werd eveneens besproken op het OPD van 10/10 in Wemmel.

Actie 18: Deelname aan Danshart. ECD Memo werkte mee aan het initiatief 'Danshart', georganiseerd door S-Sport/Recreas clubs uit verschillende federaties. Het concept bestaat uit het organiseren van een dansmarathon (van 10u tot 20u) in elke provincie. Deze dansmarathons worden gekoppeld aan een goed doel en krijgen via een meter of peter muzikale ondersteuning. De dansmarathons werden op 2 verschillende dagen georganiseerd en startten en stopten gelijktijdig. In 2017 werd het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale ECD's uitgekozen als goed doel. Op deze manier werd 'dementie' in de kijker gezet. Voor de provincies Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ging deze marathon door op 30/11 in Tienen. ECD Memo werkte samen met ECD BrOes rond een aanbod tijdens dit evenement voor de aanwezige dansers en geïnteresseerden. De hele dag werd een infostand voorzien en werd de werking van het expertisecentrum dementie toegelicht adhv een presentatie. Voorbereidende vergaderingen gingen door op 29/05 en 12/10.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

Actie 1: Volgen van literatuur/wetenschappelijke artikels verkregen vanuit EDV, oa via het opvolgen van Sharepoint, het gedeelde digitale O365 platform.

Actie 2: Bijzondere aandacht voor de thuiszorg: In onze dagdagelijkse werking zijn we beschikbaar voor mantelzorgers (telefonisch of op afspraak). Af en toe waren er huisbezoeken en namen we deel aan overlegmomenten thuis, op aanvraag.

Actie 3: Het plannen van een inleef- of stagedag op een zorgboerderij in Nederland voor de medewerkers van

Memo. Memo had voorzien dit te doen tijdens de zomer van 2017. Door teamveranderingen en verschuivingen in het takenpakket is dit niet gelukt.

Actie 4: Memo voorziet tweewekelijkse overlegmomenten met alle medewerkers via skype. Telkens wordt een agenda opgemaakt en zorgt een medewerker voor de verslaggeving.

Actie 5: Memo organiseerde een halfjaarlijks evaluatiemoment van het jaaractieplan op 06/06 in Schepdaal en 20/06 in Heikruis.

Actie 6: Memo organiseerde een aantal overlegmomenten met het team ifv evaluatie van het werkjaar 2017 en voorbereiding jaaractieplan 2018. Deze vergaderingen gingen door op 12/09, 26/09 (skype-overleg met mogelijke externe begeleider), 03/10, 06/11 en 23/11.

Actie 7: In februari startte een nieuwe medewerker bij Memo. Er werden verschillende momenten voorzien om haar in te werken, nl op 31/01, 15/02 en 17/02.

Actie 8: Er gingen 6 overlegmomenten met Memo en de directie door in 2017. Deze vergaderingen gingen door op 24/01, 27/04, 26/06, 02/08, 23/10 en 12/12. Deze vergaderingen gingen afwisselend door in Heikruis en Leuven.

Actie 9: Volgen/faciliteren van studiedagen georganiseerd door EDV (in eigen regio):

- Lesgever dag 6 opleiding referentiepersoon dementie op 16/02 in Hasselt
- 'Dementievriendelijke woonomgeving' op 17/03 in Leuven
- 'Atypische vormen van dementie' op 19/05 in Leuven
- 'Dementie en medicatie' op 14/11 in Halle
- Lesgever van de studiedag 'Jongdementie' op 05/12 in Leuven

Actie 10: Er was in 2017 geen deelname aan de werkgroep 'palliatief supportteam' in WZC De Wingerd. ECD Memo nam wel deel aan de werkgroep 'dementie' van De Wingerd. Deze vergaderingen gingen door op 02/02, 01/06, 28/09 en 07/12.

Actie 11: Deelname aan de werkgroep 'dementie' in WZC Mater Dei Heikruis. Deze vergadering ging door op 16/05. In de week van 14/09 tot 24/09 werkte Memo een infostand en presentatie met wist-je-datjes over dementie uit ikv de werelddag dementie.

Actie 12: Deelname aan de werkgroep 'dementie' van de gemeente Affligem. Dit is een initiatief van het LMN

AMALOD-HELIA, het OCMW, het WZC Van Lierde, een huisarts en Familiezorg. Deze vergaderingen gingen door op 02/06, 04/07 en 07/09. Doelstelling is om dementie meer bespreekbaar te maken en de sociale kaart binnen de gemeente kenbaar te maken naar familieleden en eerstelijns werkers.

Actie 13: Volgen van de opleiding referentiepersoon dementie in Dendermonde, georganiseerd door ECD Meander. Deze opleiding liep van januari tot juni 2017.

Actie 14: Deelnemen aan vormings- en opleidingsprogramma's: In 2017 volgden de medewerkers van Memo volgende vormingen/opleidingen:

- 17/01: Vorming Basale stimulatie in Heikruis (9u-16u)
- 20/01 tot 09/06: Opleiding Referentiepersoon in Dendermonde (66u)
- 08/02: Avondlezing 'Zingeving bij ouderen' bij PraxisP in Leuven (19u-21u)
- 09/02: Congres palliatieve zorg 'Angst bij het levens-einde' in Schaarbeek (9u - 17u)
- 15/02 en 17/02: En toen...pensioen: twee trainingen ter voorbereiding op pensioen
- 30/03: Studiedag 'Nergens beter dan thuis' Van een grote institutionele omgeving naar een persoonsondersteunende thuis voor personen met dementie (9u-16.30u)
- 20/04: Studiedag 'Geweldloos verzet', met Haim Omer in Leuven (9u -16u)
- 19/05: Studiedag 'Atypische vormen van dementie' in Leuven (9u30u tot 16u30u)
- 01/06: Praktijkmodule Intervisie en Dialoog dementie-nu coaches (12.30u -16u)
- 12/06: Stagedag in de thuisverpleging (6u-13u)
- 27/06: Train de trainer 'Leren met dementie: over het lerend vermogen van mensen met dementie' in Mechelen (6u)
- 21, 22 en 23/08: Basisopleiding 'Verbindende communicatie' in Geetbets (volledige dagen)
- 28/09 (9u -17u) en 29/09 (9u -15u): Interne vormingstweedaagse in Hasselt rond de thema's 'Preventie' en 'Groepsdynamiek'.
- 12/10: Congres ouderenpsychiatrie in Leuven (9u-17u)
- 09/11: Vorming holebi's en transgenders in woonzorgcentra in Heikruis (13.30u -15.30u)
- 10/11: Vorming holebi's en transgenders in woonzorgcentra in Heikruis (13.30u -15.30u)
- 14/11: Vorming 'Medicatiegebruik bij dementie' in Halle (9.30u -16.30u)
- 16, 23 en 30/11: Opleiding 'Doelgericht schrijven' in Berchem (19u-22u)
- 21/11: Lezing 'Nieuwe regelgeving rond euthanasie'

door Prof. Distelmans in Rotselaar (2u)

- 09/12: Vorming 'Facebook voor professionals' in Halle (9u -13u)
- 16/12: Symposium 'Hospice De Klapproos' in Tienen (9u -13u)

⑧ Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

Actie 1: Deelname aan dementie-expertenoverleg georganiseerd door EDV (3 x per jaar).

Actie 2: Deelname aan de interne vormingstweedaagse voor medewerkers van de regionale ECD's op 28 en 29/09 in Hasselt.

Actie 3: Deelname en inbreng aan de werkgroep van EDV: VTO-vergaderingen.

Actie 4: Deelname en inbreng aan de werkgroep van EDV: Vlaamse werkgroep jongdementie.

Actie 5: Deelname aan de werkgroep van EDV: coördinatie-overleg.

Actie 6: Memo maakt gebruik van het gedeelde O365 platform met alle regionale expertisecentra en het EDV.

Actie 7: Memo was aanwezig op de vergadering van EDV waarbij het FAZODEM-project (farmaceutische zorg bij dementie) werd toegelicht op 30/01.

Actie 8: De nieuwe medewerkers van ECD Memo namen deel aan het infomoment van EDV rond de historiek en werking van EDV en de regionale ECD's in Antwerpen op 05/09.

Actie 9: Voorbereiding van de opleiding referentiepersoon dementie 2018 in Dilbeek, onder begeleiding van ECD Memo en BrOes. De medewerkers van Memo en BrOes maakten onderling afspraken rond de praktische en inhoudelijke organisatie en begeleiding van de opleidingsdagen. De opleiding zal doorgaan in de Odisee Hogeschool.

school, campus Parnas te Dilbeek vanaf januari 2018. Overlegmomenten met BrOes gingen door op 02/06 en 15/12.

Actie 10: Deelname aan Danshart. ECD Memo werkte mee aan het initiatief 'Danshart', georganiseerd door S-Sport/Recreas clubs uit verschillende federaties. Het concept bestaat uit het organiseren van een dansmarathon (van 10u tot 20u) in elke provincie. Deze dansmarathons worden gekoppeld aan een goed doel en krijgen via een meter of peter muzikale ondersteuning. De dansmarathons werden op 2 verschillende dagen georganiseerd en startten en stopten gelijktijdig. In 2017 werd het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen en de regionale ECD's uitgekozen als goed doel. Op deze manier werd 'dementie' in de kijker gezet. Voor de provincies Vlaams-Brabant en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ging deze marathon door op 30/11 in Tienen. ECD Memo werkte samen met ECD BrOes rond een aanbod tijdens dit evenement voor de aanwezige dansers en geïnteresseerden. De hele dag werd een infostand voorzien en werd de werking van het expertisecentrum dementie toegelicht adhv een presentatie. Voorbereidende vergaderingen gingen door op 29/05 en 12/10.

Orion ism PGN

zorgregio's Antwerpen en Mechelen provincie Antwerpen

ECD Orion

Markgravelei 133 | 2018 Antwerpen | t 03 247 03 85 | orion@dementie.be

PGN, Antennepunt Expertisecentrum Dementie Orion

Lange Ridderstraat 20 | 2800 Mechelen | t 0476 93 49 56 | pgn@dementie.be

Medewerkers

Nadia Hainaut: dementie-expert

Riet Pauwels: coördinator Orion/dementie-expert

Herman Wauters (in dienst bij CGG De Pont vzw): dementie-expert

Thalia Wouters: projectmedewerker vanaf 1/9/2017

Aanbod in Antwerpen is meermaals geannuleerd door een tekort aan deelnemers. Daarom zal ECD Orion ism PGN in 2018 het overleg met de aanbieders opnieuw opstarten.

2. Consultaanbod aan personen met dementie en hun mantelzorgers

ECD Orion ism PGN is telefonisch bereikbaar tijdens de werkdagen van 9:00 tot 17:00. Bij afwezigheid is er een regeling opgemaakt met ECD Tandem (uitgezonderd overmacht met antwoordapparaat).

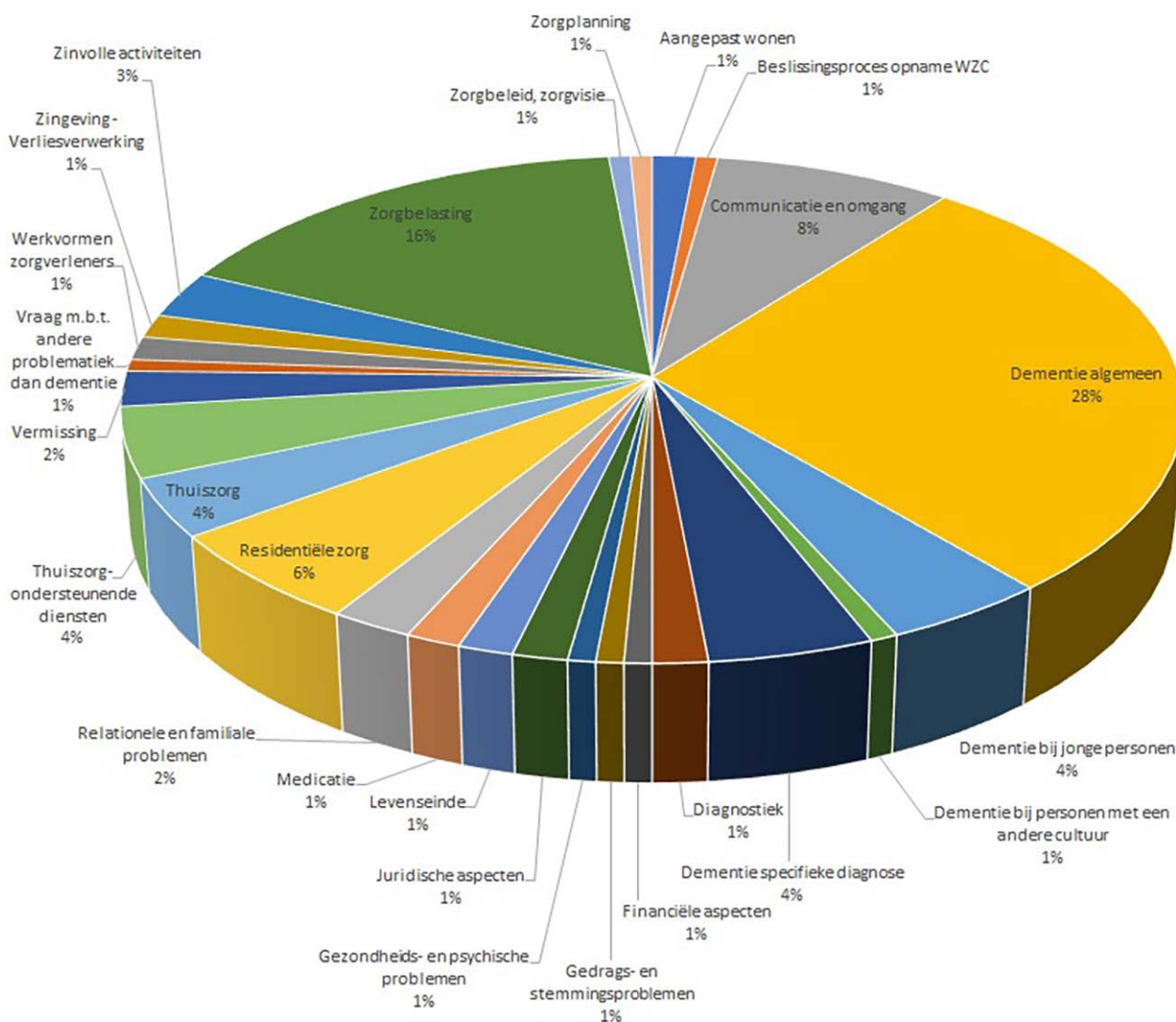
Vragen per mail of facebook beantwoorden we uiterlijk binnen 2 werkdagen. De medewerker informeert en adviseert en verwijst door indien nodig. Er worden ook gesprekken op afspraak aangeboden indien de nood daartoe is. Dit aanbod werkt vraaggestuurd.

Elke oproep en gesprek wordt geregistreerd in een daarvoor specifiek ontwikkeld elektronisch formulier waarvan het overzicht wordt opgenomen in een jaarverslag.

PGN krijgt 39 ondersteuningsvragen in 2017. PGN ant-

woordt in 4 bureelgesprekken, 22 mails en 13 telefoongesprekken. 23 vragen komen van professionele hulpverleners, 3 van vrijwilligers, slechts 6 van mantelzorgers, 1 van een persoon met dementie, 5 van studenten en 1 van een lokale overheid. 25 vragen gaan over 1 thema maar 13 zijn complexer met 2 tot 6 thema's. Zo worden in het totaal 78 thema's opgenomen in deze contacten. Het gaat samen om 25 unieke thema's, waarvan 'dementie algemeen', 'werkvormen' en 'gedrags- en stemmingsproblemen' het vaakste voorkomen in deze zorgregio.

Voor zorgregio Antwerpen zijn de 81 ondersteuningsvragen anders opgebouwd. 47 vragen komen van mantelzorgers, 1 van een persoon met dementie, 17 van professionele hulpverleners, 7 van vrijwilligers, 6 van studenten en 3 van anderen. Orion geeft antwoord in 6 bureelbezoeken, 12 e-mails en 63 telefoongesprekken. Slechts 12 gesprekken gaan over één thema. De overige gesprekken zijn complexer met 2 tot 5 thema's. In het totaal worden 134 thema's besproken waarvan 26 unieke thema's.

Taartdiagrammen p.78 en 79: thema's van geregistreerde hulpvragen in de zorgregio Antwerpen

'Dementie algemeen' en 'zorgbelasting' komen het vaakst voor onder de besproken thema's.

Opvallend is dat ECD Orion meer mantelzorgers bereikt dan het antennepunt PGN. Waarschijnlijk is dit te wijten aan het inloophuis dat Orion had tot 2015. Hoewel dit inloophuis is afgebouwd, blijven mantelzorgers de weg vinden naar het ECD en biedt het ECD op vraag altijd een oriënterend gesprek aan voor deze doelgroep.

3. Ondersteunen van praatcafés dementie en familiegroepen en andere praatgroepen

ECD Orion ism PGN ondersteunt praatcafés in de keuze van thema's en de toepassing van de geëigende methodiek. ECD Orion ism PGN is lid van elke plaatselijke stuurgroep praatcafé dementie in de zorgregio Antwerpen en Mechelen. In de opstart en de doorstart van een nieuw initiatief of een groep in nood bieden we ondersteuning op maat.

De praatcafés Dementie in zowel zorgregio Antwerpen als Mechelen doen graag beroep op ECD Orion ism PGN als deskundige spreker. Het antennepunt PGN is 6 keer spreker in de praatcafés en Orion neemt die taak 4 keer op. Volgende thema's komen aan bod: Als eten een zorg wordt, De beleving van een persoon met dementie, Geprikkeld door dementie, Liefde is..., Nachtelijke onrust, Omgaan met verlies, Praten over later en Zinnvolle activiteiten.

ECD Orion neemt ook in 2017 een leidende rol op in de stuurgroepen van de Praatcafés Dementie Antwerpen en In-Licht, in afwachting van een succesvolle overname door één van de partners. In de Praatcafés Dementie Dwaallicht en Noorderlicht blijft Orion ondersteunen via de aanwezigheid op de stuurgroep voor de opmaak van het jaarprogramma.

Het antennepunt PGN neemt een actieve rol op in de stuurgroepen van de Praatcafés Dementie Klein Brabant/Vaartland, DeMens (Rupelstreek), en Heist op den Berg. Door de wissel in leiding voor de stuurgroep van het Praatcafé Dementie Mechelen woont PGN elke vergadering van de stuurgroep bij om de continuïteit te verzekeren en de inwerking van de nieuwe coördinator vlot te laten verlopen. In december 2017 gaat er een (door)startvergadering door voor het Praatcafé Dementie Lier en wordt een planning gemaakt voor de vergaderingen in 2018.

Het overleg 'praatcafés dementie zorgregio's Antwerpen & Mechelen' komt halfjaarlijks samen in januari en oktober. De volgende onderwerpen worden besproken: de gemeenschappelijke folder, knelpunten en succesverhalen bij de programmatie van 2017, evaluatie organisatie van de praatcafés, de subsite praatcafés dementie regio Antwerpen-Mechelen op SharePoint. Verder worden uit de evaluatie vier thema's uitgediept: de rol van de moderator, de aanwezigheid van professionals en scholen, zin

en onzin van een info- en boekenstand en de zoektocht van mantelzorgers die willen getuigen. Daarnaast is er tijd om belangrijke informatie, evenementen en tips met elkaar te delen zoals studiedagen, boeiende sprekers en nieuwe publicaties en producten.

ECD Orion ism PGN ondersteunt ook de familiegroepen van de Alzheimerliga Vlaanderen in 2017.

In oktober spreekt ECD Orion op de familiegroep Antwerpen Centrum over de belevingswereld van een persoon met dementie. Op de Werelddag Dementie modereert ECD Orion op de familiegroep Oost Waasland voor het thema 'Verlieservaring bij personen met dementie en mantelzorgers'.

In maart 2017 ondersteunt het antennepunt PGN de doorstart van de familiegroep Jongdementie te Bonheiden in WZC Den Olm. Het initiatief wordt vanaf dan gedragen en begeleid door medewerkers van WZC Den Olm.

De opstart en begeleiding van de familiegroep jongdementie Mechelen wordt begeleid door een medewerker van Landelijke Thuiszorg in het kader van het Kyma-project. PGN volgt dit op via de stuurgroep dementievriendelijk Mechelen en 't MoNument.

4. Voordrachten, inleidingen en nabesprekingen van film of andere cultuurevenementen

We ondersteunen op vraag socioculturele projecten in het kader van dementie. We doen dit a.d.h.v. een inleiding, voordracht of nabespreking om dementie (meer) bespreekbaar te maken en de beeldvorming rond dementie en personen met dementie te nuanceren en bij te stellen. Dit aanbod werkt vraaggestuurd

ECD Orion ism PGN verzorgt de nabespreking van het theaterstuk 'Dag Roger' tijdens de Bijblijfdagen georganiseerd door Zorgbedrijf Antwerpen in juni en november van 2017.

ECD Orion ism PGN geeft de inleiding op de film "La Caja Vacía" op vraag van de Provincie Antwerpen op 24 november te Mechelen.

5. Ontwikkeling 'DOE- box dementie' met tips voor personen met beginnende dementie

In samenwerking met het ouderenteam van CGG De Pont werken we verder aan een interactief product dat prangende vragen naar ondersteuning van de problematiek van personen met beginnende dementie beantwoordt. Hiervoor werd er in 2016 een ad-hoc werkgroep opgericht met het oog op de bundeling van ervaringen en deskundigheid.

Deze ad-hoc werkgroep komt samen op 21/02/2017 voor verdere brainstorm en het bepalen van de inhoud en methodiek van de 'DOE-box dementie'. Het Ouderenteam van het CGG De Pont en de collega van het antenne-

punt PGN brengen op 16 maart 2017 een werkbezoek aan het ZNA Geheugenkliniek Hoge Beuken te Hoboken voor verdere ontwikkeling van expertise. Uit de gesprekken met de verantwoordelijken van de geheugenrevalidatie-afdeling blijkt echter dat het idee op korte termijn moeilijk te realiseren is, rekening houdend met de huidige omstandigheden van personeelsbezetting en de hoofdtaken van het Ouderenteam die elders liggen. Bovendien biedt een dergelijk 'algemeen' product dat we voor ogen hebben naast het ontbreken van tijd en middelen te weinig aanbod op maat. Bijgevolg verlaat het Ouderenteam samen met het antennepunt PGN de idee om dit zelf te ontwikkelen.

6. Bijdrage tot publicaties over dementie

1. Verkenning mogelijke publicatie over de beleving van personen met (beginnende) dementie vanuit het oogpunt van de persoon zelf.

We nemen verder deel aan gesprekken met een geïnteresseerde uitgever over een boek waarin de beleving van een persoon met (beginnende) dementie wordt beschreven vanuit de ik-figuur. ECD Orion ism PGN werd gevraagd om inhoudelijk, maar ook betreffende de stijl, na te lezen. Dit gebeurt hoofdzakelijk via mailverkeer. De verschillende beschreven ervaringen worden aangevuld met tips voor personen met beginnende dementie. Hiervoor worden er een aantal overlegmomenten gepland met de auteur.

De gezamenlijke publicatie was gepland voor einde 2017 maar na de eerste proeflezing van een eerste hoofdstuk hebben de verder beoogde gesprekken in 2017 niet meer plaatsgevonden, zelfs niet na herhaaldelijk aandringen vanwege de collega van het antennepunt PGN bij de auteur. PGN neemt na deze pogingen een afwachterende houding aan.

2. Bedrage aan het handboek voor referentiepersonen dementie en andere betrokkenen 'Dementie: van begrijpen naar begeleiden'

Vanuit de opgebouwde expertise schrijft ECD Orion ism PGN mee aan aflevering 12 van november 2017 van handboek Dementie, uitgegeven door Politeia.

In deel 3 'De persoon met dementie in de samenleving (macro)' onder 'Sociologische aspecten' schrijft Riet Pauwels hoofdstuk 5: 'Armoede en dementie: dubbel pech?'

In deel 4 'Reflecties (metaniveau)' is Herman Wauters medeauteur van hoofdstuk 4: 'Ethiek in de zorg voor personen met dementie'.

3. Artikels in Zorgzaam, een driemaandelijks medewerkersmagazine van GZA

De medewerkers van ECD Orion schrijven beiden een artikel in Zorgzaam, een driemaandelijks medewerkers-

Getuigenis

Voelschorten doorbreken het sociaal isolement van personen met (ver)gevorderde dementie

Nadia Hainaut werkt bij het Regionaal Expertisecentrum Dementie Orion. Enkele jaren geleden startte ze met het maken van voelschorten en zag dat dat een zinvolle manier was om de zintuigen van personen met (ver)gevorderde dementie te stimuleren.

Mensen met (ver)gevorderde dementie zijn nog moeilijk te bereiken: hun communicatiemogelijkheden verdwijnen, de persoon wordt steeds afhankelijker en lijkt teruggetrokken te zijn in zichzelf.

De beleving van deze mensen bevindt zich voornamelijk op zintuiglijk niveau. Wanneer je hen observeert, merk je dat ze vaak zelf tactiele prikkels creëren: plukken en frissen aan hun kleding of continu over eenzelfde plekje schrijven. Ze laten daarmee zien dat ze nood hebben aan zintuiglijke prikkels.

Om hen op een aangename manier deze zintuiglijke prikkels aan te bieden, kunnen we werken met voelschorten. Een voelschort is niet meer dan een gewone bestaande kledingstuk of een halve badhanddoek met linnen, waarop verschillend (recreatie) materiaal wordt

gemaakt: belletjes, linten, knippen, kleine knuffelpopjes, rits, knopendeekje, lapjes stof...

Deze methodiek is erop gericht het tasten en betasten te stimuleren en op die manier het contact met de omgeving te verbeteren én het psychisch welbevinden te vergroten. Heel wat familieleden gingen reeds aan de slag met het creëren van een persoonlijke voelschort voor hun dierbare. Deze voelschort wordt dan afgestemd op het levensverhaal van de

persoon. Het is altijd prachtig om te zien dat deze simpele methodiek zowel voor de persoon met dementie als diens omgeving een verschil betekent.

In ons expertisecentrum organiseren we op regelmatig basis workshops voelschorten. Tijdens deze workshop krijg je de basis mee van basale stimulatie. Nadien gaan we samen aan de slag en maken we een voelschort. Voor meer info: www.dementie.be/orion

Tekst: Nadia Hainaut

“Het is altijd prachtig om te zien dat deze simpele methodiek zowel voor de persoon met dementie als diens omgeving een verschil betekent”

5

magazine van GZA. Een artikel gaat over 'Dementie kent geen kleur' en verschijnt in de editie van maart 2017 (Jaargang 5-nummer 15), het andere over 'Voelschorten doorbreken het sociaal isolement van personen met (ver)gevorderde dementie' en verschijnt in de editie van september 2017 (Jaargang 5-nummer 17).

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

7. Opleidingen van het EDV geven en ondersteunen

ECD Orion ism PGN werkt intens mee als lesgever en/of regionaal verantwoordelijke aan de opleidingen die georganiseerd worden vanuit het EDV.

ECD Orion ism PGN verzorgt 9 vormingsdagen 'Basisinzicht in dementie' in het kader van Fe-Bi in zorgregio Ant-

werpen en 6 in zorgregio Mechelen. In zorgregio Antwerpen gaat het om 7 vormingsdagen in 4 WZC's van GZA Zorg en Wonen (De Hazelaar te Kontich, Sint-Camillus te Antwerpen, Sint-Bavo te Wilrijk en Sint-Vincentius te Kalmthout) en 2 vormingsdagen in het WZC Sint-Mathildis te Boechehout. In zorgregio Mechelen gaat het om 2 vormingsdagen in het WZC De Vaeren te Reet en telkens 1 vormingsdag in resp. het WZH Ten Kerselaere te Heist-op-den-Berg, het WZC Sauvegarde te Ruisbroek, het WZC De Vlietoever te Bornem en het WZC Sint-Jozef te Wiekevorst.

In het najaar van 2017 verzorgt ECD Orion ism PGN 2 trainingen 'Omgaan met personen met dementie' in het kader van Fe-Bi nl. één training in het WZC Sint-Jozef te Wiekevorst en één in Huize Stracke (Capenberg Oxaco Center vzw) Boechehout.

ECD Orion ism PGN organiseert tweemaal de opleiding Referentiepersoon Dementie 2017 te Antwerpen, één opleiding in het voorjaar en één opleiding in het najaar. Naast de organisatorische taken verzorgt ECD Orion ism PGN inhoudelijk telkens volgende opleidingsdagen:

- dag 1: kennismaking
- dag 3: belevingswereld van de persoon met dementie
- dag 4: communicatie
- dag 5: veranderd gedrag
- dag 6: beleving van de naaste omgeving
- dag 7: functie referentiepersoon dementie

Een medewerker van ECD Orion ism PGN verzorgt ook twee opleidingsdagen (dag 3 en 4) van de opleiding Referentiepersoon Dementie te Hasselt.

Nadia Hainaut, medewerker van ECD Orion ism PGN, is lesgever voor de EDV-vorming 'Contactmogelijkheden voor personen met (ver)gevorderde dementie'.

ECD Orion fungeert ook als regionaal verantwoordelijke voor de EDV-vormingen 'Dementie bij personen met een verstandelijke beperking' (voorjaar) en 'Gebruik van je stem in de zorg' (najaar) te Antwerpen.

RPD voorjaar

Orion ism PGN geeft in februari, maart en juni, op vraag van EDV, de plenaire inleiding over dementie en de workshop 'omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag' voor medewerkers van WZC's van vzw Zorg-Saam ZKJ te Gent. Op vraag van de thuiszorg van Sowel vzw te Antwerpen, leidt ECD Orion een groep zorgkundigen op tot dementiekundige basiszorgverleners in de thuissituatie. Deze opleiding gaat door in het najaar.

8. Bijdragen tot het VTO-aanbod van het EDV via de VTO-werkgroep

We werken mee aan de ontwikkeling van een vormingspakket van zorgvrijwilligers en medewerkers van de aanvullende thuiszorg. We participeren aan de klankbordgroep dementie en palliatieve zorg, in voorbereiding van een gezamenlijk vormingspakket. De collega van het antennepunt PGN woont de klankbordgroep dementie en palliatieve zorg bij op 16/01/2017 in de kantoren van EDV. Met de bijdrage van de klankbordgroep voor het vormingspakket voor zorgvrijwilligers en medewerkers van de aanvullende thuiszorg wordt het pakket 'Er zijn voor personen met dementie' gefinaliseerd eind 2017. Het antennepunt PGN brengt een vrijwilliger aan voor de beeldgetuigenissen. Een collega van ECD Orion en de collega van PGN wonen het infomoment bij op 21/12/2017 bij EDV.

9. Terugkomdagen Referentiepersoon Dementie (TKD RP)

ECD Orion ism PGN en ECD Tandem organiseren gezamenlijk één cyclus terugkomdagen voor referentiepersonen dementie. Een cyclus omvat vier dagen gespreid over het jaar, met in de voormiddag een theoretisch luik en in de namiddag een intervisiemoment.

Voor 2017 worden volgende thema's en dagen weerhouden:

- 31/1 Armoede en Dementie
- 16/5 Vroegtijdige zorgplanning

RPD najaar

- 12/9 Zorg voor mantelzorgers
- 12/12 Proeftuinen dementie

De eerste terugkomdag omtrent 'Armoede en dementie' wordt afgelast wegens te weinig inschrijvingen.

De thema's 'Zorg voor mantelzorgers' en 'Proeftuinen dementie' worden inhoudelijk voorbereid en gegeven door ECD Orion ism PGN en ECD Tandem alsook alle intervisies. Alle terugkomdagen worden zeer positief geëvalueerd door de deelnemers.

10. Regionaal vormingsaanbod (brochure)

ECD Orion ism PGN werkt drie nieuwe vormingssessies uit in 2017:

- Als eten een zorg wordt
- Lerend vermogen
- Armoede en dementie voor maatschappelijk werkers (aanbod in eigen beheer)

Dit nieuwe aanbod wordt verwerkt in de gezamenlijke vormingsbrochure. De brochure is een weergave van het basisaanbod van vormingsmomenten aan professionelen en het basisaanbod van voordrachten aan mantelzorgers. Het nieuwe aanbod wordt toegevoegd aan de bestaande brochure.

In 2017 wordt ook, in samenwerking met externe partners zoals KDG en VUB een aanzet gemaakt voor een vormingspakket over cultuursensitieve zorg en dementie. De realisatie is gepland voor 2019.

1. Overzicht van vormingsmomenten aan professionelen uit het basisaanbod:

- Workshop voelschorten
  - LDC Romanza te Wilrijk (9/2/2017)
  - LDC De Populier te Mortselt (15/3/2017)
  - De Voorzorg te Antwerpen-Kiel (16/6/2017)
  - De Voorzorg te Antwerpen-Kiel (12/12/2017)
  - Hivset te Turnhout (18/12/2017)
- Omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag
  - WZC De Mick te Brasschaat (15/5/2017)
  - WZC De Mick te Brasschaat (22/5/2017)
  - WZC Borsbeekhof te Borgerhout (13/6/2017)
  - WZC Borsbeekhof te Borgerhout (20/6/2017)
  - WZC Sint-Pieter te Puurs (30/05, 06/06 en 30/6/2017)
- Zinnige activiteiten voor personen met dementie
  - WZC De Regenboog te Zwijndrecht (18/10/2017)
- Dementie bij personen met een verstandelijke beperking
  - VZW Terninck te Antwerpen (21/12/2017)
- Omgaan met familie van personen met dementie
  - WZC Huyze De Pauw te Onze-Lieve-Vrouw-Waver (02/03, 06/03 en 13/03/2017)

- Herkennen van symptomen van dementie en hoe houd je contact met personen met dementie
  - WZC Zonnewende te Rijmenam (07/03/20017)
- Communicatie met personen met dementie
  - poetsdienst OCMW Bonheiden (24/03/2017)

2. Overzicht van vormingsmomenten aan mantelzorgers uit het basisaanbod:

- Infosessie 'Wat is dementie en hulpmiddelen voor personen met dementie'
  - Voor OZ te Antwerpen – Wilrijk op 5 oktober
- 'Wat is dementie'
  - Voor OCMW Bonheiden/Rijmenam op 31 mei
- 'Wat is dementie'
  - Voor WZC De Gulden Lelie te Antwerpen op 8 september
- 'Het verschil tussen dementie, de ziekte van Alzheimer en de ziekte van Parkinson'
  - Voor KVLV, Sint-Katelijne-Waver op 23 oktober
- 'Dementie, te voorkomen?'
  - Voor Plazarama, Willebroek op 28 november

11. Vorming en opleiding op maat

ECD Orion ism PGN geeft vorming op vraag en op maat van de voorziening. Voorafgaand is er steeds minimum één overlegmoment met de vormingsverantwoordelijke van de voorziening of organisatie.

ECD Orion ism PGN verzorgt de vorming 'Omgaan met personen met dementie' voor verzorgenden voor GZA Zorg en wonen (10/1/2017, 12/1/2017, 17/1/2017 en 19/1/2017). Op vraag van het Zorgbedrijf Antwerpen verzorgt ECD Orion ism PGN twee workshops, 'basisinzicht dementie en persoonsgerichte zorg' tijdens de Bijblijfdagen rond dementie voor professionele zorgverleners (6/6/2017 en 7/11/2017).

Bijblijfdag Zorgbedrijf Antwerpen

Orion ism PGN verzorgt vier gastlessen voor studenten orthopedagogie van KDG en AP en studenten verpleegkunde van Thomas More campus Lier:

Dementie bij personen met een verstandelijke beperking (4/12/2017)

Wat is dementie? (6/12/2017)

Omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag (17/02/2017)

Communiceren met personen met (ver)gevoerde dementie (27/2/2017)

Voor de studenten van de BANABA Geriatrie van KDG geeft ECD Orion vorming over Omgaan met agressie bij personen met dementie (24/05/2017).

Het vormings- en intervisietraject dat in het WZC De Eeckhof in 2016 wordt gestart met ECD Orion, wordt vervolgd in 2017 (na de verhuis van het WZC) met 2 sessies in het WZC Cadiz (12/05/2017 en 29/06/2017).

Orion ism PGN verzorgt een vorming voor de museumgidsen van Lier in het kader van geplande specifieke rondleidingen voor personen met dementie en hun mantelzorgers in het stadsmuseum Lier (20/02/2017).

Orion ism PGN verzorgt een vorming omtrent 'Dementie en agressie' in functie van een intern coachingstraject binnen WZC Sint-Elisabeth te Duffel en dat verder opgevolgd wordt door het Ouderenteam van CGG De Pont (21/02/2017).

In het proces van omschakeling naar kleinschalig genormaliseerd wonen voor personen met dementie vraagt WZC Den Olm te Bonheiden aan ECD Orion ism PGN twee specifieke vormingsmomenten voor al haar personeel. De eerste reeks bevat basisinzichten dementie en goede omgangsvormen voor medewerkers die beperkte kennis over dementie hebben en duurt een ganse dag (17/05, 29/05, 09/06 en 21/06/2017). De tweede reeks bevat 'inzichten in belevings- en persoonsgerichte zorg voor personen met dementie' voor medewerkers die reeds beschikken over een basiskennis over dementie en duurt één dagdeel van 4u (19/09, 12/10 en 17/10/2017).

De leiding van de stuurgroep van het Praatcafé dementie DeMens (Rupelstreek) vraagt aan het antennepunt PGN een intervisie voor haar leden over 'hoe collega's motiveren' (23/05/2017).

Voor de Klinkaard te Boom, een opvang- en verblijfscentrum voor personen met een gehoorstoornis, biedt het antennepunt PGN een coaching omtrent 'dementie & (fysieke) beperking' aan (20/06/2017).

Het antennepunt PGN verzorgt een specifieke vorming over 'dementie en nachtelijke onrust' (4u) voor de (nacht) verzorgenden van Nachtzorg Mechelen (25/09/2017).

In het kader van dementievriendelijk Mechelen biedt PGN een vorming aan voor Politie Mechelen over 'Dementie, dwaalgedrag en het vermissingsprotocol' (05/09, 08/09, 11/09 en 15/09/2017).

12. Studiedagen organiseren of meewerken aan studiedagen, congressen, symposia en infobeurzen

ECD Orion ism PGN levert op vraag een bijdrage aan relevante evenementen, beurzen en andere initiatieven.

ECD Orion ism PGN verzorgt een bemande infostand voor en na de filmvertoning 'waar gaan we naartoe' die doorgaat op initiatief van de Dienst Gezondheid en Welzijn van de Provincie Antwerpen in Ciné Cartoons te Antwerpen (2/6/2017).

EDV organiseert samen met ECD Orion ism PGN een studie-/workshopdag over 'Verlies en rouwverwerking bij dementie' te Mechelen (30/11/2017). De inhoud wordt volledig verzorgd door de collega van het antennepunt PGN. De collega van het antennepunt PGN werkt inhoudelijk mee aan de interne studiedag van het CGG De Pont over 'ethiek en deontologie in de zorg' (18/01/2017).

Danshart, een groot dansfeest voor 50 plussers van S-Sport, danst in 2017 ten voordele van de ECD's (23/11/2017). ECD Orion ism PGN en ECD Tandem bemannen de hele dansdag een stand met informatie over dementie.

Danshart

13. Vormingsaanbod 'vroegtijdige zorgplanning' in samenwerking met PHA en PNM

Op 19/10/2017 organiseert ECD Orion ism PGN in samenwerking met Palliatieve Hulpverlening Antwerpen de studiedag 'wanneer ik er nog ben', een studiedag over waardig leven en sterven met dementie.

In de voormiddag wordt een theoretisch kader aangereikt door gastsprekers Luc van de Ven, ouderenpsycholoog UZ Leuven en Dr. Eric Triau, neuroloog en medeauteur van het boek 'dementie op jonge leeftijd'. De namiddag bestaat uit een 'meet en greet' tussen referentiepersonen dementie en referentiepersonen palliatieve zorg.

Studiedag 'Wanneer ik er nog ben'

Meer dan 100 deelnemers komen voor deze studiedag opdagen en geven een positieve evaluatie.

14. Consultaanbod aan referentiepersonen dementie en andere professionele zorgverleners of zorgverleners in opleiding

Bij ECD Orion ism PGN is een dementie-expert telefonisch bereikbaar tijdens de werkdagen van 9:00 tot 17:00 (uitgezonderd overmacht met antwoordapparaat). Vragen per mail of sociale media beantwoorden we uiterlijk binnen 2 werkdagen. De medewerker informeert en adviseert en verwijst door indien nodig. Dit kan resulteren in casebesprekingen of coachende gesprekken. Dit aanbod werkt vraaggestuurd. Elke oproep wordt geregistreerd in een daarvoor specifiek ontwikkeld elektronisch formulier.

Het antennepunt PGN krijgt 23 vragen van professionele hulpverleners, 3 van vrijwilligers en 5 van studenten. ECD Orion 17 vragen van professionele hulpverleners, 7 van vrijwilligers en 6 van studenten. De gestelde vragen zijn erg gevarieerd van zeer algemene vragen over dementie tot specifieke adviezen voor specifieke doelgroepen en situaties.

Zie ook 2. Consultaanbod aan personen met dementie en hun mantelzorgers

15. Bekendmaking 'gesprekswijzer' 'Wijzer in gesprek met mantelzorgers' over dementie als product om professionele zorgverleners te sensibiliseren en te ondersteunen in goede communicatie met mantelzorgers van personen met dementie.

We introduceren de gesprekswijzer bij onze collega ECD's en andere partners in het werkveld via onder meer de vormingsmomenten over het omgaan met familie, de terugkomdag voor referentiepersonen dementie over 'Zorg voor de mantelzorger' en de studiedag 'Oog voor man-

telzorg' van Thomas More ism het EDV. Daarnaast voeren we promotie via de webstek van ECD Orion ism PGN, Facebook, de nieuwsbrief van het EDV, de OPD's en infobeurzen.

De gesprekswijzer wordt ook gepromoot in de videoreeks 'Wat werkt' van CM Antwerpen. Op 28/04/2017 vinden de opnames plaats. De reeks komt in 2018 uit en zal onder meer gratis te bekijken zijn via een link op de website van ECD Vlaanderen.

De gesprekswijzer wordt met succes geïntroduceerd tijdens de studiedag 'Oog voor mantelzorgers' van Thomas More ism EDV (07/02/2017) en tijdens de terugkomdag referentiepersoon dementie 'Zorg voor de mantelzorger' (12/09/2017).

16. Ontwikkeling van beeldgetuigenissen i.v.m. cultuursensitieve dementiezorg

Via focusgroepen en individuele interviews tracht ECD Orion ism PGN de belevingen van mensen met een migratieachtergrond en ervaring met dementie te verzamelen. In de eerste plaats richten we ons naar de mantelzorgers van personen met dementie met een migratieachtergrond. Met toelating van de personen willen we de gesprekken opnemen om nadien te verwerken in een getuigenisdocumentaire ter ondersteuning van beoogde veranderingsprocessen in de zorg.

In aansluiting op het dementieplan, ontwikkelen we een documentaire over cultuursensitieve zorg en dementie a.d.h.v. beeldgetuigenissen. De beelden worden in 2018 samengebracht in een documentaire die onder meer ingezet zal worden tijdens vormingsmomenten om hulpverleners handvatten aan te reiken in het omgaan met specifieke zorgvragen van deze doelgroep. De evolutie wordt regelmatig besproken op overleg met het EDV en de regionale ECD's zodat onderlinge verrijking en mogelijke samenwerking mogelijk wordt.

Het oorspronkelijk plan om met enkele vaste groepen van mantelzorgers met migratieachtergrond meermaals samen te komen wordt verlaten omdat het niet zo eenvoudig blijkt om de groepen meer dan een keer samen te brengen. In 2018 zullen we dus met meer groepen eenmalig samenkomen, gekoppeld aan een eerste cultuursensitieve infosessie over dementie.

ECD Orion ism PGN investeert veel tijd in het bezoeken van mogelijke sleutelfiguren. In november komt er een focusgroep samen in samenwerking met Inspiration vzw te Antwerpen. In Mechelen wordt een kerngroep samengesteld met het antennepunt PGN, een maatschappelijk werker en een huisarts van Marokkaanse origine. Zij vergaderen 4 keer (mei, juni, september en oktober) ter voorbereiding en organiseren de eerste focusgroep in november in het vergaderlokaal van het kabinet van de huisarts.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

17. Samenwerking met de academische wereld met KDG en VUB als partners

ECD Orion ism PGN werkt samen met KDG en VUB aan een project dat de levenskwaliteit van personen met dementie met een migratie-achtergrond wil verhogen door de draagkracht van de mantelzorger te versterken en de zorg toegankelijker en adequater te maken. Het project start in 2017 en loopt verder tot in 2019. We beogen met de partners meer inzicht te verwerven in de problematiek van personen met dementie met migratie-achtergrond. Met die kennis willen we methodieken en instrumenten aanpassen of ontwikkelen om mantelzorgers van personen met dementie met migratie-achtergrond te informeren en te vormen over dementie en de beleving ervan.

Saloua Berdai, docent, onderzoeker en coördinator conceptuele lijn van de opleiding Professionele Bachelor Orthopedagogie in het Departement Welzijn Onderwijs Gezondheid van de KDG en doctorandus aan de VUB, participeert aan de stuurgroep van het ECD-project 'Dementie kent geen kleur'. Het project zal tevens deel uitmaken van een masterproef Gerontologie aan de VUB.

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

18. Ondersteuning Dementievriendelijke projecten in verschillende gemeenten

ECD Orion ism PGN gaat in op lokale vragen om mee te werken aan dementievriendelijke initiatieven. Zo draagt ECD Orion ism PGN onder meer bij tot:

- ECD Orion blijft de sensibiliseringsacties, in samenwerking met Stad en OCMW Mortsel, wzc Meerminnehof, wzc Mayerhof, dienstencentra De Populier en Meerminne, Sel Amberes, Geriatriesch dagziekenhuis Sint Jozef en de geriatrie afdeling van PZ Sint Amadeus, ondersteunen door het aanbrengen van ideeën en contactpersonen.
- In het kader van de dementievriendelijke gemeenten organiseert ECD Orion ism PGN een gratis vormings sessie voor bibliotheekmedewerkers uit de zorgregio Antwerpen (14/9/2017). Met die vorming willen we bibliotheekmedewerkers meer inzicht en kennis bijbrengen over dementie en het omgaan met personen met dementie en hun naaste omgeving.
- Daarnaast ondersteunt Orion ook bibliotheken bij de uitwerking en implementatie van EHBD-koffers (Eerste Hulp Bij Dementie). In 2017 lanceren de bibliotheken van Wuustwezel en Boechout een koffer.
- Het antennepunt PGN bereidt samen met de nieuwe coördinator van 't MoNument de stuurgroep dementievriendelijk Mechelen voor (18/01 en 24/01/2017). Het overleg dient tevens als inwerking en doorstart van de nieuwe coördinator. De stuurgroep dementievriendelijk Mechelen komt samen in januari, september en november.
- Er vindt een apart overleg plaats met huisartsen en specialisten (gerieters AZ Sint-Maarten Mechelen) om de doorstroming van informatie inzake de diagnose en het opvolg- of zorgtraject vlotter te laten verlopen (9/05 en 1/12/2017). De artsen maken kennis met het antennepunt PGN, dementievriendelijk Mechelen en 't MoNument. Er wordt gestart met een 'over-en-weer' schriftje tussen de artsen. Dit instrument heeft als doel om de communicatie tussen de artsen te bevorderen. Met toestemming van de patiënt wordt er informatie over het dementieproces, de reeds gestarte behandelingen en voorstellen of vragen met elkaar uitgewisseld.
- Op 18 september vindt er voor de tweede maal 'Dementie XL' plaats, een lokale ontmoetingsdag voor mantelzorgers van personen met dementie. Er is een welzijnsmarkt en het antennepunt PGN licht in de loop van de dag allerlei thema's toe zoals het vermissingsprotocol, het niet-pluis-gevoel en vroegtijdige zorgplanning. Het aanbod van dementievriendelijk Mechelen, waaronder het inloophuis dementie 't MoNument' krijgt een prominente plaats in het gebeuren. Kunstwerken van personen met dementie verfraaien de omgeving. De engagementsverklaring 'dementievriendelijke gemeente' wordt ondertekend door schepen Koen Anciaux en directeur Jurn Verschraegen van EDV. 's Avonds leidt PGN Prof. C. Van Broeckhoven in die een voordracht geeft over de

Ondertekening van de engagementsverklaring Dementievriendelijk Mechelen door de schepen van sociale zaken, Koen Anciaux op 18 september 2017

huidige stand van zaken omtrent het wetenschappelijk onderzoek naar de oorzaken, symptoombestrijding en preventie van dementie.

- In januari overlegt de conservator van het stadsmuseum Lier met het antennepunt PGN omtrent dementievriendelijke rondleidingen die in maart plaatsvinden in het kader van de Alzheimer-code. PGN geeft advies en toelichting. Zie ook verderop in het verslag bij vormingen op maat.
- De stuurgroep Zorgpad dementie te Bonheiden komt in 2017 niet meer samen. Het antennepunt PGN houdt vinger aan de pols door de contacten met de zorgpadcoördinator die tevens referentiepersoon dementie is en de terugkomdagen voor referentiepersonen dementie volgt.
- Om de afstemming en de (verdere) realisering van de verschillende projecten en ideeën omtrent de zorg voor personen met jongdementie, familiegroepen en lotgenotencontact in Mechelen en omstreken te faciliteren is het antennepunt PGN aanwezig op verschillende overlegmomenten met het project jongdementie Den Olm en Kyma, (24/01 en 24/3/2017) en het Sociaal Huis Mechelen betreffende verfijning zorgnoden en uitbouw wooneenheid voor personen met jongdementie in een nieuwbouwproject (01/03, 19/04, 26/06 en 20/09/2017).

19. Aanzet beleidsdossier cultuursensitieve dementiezorg

Voor het project cultuursensitieve zorg en dementie werken we onder meer samen met de KDG en VUB. We stellen op basis van gesprekken met mantelzorgers en andere relevante sleutelfiguren een beleidsdossier op met de ontdekte knelpunten en mogelijke beleidsadviezen ten aanzien van de relevante beleidsniveaus. De gegevensver-

zameling start in 2017 en wordt in 2019 afgerond. Zie ook onder 10 en 16.

20. Bijdragen tot het geconsolideerd jaarverslag van het EDV

We rapporteren bij deze over het werkjaar 2017 volgens het sjabloon van het actieplan zodat het EDV een geconsolideerd jaarverslag kan opmaken.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

21. OverlegPlatform Dementie

Zowel in zorgregio Antwerpen als Mechelen is er een OPD opgericht. In beide regio's is er één dementie-expert mee opgenomen in de Raad van Bestuur van het SEL.

Zorgregio Antwerpen investeert verder in de uitbouw van het digitale OPD en organiseert 1 trefdag in het najaar voor de leden. Het thema wordt gekozen naar aanleiding van de debatten op het online platform. Op 26/9/2017 organiseren de medewerkers van Orion i.s.m. SEL Amberes een trefdag met als thema 'Dementie kent geen kleur'.

OPD

Zorgregio Mechelen bouwt, na de beslissing van de Raad van Bestuur van SEL/TOM vzw, de drie OPD's op kleinstedelijk gebied af. Ze focust zich op 2 OPD's op zorg-

regioniveau, respectievelijk één in het voorjaar en één in het najaar. De thema's worden bepaald door een stuurgroep die jaarlijks samenkomt in december. In 2017 zijn de onderwerpen: '(Net)werken rond dementie – disciplines aan het woord' en 'Methodieken in de thuiszorg voor personen met dementie'. Voor de voorbereiding en uitwerking van de OPD's is er een geregelde afstemming en overleg met het SEL/TOM vzw. Respectievelijke data en plaats van deze OPD's: 27/04/2017 bij Familiehulp Mechelen en 16/11/2017 in het CGG De Pont Mechelen. De beide OPD's werden als zeer positief geëvalueerd.

22. Samenwerking met de partners van praatcafés dementie en familiegroepen

Zie ook actie 3

Orion ism PGN nodigt de coördinatoren en voorzitters van de praatcafés dementie uit de zorgregio's Antwerpen en Mechelen uit om het aanbod en de werking op elkaar af te stemmen. Na een positieve evaluatie van de opstart in 2015 zetten we dit verder in 2017 met 2 bijeenkomsten (13/1 en 6/10/2017). ECD Orion ism PGN ontwikkelt een gezamenlijke folder die een overzicht biedt van de praatcafés 2017 van de beide zorgregio's. Daarnaast stimuleert ECD Orion ism PGN het gebruik van een gezamenlijk digitaal platform 'Praatcafé Dementie' en aparte subsite per lokaal praatcafé in het programma MS Office 365.

23. Stuurgroep Nachtzorg Mechelen en Antwerpen

Via het minimaal éénmaal bijwonen van de stuurgroep Nachtzorg Mechelen door de dementie-expert van de antenepost PGN wordt expertise gedeeld en doorgegeven. ECD Orion is ook lid van de stuurgroep te Antwerpen. ECD Orion ism PGN neemt deel aan de stuurgroep van Nachtzorg Antwerpen op 20/1 en 22/5/2017.

24. Samendrie

ECD Orion ism PGN werkt mee aan het buddyproject Samendrie via de stuurgroep. Dit project, geïnspireerd door het Ventiel, is een initiatief van het Thuiszorgcentrum Antwerpen, ondersteund met projectmiddelen van de Provincie Antwerpen. Vanuit het project is gezocht naar partnerorganisaties met relevante expertise: Alzheimer Liga Vlaanderen, DVC De Toren, Zorgproject voor jonge personen met dementie, Kom op tegen kanker (invalshoek bereik van mensen met een migratieachtergrond) en ECD Tandem en ECD Orion ism PGN. We participeren aan dit project met het oog op een toegankelijk aanbod voor alle personen met jongdementie uit de regio. 2017 zou het jaar van verankering worden aangezien de provinciale steun niet verlengd wordt. Voor de verankering in de zorgregio Mechelen overlegt het antenepunt in juli met 't

MoNUment betreffende Buddyproject voor personen met jongdementie 'Samendrie'.

Door interne reorganisatie van het Thuiszorgpunt CM Antwerpen, wordt de toekomst van Samendrie erg onzeker. De stuurgroep vergadert eenmalig in 2017 (08/02). De samenkomst van de stuurgroep wordt uitgesteld tot er meer duidelijkheid is over de mogelijke inzet van de huidige medewerker in het project.

25. Samenwerking met de partners van het aanbod 'dementie en nu'

Orion ism PGN nodigt de verantwoordelijken van het aanbod 'dementie en nu' uit de zorgregio Antwerpen uit om het aanbod en de werking op elkaar af te stemmen. Na een positieve evaluatie van de opstart in 2015 zetten we dit verder in 2017 met minstens 3 bijeenkomsten. De partners willen in 2017 proberen om een gezamenlijk aanbod uit te bouwen in functie van psycho-educatie voor mantelzorgers van personen met jongdementie. ECD Orion ism PGN zal hen in dit opzet ondersteunen door enerzijds een coördinerende rol op te nemen en anderzijds zelf een aandeel in het aanbod te verzorgen (zie 1).

Het lukt niet om iedereen samen te brengen in 2017. Veel aanbieders moeten hun aanbod afgelasten wegens te weinig inschrijvingen. In 2018 zal ECD Orion de partners opnieuw trachten samen te brengen.

26. Samenwerking met het ouderenteam CGG De Pont

Via het geregeld bijwonen van de wekelijkse teamvergaderingen van het Ouderenteam van het CGG De Pont wordt er informatie en advies gegeven bij casusbesprekingen en met de collega's afgestemd inzake opvolging van te geven coachingstrajecten en vormings-, trainings- en opleidingsmomenten.

⑥ Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

27. Lezingen, inleiding en nabespreking cultuurevenementen zoals film, theater, tentoonstelling...

We ondersteunen op vraag socio-culturele activiteiten in het kader van dementie. We doen dit door het thema in te leiden en/of na te bespreken om de beeldvorming rond dementie te nuanceren en bij te sturen. We maken het ECD bekend bij het brede publiek door tijdens deze evenementen onszelf en onze werking voor te stellen. (zie 4)

28. Ondersteuning van actie naar aanleiding van de werelddag dementie

We ondersteunen initiatieven die genomen worden in het kader van werelddag dementie door te adviseren en te informeren. Deze acties worden bekendgemaakt op onze website.

We stimuleren de referentiepersonen dementie om op deze dag 'ludieke' acties te organiseren. Dit doen we door referentiepersonen drie maanden vooraf te inspireren met informatie over mogelijke acties. We stimuleren hen om ideeën te delen en ook gezamenlijk uit te bouwen.

Op 21/9/2017, werelddag dementie, verzorgt Orion ism PGN, op vraag van referentiepersonen dementie, twee lezingen voor mantelzorgers en familieleden van personen met dementie:

- Namiddagsessie: WZC Sint – Amandine te Wuustwezel
- Avondsessie: WZC Pniël te Pulderbos

29. Ondersteuning van het sociaal-artistiek project 'De Alzheimer Code'

ECD Orion ism PGN wil initiatieven die in zorgregio's Antwerpen of Mechelen ontwikkeld worden binnen het project van 'De Alzheimer Code' ondersteuning bieden. Het Project EHBD ism ECD Tandem en de provincie Antwerpen hoopt ECD Orion ism PGN eveneens te koppelen aan dit project. Hiervoor stemmen we af met de verschillende partners.

ECD Orion ism PGN werkt actief mee aan de uitwerking van een project voor de Alzheimer Code. Op 10 oktober verzorgt Orion de inleiding van de EHBD koffer en geeft daarnaast ook een lezing over dementie in bibliotheek De Bist te Wilrijk voor het brede publiek.

30. Beheren van webpagina, sociale media en online platformen

We beheren de nieuwe website www.dementie.be/orionpgn, Facebook en beveiligde platformen voor de partners zoals aanbieders van 'Dementie en (n)u', OPD en praatcafés.

- Op de website bieden we een toegankelijk en up-to-date-informatieaanbod met relevante aspecten van de zorgregio's Antwerpen en Mechelen voor de diverse doelgroepen uit dit actieplan: personen met dementie en hun omgeving, de zorgsector, (inter)nationale deskundigen, beleidsmakers en het brede publiek.

- Facebook onderhouden we vooral om mensen te leiden naar onze website.
- Beveiligde platformen zorgen ervoor dat partners sneller met elkaar communiceren en informatie delen. Orion ism PGN post regelmatig nieuws om de dialoog uit te lokken.
- We gaan in overleg met de communicatiemedewerker van EDV rond de integratie van de subsites in de te ontwikkelen bedrijfspagina (actieplan EDV).

ECD Orion ism PGN werkt mee aan de videoreeks 'Wat werkt' van CM Antwerpen. Herman Wauters, de collega van het antennepunt PGN werkt mee en stelt het gebruik van de Gesprekswijzer 'Wijzer in gesprek met mantelzorgers van personen met dementie' voor. Verder verleent hij zijn diensten door interviews af te nemen van dr. Vandembulcke (UZ Leuven) en prof. Dr. Engelborghs (AZ Middelheim en Geheugenkliniek Hoge Beuken) en bespreekt hij samen met de cameraman en de regisseur enkele previews en de eindregie (1/06 en 26/06/2017). Nadia Hainaut van ECD Orion werkt mee aan dit project met de voorstelling van voelmateriaal voor personen met dementie om het contact met de mantelzorger en de levenskwaliteit voor de persoon met dementie in een gevorderde fase te verbeteren.

31. Bekendmaking van alle gekende lokale activiteiten in onze kalender op de website

www.dementie.be/orionpgn

We bieden op onze website een forum waarop alle activiteiten in het kader van dementie aangekondigd worden. De website wordt maandelijks aangepast en up-to-date gehouden.

32. Bekendmaking van het bestaan en de rol van de expertisecentra via de media

Om 't Monument (Mechelen) bekend te maken verschijnt er een artikel in 'De Nieuwe Maan' – het infomagazine van

Artikel in 'De Nieuwe Maan'

de stad Mechelen - waarin het antennepunt PGN wordt voorgesteld.

Naar aanleiding van de engagementsverklaring 'dementievriendelijke stad Mechelen' verschijnt er in de Gazet van Antwerpen, het Nieuwsblad en Rondom Mechelen een artikel met toelichting van de expertisecentra dementie.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

33. De medewerkers van ECD Orion ism PGN volgen relevante opleidingen voor hun functie, minstens 10u per jaar per medewerker.

De medewerkers van ECD volgden:

- Herman Wauters
  - Mini-symposium FAZODEM, CAVA i.s.m. EDV (06/02/2017)
  - Studienamiddag 'Oog voor mantelzorg', Thomas More i.s.m. EDV (07/02/2017)
  - Studiedag 'Ethiek en deontologie in de zorg', CGG De Pont (14/03/2017)
  - Train-de-trainer 'Lerend Vermogen van personen met dementie', PGN ism ECD Sophia (27/06/2017)
  - Intervisie VTO, org. EDV (13/07/2017)
  - Symposium 'Ruimte voor relaties. Ethische verantwoordende zorg in perspectief', Vlaamse overheid i.s.m. sTimul. (11/12/2017)
  - Cultuursensitieve zorg binnen geestelijke gezondheidszorg, EMERGO (14/12/2017)
- Nadia Hainaut
  - Training: omgaan met agressie door De Jong Training en Advies (6/04/2017) Train de trainer
  - Als zorg bieden op weerstand botst door Sel Amberes (2/5/2017)
  - Lerend vermogen (27/6/2017)
  - Tweedaagse vorming 'Dementie bij personen met een verstandelijke beperking' door Patricia Wildiers op 8 en 22/3/2017
- Riet Pauwels
  - Leer- en coachingstraject rond het opstarten van een organisatiebeleid in cultuursensitieve zorg door VIVO (6/2, 20/04 en 16/06/2017)

- Slotconferentie 'Onbezorgd – leven en werken in een geïntegreerd gezondheidssysteem' door CORTEXS (1/12/2017)
- Studienamiddag 'Oog voor mantelzorg' door Thomas More i.s.m. EDV (07/02/2017)
- Training: omgaan met agressie door De Jong Training en Advies (6/04/2017)
- Studiedag eerstelijnsgezondheidszorg, diversiteit en beweging door WGC Wel en Wee (21/04/2017)

34. Voeling met het werkveld

In de planning wordt voor elke medewerker minstens één dagdeel aan een praktijkstage of een ervaringsdag naar keuze besteed. Dit maakt deel uit van het interne vormingsbeleid en van de optie die we nemen om voeling te behouden met het brede werkveld.

Door onvoorziene omstandigheden volgden de medewerkers van ECD Orion ism PGN geen praktijkstage of ervaringsdag in 2017 met uitzondering van Thalia Wouters die in het DVC De Toren een dag meeliep.

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

35. DPA: kennis en ervaringsdeling via structurele vergaderingen

Om de specifieke afstemming binnen provincie Antwerpen te behouden, wordt het Dementienetwerk Provincie Antwerpen voortgezet. Het Dementienetwerk Provincie Antwerpen bestaat sinds 2005 uit de toenmalige drie regionale partners: ECD Orion (Antwerpen), PGN (Mechelen) en ECD Tandem (Turnhout). Het netwerk heeft als doel:

- Kennisdeling
- Rapportering aan elkaar van regiospecifieke evoluties
- Organisatie terugkomdagen van Referentiepersonen Dementie (zie 9)
- Intervisie dementiekundige hulpverleners in kader van het transitieplan

De partners van het DPA delen een SharePointplatform om hun producten en voorbereidingen te delen. Ze komen 2 keer per jaar samen en wisselen af met de locaties. In 2017 vergaderen de medewerkers te Antwerpen (21/03/2017) en te Lier (10/10/2017). In maart vergaderen

ook de coördinatoren en hun leidinggevenden te Mechelelen om de samenwerking van 2016 te evalueren en vooruit te blikken op 2017. Deelnemers van dit overleg zijn Liesbeth Van Eynde, Herman Wauters, Ellen Moermans (Manager beleidsondersteuning GZA Zorg en Wonen), Tom Van Waterschoot (coördinator PrOS CGG De Pont) en Wies Cleenders (voorzitter ECD Tandem).

36. Werkgroep Ergotherapie

De werkgroep Ergotherapie van EDV wordt in 2017 opnieuw geactiveerd. ECD Orion ism PGN neemt deel aan deze werkgroep (12/12/2017) met als doelstelling een overzicht te creëren van dementiespecifieke hulpmiddelen en deze op te lijsten op de website www.dementie.be.

37. DemXpert

ECD Orion ism PGN maakt de functie van dementie-expert verder waar in de basiswerking. We focussen op de rol van de dementie-expert in het kader van het transitieplan dementie en op de verdere interne competentieontwikkeling. De medewerkers van ECD Orion ism PGN participeren aan de 2 overlegmomenten met de dementie-experten van 28 maart en 6 november en ook de tweedaagse verrijking van 28 en 29 september, waarbij we verdiepen op dementiepreventie en groepswerking.

38. VTO

De medewerker van de antennepost PGN rapporteert de stand van zaken en beslissingen van de VTO-cel naar

de medewerkers van ECD Orion. Hij neemt deel aan de VTO-vergaderingen van 6/02, 27/02, 8/05, 10/10 en 20/11/2018.

39. COO

ECD Orion ism PGN participeert aan het coördinatieoverleg (COO). Het EDV zit het COO van de regionale expertisecentra dementie voor. Dit forum voor projectmatige afstemming komt minstens 4 keer per jaar samen. Het verslag wordt door het EDV ter beschikking gesteld aan alle medewerkers van de regionale centra.

De coördinator van ECD Orion zorgt voor de terugkoppeling van informatie van het coördinatieoverleg naar de medewerkers van ECD Orion ism PGN. De coördinator woont alle bijeenkomsten van het COO bij in 2017. Voor de concrete planning verwijzen we naar de rapportering van EDV.

40. Raad van Bestuur van het EDV

De vertegenwoordiger van ECD Orion organiseert de doorstroming van besluiten van de Raad van Bestuur van het EDV naar de medewerkers van ECD Orion en PGN. Ellen Moermans vult deze taak in.

41. Dementie.be

De coördinator van ECD Orion volgt de afspraken met de collega ECD's en EDV op over de webstek van het EDV en zorgt samen met haar collega's, na afstemming, voor de inhoudelijke invulling van de regionale pagina's.

Paradox

expertisecentrum dementie provincie Oost-Vlaanderen
zorgregio Gent

Molenaarsstraat 34, 9000 Gent | t 09 233 14 38 | f 09 233 95 65 | paradox@dementie.be

Directie

Wouter Sonnevile: algemeen directeur

Medewerkers

Christian Verelst: coördinator en dementie-expert, ergotherapeut/maatschappelijk assistent, voltijds

Sabine Boerjan: projectverantwoordelijke, logopediste, 34u.

Ann Kestens: administratief medewerkster, grafisch vormgeefster, halftijds

Veerle De Bou: verantwoordelijke informatie en documentatie, verpleegkundige, 16u.

Nelle Frederix: vormingsverantwoordelijke en dementie-expert, ergotherapeut en seksuologe, halftijds

Intern overleg

Stuurgroep ECD Paradox

Wouter Sonnevile: algemeen directeur

Christian Verelst: coördinator ECD Paradox

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Actie 1.1

Praatcafé Dementie Oost-Vlaanderen krijgt een eigen facebookpagina. ECD Paradox en ECD Meander zorgen voor de opstart en nodige afstemming met de verschillende Praatcafés Dementie in de provincie.

Daarnaast organiseren ECD Paradox en ECD Meander een provinciaal overleg met de verschillende partners in het kader van afstemming en coördinatie van de verschillende Praatcafés Dementie.

Realisaties:

- De facebookpagina voor Praatcafé Dementie in Oost-Vlaanderen werd opgestart. Daarbij werd een charter opgesteld voor het gebruik ervan door de verschillende verantwoordelijken van de Praatcafés. De ECD's nemen een coördinerende en ondersteunende rol op, de verantwoordelijken van de Praatcafés zorgen voor de input op de pagina.
- Het jaarlijks provinciaal overleg ging door op 16 mei 2017.

Actie 1.2

In 2017 vinden er 5 bijeenkomsten plaats specifiek voor familieleden van jonge personen met dementie. Dit initiatief vindt plaats in nauwe samenwerking met Alzheimer Liga Vlaanderen, regio Gent.

Realisaties:

- De geplande bijeenkomsten gingen allemaal door. Twee samenkomsten waren vnl. gericht op uitwisseling, de andere drie een combinatie van uitwisseling en kennisoverdracht. De gemiddelde opkomst bedroeg 14 mensen.

Actie 1.3

Cliëntvragen worden toegeleid naar de passende bege-

leiding, waaronder o.a. contactpunt dementie. Afhankelijk van de specifieke noden neemt de dementie-expert ook cliëntvragen op, weliswaar niet in langdurige begeleiding.

Realisaties:

- Verschillende cliëntvragen bereikten ons zowel via mail, telefoon als persoonlijk. Deze werden passend opgenomen en opgevolgd. Langdurige begeleidingen werden niet opgenomen.

Actie 1.4

De gidsen van Museum voor Schone Kunsten in Gent worden opgeleid om mensen met dementie op passende manier te kunnen verwelkomen.

Realisaties:

- Verschillende gidsen van het MSK te Gent kregen een opleiding van ECD Paradox. Verder ondersteunde het expertisecentrum het museum bij proefrondeleidingen door middel van het bijwonen en het geven van feedback. De aangepaste rondleidingen werden structureel in het aanbod van het museum verwerkt.

Actie 1.5

Er worden verkennende gesprekken gepland om na te gaan op welke manier de verschillende musea in Gent, die reeds een opleiding kregen omtrent dementie (Huis van Alijn, Guislainmuseum, MSK), verder samen kunnen werken rond de thematiek. Eventueel kunnen ook andere musea betrokken worden.

Realisaties:

- Dit actiepunt werd Vlaams overkoepelend opgenomen door het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen.

Postkaart die mensen met vragen over dementie doorverwijst naar de passende instantie

Actie 1.6

Vanuit het overlegplatform dementie wordt een actie opgezet om mensen die geconfronteerd worden met dementie op een efficiënte wijze door te verwijzen naar de juiste instanties.

Dit wordt georganiseerd in de ganse zorgregio in samenwerking met SEL Gent en verschillende partners vanuit het OPD.

Realisaties:

- Er werd een postkaart ontwikkeld die mensen met vragen over dementie doorverwijst naar de passende instantie. Het kaartje werd gedrukt op een oplage van 30.000 en gelanceerd op 23 juni 2017 (dag van de mantelzorg). Het kaartje werd verspreid via de huisartsen (ism Farmaka vzw), apothekers (ism Kovag) en de verschillende partners van het OPD.
- In navolging van dit initiatief toonden ook andere ECD's in Vlaanderen interesse in de ontwikkeling van een gelijkwaardig kaartje. ECD Paradox zorgt daarbij voor het aanpassen van de layout. ECD Meander ging hiermee verder aan de slag.

Actie 1.7

In de regio Vlaamse Ardennen worden verkennende gesprekken gevoerd om na te gaan of er een buddywerking kan worden opgestart met betrekking tot jongdementie, naar analogie met het initiatief 'Het Ventiel'. Paradox treedt op als ondersteunende partner.

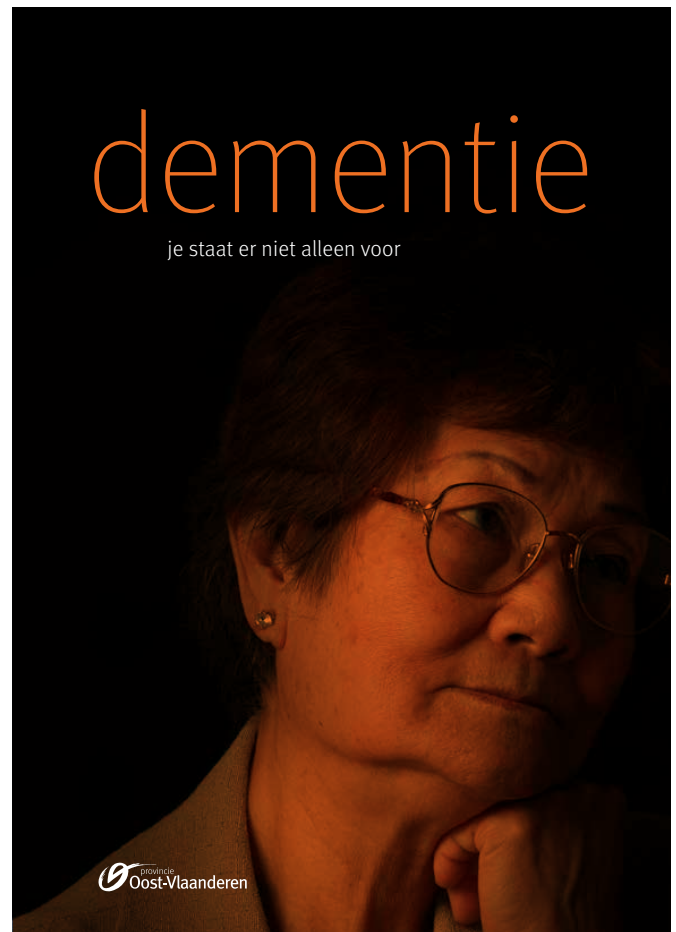
Realisaties:

- Er waren verschillende gesprekken met o.a. AZ Glorieux en Lionsclub. Dit werd on hold gezet wegens het starten van een DVC voor jonge personen met dementie

in Ronse. In 2018 kan er verder gekeken worden naar samenwerking om, indien nodig, verder ondersteuning te bieden naar deze doelgroep in de regio.

Actie 1.8

De brochure 'Dementie, je staat er niet alleen voor', die eerder werd uitgegeven in de provincie Antwerpen, wordt ook uitgebracht in de provincie Oost-Vlaanderen. Dit is een samenwerking van ECD Paradox, ECD Meander en de provincie Oost-Vlaanderen.

Realisaties:

- De brochure werd ontwikkeld in samenwerking met ECD Meander en de provincie Oost-Vlaanderen en uitgebracht in september 2017. De brochure werd gedrukt op een oplage van 15.000 en o.a. verspreid via de leden van de verschillende OPD's in de provincie.

Aanvullende acties:

- Om het 5-jarig bestaan te vieren van Praatcafé Dementie Zottegem, werd een 'dromenboekje' ontwikkeld, een boekje ter ondersteuning van mantelzorgers.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Actie 2.1

In 2017 organiseren, in afstemming met ECD Meander, regionale terugkomdagen voor referentiepersonen dementie. De inhoud en vorm van deze ondersteuning werd op provinciaal niveau afgestemd.

Realisaties:

- De basisreeks terugkomdagen voor referentiepersonen dementie werd georganiseerd door ECD Paradox volgens het concept dat werd uitgewerkt door ECD Meander.

Actie 2.2

Aangepast aan de noden en behoeften van professionele hulpverleners worden opleidingen voorzien in zowel open als gesloten aanbod.

In 2017 zullen twee open vormingsnamiddagen worden georganiseerd rond basisthema's.

Vragen naar gesloten vorming worden opgevolgd door de vormingsverantwoordelijke dewelke samen met de aanvrager zoekt naar een passend aanbod. Vormingstrajecten verdienen hierbij de voorkeur om daadwerkelijk een verschil op de werkvloer te kunnen bewerkstelligen.

Realisaties:

- In het gesloten aanbod werden in 2017 78 vormingen (totaal aantal uur: 242,5) gegeven. Het aantal cursisten bedroeg 1561. Dit is een beduidende vermindering, die enerzijds te verklaren is door de verminderde aanname van vormingen bij het begin van het jaar in functie van het ontwikkelen van de publicatie. Anderzijds waren er in 2017 ook minder aanvragen.
- Er werden 3 open vormingsnamiddagen georganiseerd
- Zinvolle dagbesteding
- Omgaan met agressie
- Sociale kaart

De vormingsnamiddag met betrekking tot sociale kaart werd geannuleerd wegens te weinig inschrijvingen. Voor de twee andere konden we rekenen op gemiddeld 20 personen.

Actie 2.3

Goedlopende initiatieven worden verdergezet en bestendigd:

- Dialogen rond dementie
- Vormingen op maat
- Diepgaande vierdaagse rond dementie: deze opleiding zal slechts 1 keer (ipv 2 keer) worden georganiseerd in de regio van ECD Paradox. ECD Meander toonde interesse om deze ook in hun regio aan te bieden. Op deze manier wordt de opleiding 2 keer aangeboden in de ganse provincie in afstemming met elkaar.

Realisaties:

- De verschillende dialogen rond dementie (4) werden goed bijgewoond. We mochten een gemiddelde van 26 deelnemers verwachten op elke bijeenkomst.
- De diepgaande vierdaagse werd in afstemming met ECD Meander georganiseerd. In ECD Paradox verwelkomden we 8 personen die de opleiding tot een goed einde brachten.

Actie 2.4

Het regionale aanbod vanuit het ECD Paradox met betrekking tot verschillende aspecten van dementie, maar ook van relevante partners, wordt periodiek bekendgemaakt aan de hand van

- Minimaal twee nieuwsbrieven per jaar
- Extra nieuwsflashes zijn mogelijk waar de actualiteit hierom vraagt
- Tussentijdse bekendmakingen van eigen initiatieven
- Tweemaandelijks regionale dementiekalender met alle voor ECD Paradox bekend zijnde initiatieven, voor zowel professionele hulpverleners als niet-professionelen.

Realisaties:

- Er werden drie uitgebreide nieuwsbrieven gestuurd naar de contactpersonen van ECD Paradox. Tussendoor werden individuele initiatieven van ECD Paradox nogmaals in de kijker gezet.
- De regionale dementiekalender werd 5 keer uitgestuurd.
- In december startte ECD Paradox met een eigen Facebookpagina om initiatieven uit de regio bekend te maken.

Actie 2.5

Er wordt een publicatie geschreven rond het thema 'Sexualiteit en intimiteit bij personen met dementie'. Op die manier wordt er ingespeeld op de steeds luider wordende vraag tot ondersteuning hieromtrent.

Voorziene publicatiedatum is november 2017.

Gekoppeld aan de publicatie wordt in het derde kwartaal nagedacht over een plan van aanpak om de doelstelling

'Als Amor de draad kwijtraakt – over seksualiteit en intimiteit bij personen met dementie'

om te sensibiliseren rond het thema seksualiteit kracht bij te zetten.

Realisaties:

- Het Boek 'Als Amor de draad kwijtraakt – over seksualiteit en intimiteit bij personen met dementie' verscheen op 22 september 2017.
- Reeds in 2017 mochten we naar aanleiding van het verschijnen ervan, verschillende lezingen met betrekking tot het thema geven. In 2018 volgt er nog een studiedag.
- Een samenwerking met het Expertisecentrum Dementie Memo volgt in 2018 voor een tool ter ondersteuning van de bespreekbaarheid van het thema.

Actie 2.6

De opleiding tot maaltijdcoach dementie wordt eenmaal georganiseerd.

Maaltijdcoaches dementie zijn personen die in een organisatie fungeren als aanspreekpunt rond alles wat met maaltijdzorg te maken heeft. Dit zowel ter ondersteuning van de persoon met dementie, mantelzorgers, de collega's hulpverleners als directies.

Realisaties:

- De opleiding tot maaltijdcoach dementie werd opnieuw georganiseerd. Hieraan namen 8 mensen deel.

Actie 2.7

Er wordt een intervisiemoment georganiseerd voor de reeds opgeleide maaltijdcoaches (in 2016 vonden er twee opleidingen plaats) ter verdere ondersteuning.

Realisaties:

- Op 27 november vond er een intervisiemoment plaats voor de reeds opgeleide maaltijdcoaches. Hierop waren er 12 mensen ingeschreven.

Actie 2.8

Er wordt een regionale intervisie opgestart voor professionele hulpverleners die werken met jonge personen met dementie.

Realisaties:

- Er vonden twee intervisiemomenten plaats voor hulpverleners die werken met jonge personen met dementie. Deze werden georganiseerd door ECD Paradox, maar in afstemming met collega's uit ECD Foton en ECD Sophia. De intervisie zal worden verdergezet in 2018.

Intervisiemoment

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

Actie 3.1

Samen met de Provincie Oost-Vlaanderen en ECD Meander wordt er in het najaar een voormiddagsymposium georganiseerd specifiek voor artsen.

De aandacht gaat hierbij zowel naar zuiver medische invalshoek als naar de psychosociale invalshoek en de belangrijke schakel die de arts hierbij vervult in het kader van dementie.

Realisaties:

- Het symposium voor artsen werd geannuleerd (gepland op 7/10/2017) wegens actuele tendensen betreffende Farmaka vzw, die partner en spreker zouden zijn van het initiatief.

Actie 3.2

Er worden twee studiedagen georganiseerd rond relevante en actuele thema's.

In het najaar zal dit rond het thema seksualiteit en intimiteit bij personen met dementie zijn, naar aanleiding van de uit te geven publicatie in samenwerking met uitgeverij Acco.

In het voorjaar zal er ingespeeld worden op een actueel thema voor professionele zorgverleners. Hierbij worden sprekers gezocht met de nodige expertise in zowel binnen- als buitenland.

Realisaties:

- De geplande studiedag met betrekking tot seksualiteit en intimiteit werd verplaatst naar voorjaar 2018.
- Op 11 december 2017 vond een studiedag plaats met als thema 'Body and Mind – Fysieke veranderingen bij personen met dementie'. Sprekers van dienst waren Sabine Boerjan (algemene duiding), prof. Dr. Nele Van den Noortgate (ondervoeding), prof. Luc De Visschere (mondproblemen), Evy Raes (waarneming) en Veerle Decalf (incontinentie). Dr. Hilde Baeyens (slaapstoornissen) geraakte door de hevige sneeuwval die dag niet ter bestemming. De deelnemers kregen toch de inhoud ervan mee op 3 manieren: 1. De slides waren opgenomen in de congresmap 2. Ze konden gratis aansluiten

bij een andere lezing van dr. Baeyens op 15/3/2018 3. Deze laatste lezing werd gefilmd, waarvan de opnames werden doorgestuurd naar de aanwezigen.

- Ondanks de weersomstandigheden mochten we 60 mensen verwelkomen.

Actie 3.3

ECD Paradox onderhoudt en zoekt nieuwe contacten met experten over verschillende deelgebieden met betrekking tot dementie. Netwerken kunnen op die manier op vraag aangeboord worden in functie van o.a. lezingen, projecten, ...

Realisaties:

- In functie van de studiedagen werd op zoek gegaan naar experten.
- In functie van de publicatie 'Als Amor de draad kwijtraakt' werden verschillende nieuwe contacten gemaakt. Dit resulteerde o.a. in een samenwerking ivf de opleiding 'intimiteitscoach' georganiseerd door advies- en studiebureau Q in zorg.

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

Actie 4.1

ECD Paradox participeert actief in de verschillende deelgroepen van het initiatief 'Dementievriendelijk Gent':

- Overkoepelende projectgroep
- Deelgroep 'toegankelijk maken van informatie voor mantelzorgers'
- Middenstand
- Zorgpad dementie
- OCMW Gent is eigenaar van dit initiatief, ECD Paradox ondersteunt samen met de verschillende partners die de engagementsverklaring ondertekenden in 2016 waar mogelijk.

Realisaties:

- Er was telkens een medewerker van ECD Paradox aanwezig op de overkoepelende projectgroep. Vaak werd er vooraf nog afgestemd met de verantwoordelijke van OCMW Gent.
- Op 21 september vond er een actie in samenwerking

met de Gentse horeca plaats. Mensen met dementie en hun mantelzorgers werden opgeroepen om 'buiten' te komen en te gaan lunchen. In het kader van de bekendmaking van de actie werd er geluncht met de verantwoordelijke schepenen (horeca en ouderenzorg) samen met een persoon met dementie en haar mantelzorger. Het bericht werd opgepikt in de Gentenaar.

- Het zorgpad dementie krijgt zijn verdere uitwerking, vnl. in samenwerking met de Gentse ziekenhuizen. ECD Paradox nam de rol van externe adviseur op zich.
- Met betrekking tot het deelproject 'toegankelijk maken van informatie' werd de verzamelde informatie geplaatst op de website van dementievriendelijk Gent. De website werd reeds geëvalueerd en zal in 2018 bijgestuurd worden.

Actie 4.2

ECD Paradox ondersteunt een evenement rond de werelddag dementie (21/9/2017) in Gent, waar de voortgang van de verschillende werkgroepen rond 'Dementievriendelijk Gent' in de kijker worden gezet.

Realisaties:

- Op de werelddag dementie werd een middenstandsactie op touw gezet om mensen met dementie en hun mantelzorger uit te nodigen om dementievriendelijk te kunnen lunchen, waarbij drie restaurants als pionier naar voor traden. De actie werd opgepikt door de pers.
- Op dezelfde dag ging in het Arca theater de theaterproductie 'Pappie' in première, een theatervoorstelling in het teken van dementievriendelijk Gent door Luk De Bruycker.

Actie 4.3

Dementievriendelijk Zottegem lanceert in het voorjaar een bewegwijzerde route aangepast voor personen met dementie in de stad. In het najaar staat er een culturele activiteit op het programma in samenwerking met de cultuurdienst van de stad Zottegem. ECD Paradox is bij zowel voorbereiding als uitwerking nauw betrokken.

Realisaties:

- De herinneringswandeling 'levend geheugen' werd uitgewerkt door de stuurgroep van dementievriendelijk Zottegem en waar ECD Paradox van uitmaakt. De eerste lancering gebeurde op dag van de zorg 23 april 2017. Een tweede bekendmaking gebeurde op werelddag dementie.
- Op 19 september stond de theatervoorstelling 'Dementie, je staat er niet alleen voor' geprogrammeerd in CC Zottegem. Er werden 70 aanwezigen verwelkomd.

Aanvullende acties:

- In het kader van dementievriendelijk Zottegem werd een informatieboekje samengesteld met zowel informatie over dementie als een regionale sociale kaart.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Actie 5.1

In samenwerking met andere regionale ECD's wordt er een project opgestart tot verdere samenwerking met scholen.

Realisaties:

- ECD Paradox participeerde aan de werkgroep rond een scholenproject samen met andere Expertisecentra Dementie. Vanuit de sponsoring van het project 'Danshart' is het de bedoeling dit verder gevolg te geven in 2018.

Scholenproject

Actie 5.2

ECD Paradox is actief aanwezig op de verschillende bijeenkomsten van de deelsel's in de zorgregio. Op deze manier wordt dementie regionaal op de agenda geplaatst.

Realisaties:

- De coördinator was regelmatig aanwezig op de verschillende deelsel's in de regio (5). Op die manier werd het thema daarop de agenda geplaatst en werden ze o.a. bereid gevonden het postkaartje rond dementie zowel financieel te steunen als het mee bekend te maken.
- Door de contacten met de verschillende deelsel's kon ECD Paradox ook de vinger aan de pols houden met betrekking tot de veranderingen in het kader van de eerstelijnsconferentie.

Actie 5.3

Het project mbt ondersteunen van woonzorgcentra in de begeleiding van ouderen met een psychische problematiek worden door ECD Paradox in samenwerking met Popovggz (overlegplatform geestelijke gezondheid Oost-Vlaanderen) en partners van NOGGGG (Netwerk ouderen in de geestelijk gezondheidszorg regio groot Gent) verder ondersteund. Er wordt binnen deze groep op zoek gegaan naar financiële middelen om dit project te consolideren op langere termijn.

Realisaties:

- Het project kan financieel geconsolideerd worden voor de komende twee jaar.
- ECD Paradox woonde de verschillende intervisiesessie bij van de psychologen die de teambegeleiding op zich nemen.
- De werking van het project werd eind 2017 geëvalueerd en zal in 2018 bijgestuurd worden.

Actie 5.4

De werking van het OPD wordt gewijzigd, waarbij er in 2017 3 bijeenkomsten zullen zijn doorheen de ganse zorgregio (i.p.v. 2 op 1 locatie). Inhoudelijk zal er meer balans komen te liggen tussen kennisoverdracht en ervaringsuitwisseling. ECD Paradox neemt hierin het voortouw om dit inhoudelijk vorm te geven. SEL Gent ondersteunt logistiek.

Realisaties:

- De werking werd bijgestuurd zoals gepland. Het OPD ging 3 maal door volgens de hernieuwde werking. We mochten naast de 'vaste' aanwezigen ook nieuwe deelnemers verwelkomen.

- Aanvullende acties:
- Expertisecentrum Dementie Paradox maakt actief deel

uit van de stuurgroep van het Inloophuis dementie in Gent. Iedereen met vragen over dementie kan hier terecht. Complexe vragen worden met ondersteuning van ECD Paradox behandeld.

- ECD Paradox maakt deel uit van de stuurgroep Wintermeeting – ergotherapie (BVG).

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Actie 6.1

ECD Paradox maakt zijn aanbod bekend met behulp van een nieuw te ontwerpen folder, aangepast aan de nieuwe huisstijl.

De nieuw ontwikkelde stand kan door organisaties uitgeleend worden om het aanbod verder kenbaar te maken.

Realisaties:

- Een nieuwe folder werd ontwikkeld en verspreid in de regio.
- De stand werd verschillende keren door organisaties ontleend om bij eigen initiatieven op te zetten.

Nieuwe folder

Actie 6.2

In 2018 vindt de werelddag dementie, georganiseerd door Alzheimer Liga in nauwe samenwerking met de provinciale ECD's, plaats in de provincie Oost-Vlaanderen. Organisaties (zorg én niet-zorg) zullen worden aangespoord om projecten uit te werken rond de slogan 'dementie inclusief'. Prijzen worden voorzien voor de meest vernieuwende/originale projecten. Om dit tijdig bekend te maken en organisaties ruim de tijd te geven iets uit te werken, worden de voorbereidingen reeds in 2017 opgestart. ECD Paradox en ECD Meander zijn prominente partners.

Realisaties:

- Er vonden 4 voorbereidende vergaderingen plaats in functie van de werelddag 2018.
- Er zijn reeds zowel sponsoring als al heel wat projecten gevonden die zullen deelnemen aan de werelddag 2018.

Aanvullende acties:

- In samenwerking met de kunstacademie Geraardsbergen en in het kader van de Alzheimer Code werden verschillende sessie's 'bodypercussion' georganiseerd met jonge personen met dementie en hun mantelzorger. Dit resulteerde o.a. in een videofilmje dat werd gedeeld via de facebooksite van ECD Paradox.
- Op 7/6/2017 werd een 'zorgplein' georganiseerd in Deinze. De organisatie verliep in samenwerking met SEL Gent (Deelsel Deinze) en Logo gezondplus. ECD Paradox kon hier zijn werking voorstellen.
- In samenwerking met PAULO, gaf ECD Paradox een informatiesessie aan gemeenschapswachten uit Oost-Vlaanderen.
- Danshart is een initiatief van S-Sport waarbij de opbrengst in 2017 naar de ECD's ging. In Oost-Vlaanderen kon ECD Paradox en ECD Meander hun werking

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

voorstellen aan de organiserende organisatie alsook aan de deelnemers van het initiatief.

- Expertisecentrum Dementie Paradox nam deel aan 'Night of the pros' als spreker. Het betreft een initiatief op de boekenbeurs om bepaalde thema's in de kijker te zetten. ECD Paradox zette, naar aanleiding van het verschijnen van het boek 'Als Amor de draad kwijtraakt', seksualiteit en intimiteit bij personen met dementie op de kaart.

Actie 7.1

Elke medewerker volgt minimum 30 uur relevante vorming, incl. dementie-expert (excl. administratief verantwoordelijke). Vormingen behelzen momenten met als doel zowel specifieke vakinhoudelijke kennis als attitudevorming en algemene vormingen.

Realisaties:

- Alle medewerkers behaalden de vooropgestelde doelstelling.

Actie 7.2

Er worden drie teamdagen voorzien in 2017.

Tweemaal per jaar ligt de focus op een interne 'denktank'

Teamdag

waarbij diepgaand wordt nagedacht, uitgewisseld en gepland voor de verdere werking van het ECD Paradox. Eén teamdag vormt een combinatie van inhoudelijke uitwisseling en interne teambuilding.

Realisaties:

- Er werden drie momenten georganiseerd met als focus inhoudelijke brainstorm met betrekking tot de werking. De eerste denktank betrof een uitgestelde datum van 2016.
- Er vond 1 teamdag plaats in het kader van teambuilding

Actie 7.3

De invulling van de afstemming met de algemene directie (voormalige stuurgroep) wordt opnieuw bekeken en opnieuw vormgegeven in samenspraak met de nieuwe algemeen directeur.

Realisaties:

- Er vonden 8 bijeenkomsten plaats. Tijdens de bijeenkomsten overliepen de coördinator en de algemeen directeur de werking van het ECD.

Actie 7.4

Teamvergaderingen vinden maandelijks plaats (min.10x/jaar) om de continue werking van het ECD te waarborgen.

Realisaties:

- In 2017 vonden er 12 teamvergaderingen plaats volgens een vaste structuur. Op die manier wordt de continue werking van het ECD gegarandeerd.

Actie 7.5

ECD Paradox beheert zijn middelen op efficiënte wijze, teneinde te streven naar een evenwicht voor het werkingsjaar 2017.

Realisaties:

- De coördinator volgde nauwgezet de geplande begroting op en rapporteerde periodiek op de stuurgroepvergadering aan de algemeen directeur.

8 Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

Actie 8.1

ECD Paradox beheert samen met het EDV het sociaal medium 'pinterest'.

Aanvulling van relevante informatie en het delen van informatie via dit kanaal is een gedeelde taak en verantwoordelijkheid.

Realisaties:

- Op regelmatige basis worden nieuwe pins toegevoegd.
- Op 31 december waren er 244 pins te vinden, waren er 123 volgers en werden er 66 anderen gevolgd.

Actie 8.2

Het documentatiecentrum van ECD Paradox is afgestemd op de werking van de andere documentatiecentra. De afstemming gebeurt doormiddels van overleg met deelnemers van de andere centra die 3 keer per jaar samenkomen in afstemming met het EDV.

Realisaties:

- In 2017 fysiek niet samengekomen met de collega's om de werking van de verschillende documentatiecentra op elkaar af te stemmen. De afstemming verliep via mail/sharepoint en het werd niet als noodzakelijk geacht om fysiek samen te komen.

Actie 8.3

Bestaande Vlaams overkoepelende overlegstructuren worden verder actief bijgewoond:

- Coördinatieoverleg (5x/jaar, coördinator)
- VTO-Overleg (5x/jaar VTO-verantwoordelijke)
- Dementie-expertenoverleg (dementie-experten, 3x/jaar, inclusief tweedaagse)

Ook digitaal wordt gebruik gemaakt van het gedeelde sharepoint-platform via O365.

Realisaties

- Verschillende overlegstructuren werden actief bijgevoerd.
- Het digitaal platform wordt eveneens veelvuldig gebruikt om af te stemmen met collega's uit andere regio's.

Actie 8.4

Driemaal per jaar is er een provinciaal overleg met de collega's van ECD Meander in het kader van afstemming, maar ook in het kader van het organiseren van gezamenlijk provinciale initiatieven.

Realisaties:

- De Expertisecentra Dementie van Oost-Vlaanderen Paradox en Meander kwamen in 2017 drie keer samen om hun werking op elkaar af te stemmen.

Actie 8.5

Regionale ontwikkelingen binnen de netwerkvorming worden gesignaleerd naar ECD Vlaanderen.

Realisaties:

- Via de verschillende overlegstructuren en het digitaal platform werden zaken gesignaleerd.

Sophia

expertisecentrum dementie provincie West-Vlaanderen
zorgregio's Roeselare en Kortrijk

Budastraat 20 – 8500 Kortrijk | t 056 32 10 75 | sophia@dementie.be

Medewerkers

Algemeen directeur

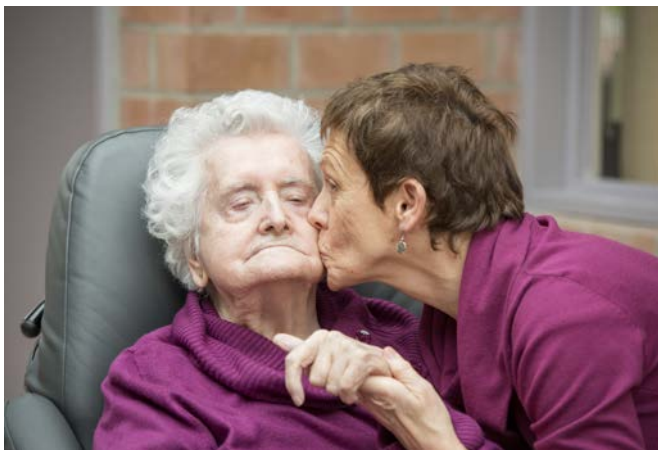
Dhr. *Wino Baeckelandt*

Opdrachten:

- Expertisecentrum dementie Sophia (ECD)
  - Coaching van de medewerkers ECD Sophia
  - Coördinator interne en externe contacten
- Expertisecentrum Dementie Vlaanderen (EDV)
  - Voorzitter Raad van Bestuur (voor meer informatie, zie hoger)

Medewerkers ECD Sophia

- Mevr. *Charlotte Cool*
  - Master in de klinische psychologie
  - Dementie-expert, projectwerking, sensibilisering en informatie
  - Tot 31/07: 80% jobtime
  - 31/07 - 13/11: zwangerschapsverlof
  - Vanaf 13/11: 50% jobtime
- Mevr. *Ilse Masselis*
  - Gegradueerde in de psychologie
  - Dementie-expert, projectwerking, sensibilisering en informatie
  - 80% jobtime
- Mevr. *Kathleen Vandenbroucke*
  - Gegradueerde in de ergotherapie
  - Dementie-expert, VTO
  - 90% jobtime

Gerealiseerde activiteiten

① Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Familiegroep (jong)dementie

De praatgroep voor partners en kinderen van personen met jongdementie ging 4 keer door met gemiddeld 6 deelnemers. ECD Sophia stond in voor de logistieke ondersteuning en fungeerde tevens als moderator en, indien nodig, als informatie- en adviesverstrekker.

Ten behoeve van de Alzheimer Liga Vlaanderen werd een jaarverwerkingsverslag opgemaakt, gezien deze praatgroep in samenwerking met hen georganiseerd wordt.

Praatcafé dementie

We waren aanwezig op de open praatcafés van Kortrijk en Leper met een info- en boekenstand. Mantelzorgers konden bij ons aan de stand tevens terecht voor info, advies en ondersteuning.

Specialistische informatie en advies

Personen met dementie en hun mantelzorgers konden ook in 2017 bij ons terecht voor specialistisch advies en informatie over het ziektebeeld, omgaan met dementie en de sociale kaart. We voorzagen hiervoor in digitale en telefonische permanentie.

Het ging hierbij meestal om éénmalige contacten. Bij de vraag naar langdurige ondersteuning en begeleiding verwezen we door naar dienst maatschappelijk werk van het ziekenfonds, lokale infopunten dementie of thuiszorgcoördinatoren van het OCMW.

Deze contacten met mantelzorgers werden bijgehouden a.d.h.v. het registratiedocument. Op het einde van 2017 werd op basis van deze gegevens een overzichtstabel opgemaakt.

Ergotherapeutisch advies aan huis

Vanuit het dementieplan Vlaanderen 2016-2018 staan rond dit thema 2 taken beschreven, m.n. het stimuleren

van laagdrempelige toegankelijkheid van dementiespecifieke hulpmiddelen – domotica – en het bekend maken van het ergotherapeutisch advies aan huis voor personen met dementie.

In februari werd eerst afgestemd met EDV om te toetsen hoe we dit kunnen uitwerken. Het eerste aandachtspunt was het samenstellen van een werkgroep met professionele hulpverleners uit de thuiszorg met affiniteit en/of expertise m.b.t. deze thematiek. Na de vormingsdag 'Ongewoon, gewoon. Omgevingszorg voor personen met dementie thuis.' in juni werden de deelnemers bevestigd om deel te nemen aan de werkgroep 'omgevingszorg in de thuiszorg'. Eveneens zijn de mutualiteiten een belangrijke partner. Daarom werd samen met EDV contact genomen met verschillende mutualiteiten om hierin samen te werken. De werkgroep (samengesteld op basis van deze contacten) kwam een eerste keer samen op 07/09. ECD Sophia is voorzitter van deze werkgroep. Op onze regionale website werd dit project bekend gemaakt.

Daarnaast werd op vraag van ECD Sophia de 'werkgroep ergotherapie' op Vlaams niveau terug opgestart. Taak van deze 'werkgroep ergotherapie', bestaande uit verschillende ECD-medewerkers, is de bevindingen en adviezen uit de werkgroep 'omgevingszorg in de thuiszorg' kritisch te bekijken en aan te vullen waar nodig. We zijn tevens trekker, in tandem met de wetenschappelijk medewerker EDV. De eerste samenkomst ging door op 14/12.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Informatie- en adviesverstrekking

Referentiepersonen dementie en dementiekundige basiszorgverleners konden ook in 2017 bij ons terecht voor specialistische informatie en adviesverstrekking. Informatie en advies werden gegeven via telefonische en digitale contacten, individuele gesprekken en/of aanwezigheid van een dementie-expert op een teamoverleg.

Relevante informatie werd gecommuniceerd via onze nieuwsbrief en website. De nieuwsbrief werd 3 keer ver-

stuurd in 2017 voor 808 abonnees. Onze website www.dementie.be/sophia werd up-to-date gehouden met nieuwe projecten, regionaal nieuws, ed.

Onze basisbibliotheek werd uitgebreid met een 10-tal werken. We verwezen door naar het Vlaams documentatiecentrum voor meer gerichte literatuurvragen.

Bekendmaking vormingsaanbod

Het vormingsaanbod vanuit EDV en RECD's werd bekend gemaakt via verschillende kanalen, nl. als vaste rubriek binnen onze nieuwsbrief en als vast agendapunt op de OPD's. De vormingskalender op onze website kon aangevuld en geraadpleegd worden.

Er werd in 2017 een aanzet gegeven tot het opmaken van een regionale vormingsbrochure, waarmee we professionelen uit ons werkingsgebied een overzicht willen bieden van alle vormen op maat die door ECD Sophia kunnen opgenomen worden. Deze vormingsbrochure zal begin 2018 digitaal naar onze contacten doorgestuurd worden.

Vorming op maat

We hebben in 2017 sterk ingezet op vormen.

In zijn totaliteit werden 100,5 vormingsuren door ECD Sophia opgenomen.

- Daarvan werden 52 uren vorming gegeven aan 323 professionelen en 12,5 uren aan 212 niet-professionelen. Dit betrof zowel basisvormingen als vormen op maat (thema's als veranderend gedrag, vroegtijdige zorgplanning, dementie bij personen met een verstandelijke beperking).
- De training lerend vermogen bij personen met dementie die bestaat uit 12 uren van theorie en praktische oefeningen werd 3 keer in service aangeboden voor 44 deelnemers.
- Er zijn nieuwe vormingspakketten aangemaakt voor mantelzorgers over 'zinnige dagbesteding voor personen met dementie' en 'vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie'. Voor professionelen werd samen met Griet Braeckman 'Ongewoon, gewoon. Omgevingszorg voor personen met dementie thuis' ontwikkeld.

Opleiding tot referentiepersoon dementie

De opleiding tot referentiepersoon dementie werd in 2017 uitgevoerd onder vaste begeleiding van ECD Sophia. We fungeerden als aanspreekpunt voor de cursisten, en stonden tevens in voor de begeleiding van de reflectie-uren en het evalueren van de cursisten. 23 deelnemers ontvingen na 11 dagen het attest van referentiepersoon dementie.

We evalueerden deze opleiding en bereidden de opleiding voor 2018 voor in samenspraak met de VTO-werkgroep van EDV. De opleiding 2018 zal opgenomen worden door de collega's van Foton.

Navorming voor referentiepersonen dementie

Navorming voor referentiepersonen dementie was in 2017 een heel belangrijk aandachtspunt. Vanaf dit jaar werd beslist om de beginnersreeks provinciaal aan te bieden en de reeksen voor gevorderden regionaal.

De beginnersreeks werd dit jaar door ECD Foton opgenomen. Wij organiseerden 2 vervolgdagen voor gevorderden. In mei kwam het thema 'Coachen naar verandering' aan bod en namen 17 referentiepersonen deel. Op dag 2 namen 14 deelnemers deel aan 'Het lerend vermogen bij personen met dementie'. In december ging ditzelfde thema door in ECD Foton en werd dit door ECD Sophia inhoudelijk opgenomen voor 22 deelnemers.

Vorming in open aanbod vanuit EDV

Vragen tot vorming vanuit EDV werden opgenomen.

Voor de workshop 'Gebruik van je stem' waren we organisator. Er waren 20 deelnemers.

ECD Meander organiseerde in open aanbod een training lerend vermogen bij personen met dementie. De reeks van 3 dagdelen van telkens 4 uur werd inhoudelijk opgenomen door ECD Sophia voor 15 cursisten.

Dit jaar namen we ook een nieuw thema voor onze rekening. Het vormingspakket 'Ongewoon, gewoon. Omgevingszorg voor personen met dementie' werd door ECD Sophia inhoudelijk opgemaakt i.s.m. Griet Braeckman (ergotherapeute RDC De Zonnewende Tielt). De workshop hieraan verbonden, werd voor een eerste maal gegeven in juni voor 25 deelnemers.

Daarnaast waren we ook organisator van de workshop 'basale stimulatie'. 7 hulpverleners namen hieraan deel.

Er werd een Febi-training aangevraagd. Deze training (31,5 uren) voor 14 professionelen werd opgenomen door onze vrije vormingsmedewerker.

Intervisie verstandelijke beperking en dementie

In maart en oktober 2017 vond een intervisie plaats voor leefgroepbegeleiders van voorzieningen voor mensen met een verstandelijke beperking. De casuïstiek werd ingebracht door de deelnemers. Leervragen die aan bod kwamen, waren onder meer hoe om te gaan met moeilijk hanteerbaar gedrag, wanneer neem je de regie van de gebruiker over, hoe bepaal je dat een verandering van leefgroep wenselijk is rekening houdend met de zorgzwaarte van de gebruiker en de draagkracht van het team, ... Sophia vervulde hierbij de rol van intervisiebegeleider. Begin 2018 zal een overleg plaatsvinden tussen ECD Sophia en de verantwoordelijken van de voorzieningen. Het doel van dit overleg is het evalueren van de voorbije intervisies. Tevens zal worden bekeken of en hoe we deze intervisies verder zetten.

Vormingsavond OPD Midden-West-Vlaanderen

Op 07/12 werd door OPD Midden-West-Vlaanderen naar jaarlijkse gewoonte een vormingsavond ingericht. Op vraag van de OPD-leden was het thema deze keer 'intimiteit en seksualiteit bij personen met dementie'. 66 OPD-leden woonden deze boeiende uiteenzetting van onze ECD-collega Nelle Frederix bij. ECD Sophia maakte deel uit van de werkgroep die deze vormingsavond voorbereidde en stond op de avond zelf in voor de logistieke ondersteuning.

Opleiding 'dementie op jonge leeftijd'

Wegens te weinig inschrijvingen hebben de hogeschool Vives en ECD Sophia beslist de opleidingsreeks 'dementie op jonge leeftijd' te annuleren. In 2018 zullen beide partners bekijken of het wenselijk is om in 2019 een nieuwe reeks te plannen.

Intervisie OCMW-medewerkers

Voor OCMW-medewerkers die de opleiding dementiekundige basiszorgverlener volgden organiseerden we 2 intervisiemomenten. De intervisies besloegen 6 uren voor 9 OCMW-medewerkers uit Avelgem, Menen, Waregem, Wevelgem en Zwevegem.

DCM

Samen met de referentiepersonen dementie werkzaam binnen onze moederorganisatie H. Hart, schreven we een artikel over Dementia Care Mapping. Het implementatietraject van persoonsgerichte zorg en DCM binnen onze moederorganisatie werd belicht. Het artikel verscheen in juni in het tijdschrift Zorgwijzer.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

DAZ Nederland

De vormingsmedewerker volgde in 2016 de training 'lerend vermogen bij personen met dementie' in Nederland, gegeven door Ruud Dirkse. Na deze opleiding werd zij het aanspreekpunt voor dit thema in Vlaanderen. Ruud Dirkse werd op de hoogte gehouden van de verdere uitrol van dit

thema in Vlaanderen (o.a. via een TdT voor ECD-medewerkers – zie verder).

④ Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

Overkoepelend overlegplatform dementie (OOPD)

Het OOPD kwam 2 keer samen rond volgende agendapunten: evaluatie methodiek 'van dromen naar acties', website VZP, erfgoeddag zorg, gemeenschappelijke vormingen, FAZODEM,...

De laatste bijeenkomst in oktober werd geannuleerd n.a.v. de beslissing van het SEL en de dienst welzijn van de provincie om zich uit het OOPD terug te trekken.

Dementievriendelijke gemeente

ECD Sophia maakte deel uit van de werkgroep op Vlaams niveau rond de uitbouw en ondersteuning van dementievriendelijke gemeenten. Deze werkgroep bestond uit een vertegenwoordiging vanuit de RECD's, EDV, Alzheimer Liga Vlaanderen, VVSG en KBS. Deze werkgroep kwam 2 keer samen en resulteerde in 2 instrumenten, m.n. de dementiemeter en het groeipad dementievriendelijke gemeente.

Lokale besturen die in 2017 van start gingen met het uitstippelen van een dementievriendelijk beleid werden door ECD Sophia gesensibiliseerd tot het gebruik van deze instrumenten. Zwevegem, Ieper/Poperinge en Diksmuide vroegen in 2017 de medewerking aan ECD Sophia voor de aanzet tot een dementievriendelijk beleid. Deze medewerking van ECD Sophia ging van het informeren over deze instrumenten en het delen van goede praktijken tot het actief deelnemen aan een stuurgroep. ECD Sophia bleef ook lid van de stuurgroepen in Wielsbeke, Kortrijk en Kuurne die al langer inzetten op dementievriendelijkheid.

Registratiedocument

We registreerden alle informatie- en adviesvragen d.m.v. een uniform registratiedocument. De bundeling hiervan werd bijgehouden in een overzichtstabel.

Op vraag van EDV evalueerden we dit registratiedocument en gaven onze inzichten hierrond mee ter bespreking op het coördinatie-overleg.

⑤ Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

Overlegplatform dementie

Overlegplatform dementie (OPD) Zuid-West-Vlaanderen ging 3 keer door met telkens een 24-tal deelnemers. ECD Sophia fungeerde opnieuw als voorzitter. SEL Zuid-West-Vlaanderen stond in voor de logistieke ondersteuning, opmaak van de uitnodiging en verslag. Thema's die besproken werden tijdens de bijeenkomsten waren o.a. dementievriendelijke gemeente, droomoefening en het omzetten van dromen naar acties, palliatieve opvang in de regio, project FAZODEM,...

In OPD Midden-West-Vlaanderen was er opnieuw een gedeeld voorzitterschap, m.n. ECD Sophia in tandem met stafmedewerker van Familiehulp. Ook hier stond SEL in voor logistieke ondersteuning, uitnodiging en verslag. Dit OPD bestaat uit 2 antennepunten, m.n. OPD Poperinge-leper-Diksmuide (4 bijeenkomsten met gemiddeld 9 deelnemers) en OPD Roeselare-Izegem-Tielt (3 bijeenkomsten met een 16-tal deelnemers). De beide OPD's behandelden wel dezelfde agendapunten, m.n. droomoefening en het omzetten van dromen in acties, d'oede doze, project Interdement en kennisdeling rond activiteiten voor personen met dementie.

Ook nieuws vanuit het ECD en het vormingsaanbod kwamen telkens aan bod in al deze OPD's.

Praatcafé dementie Kortrijk – Ieper

We namen deel aan de stuurgroep van het praatcafé dementie Kortrijk – Ieper die 2 keer samen kwam. We stonden hierbij in voor de verslaggeving en advies inzake programma, mogelijke onderwerpen en sprekers.

Procedure vermissing bij personen met dementie

ECD Sophia is mede-auteur van de publicatie 'Zekerheid voor mensen met dementie. Hoe politie en zorg elkaar kunnen helpen.' Deze brochure geeft iedereen binnen het politiekorps een leidraad om te werken aan een efficiënt dementievriendelijk beleid. De brochure werd gelanceerd tijdens een studievoormiddag op 21/02 in Blankenberge.

Publicatie vermissing

85 deelnemers (vanuit politie en zorgsector) luisterden met volle aandacht naar de uiteenzettingen van Alain Remue, Patrick Crabbé en de directeur van de West-Vlaamse Politie school. Er werden ook 2 goede praktijken vanuit West-Vlaanderen naar voren gebracht. Minister Jan Jambon sprak als laatste de menigte toe.

Op vraag van de West-Vlaamse politie school werd op 04/05 een vorming aangeboden voor de wijkinspecteurs. ECD Foton nam deze vorming op, maar de inhoud werd afgestemd met ons. 25 wijkinspecteurs namen deel aan deze vorming.

De provinciale werkgroep vermissing is in 2017 2 keer samengekomen. Het eerste overleg stond volledig in het teken van de juridische kadering van de vermissingsprocedure waar we inhoudelijke verdieping hierrond kregen van Dhr. Matthias Lampaert (directeur ECD Foton en tevens jurist). In het 2de overleg werd een leidraad uitgewerkt voor mantelzorgers en werd er nagedacht via welke kanalen we de procedure voor de thuissituatie nog breder bekend kunnen maken bij de mantelzorgers en thuiszorgdiensten.

App 'Voor ik het vergeet'

Deze app werd in 2016 gefinaliseerd. We hebben deze app uitgedragen via de navorming voor referentiepersonen dementie en in de opleiding vroegtijdige zorgplanning bij personen met dementie.

LOGO

In 2017 werd geen actie ondernomen naar de regionale logo's toe. Het thema 'preventie en dementie' stond geprogrammeerd op onze tweedaagse voor dementie-experten in september. We hebben de inhoud daar eerst beluisterd om te bekijken welke stappen naar het Logo toe konden ondernomen worden. Er zal vooral eerst geïnvesteerd worden op een actie op Vlaams niveau (2018).

Informele werkgroep jongdementie

We zijn lid van de informele werkgroep jongdementie, maar moesten ons verontschuldigen voor de 2 overlegmomenten in 2017. We werden telkens wel gebriefd over de inhoud via de verslaggeving en via de stafmedewerker beleid van onze moederorganisatie, die ook lid is van deze informele werkgroep.

Zorggroep H. Hart

De stuurgroep dementie van het H. Hart, waar we lid van zijn, kwam 4 keer samen in 2017. Hierbij ondersteunden en adviseerden we de referentiepersonen dementie en de stafmedewerker zorg.

Net zoals vorig jaar, boden we in 2017 supervisie aan en dit voor de medewerkers van het dienstencentrum Groote Broel. Het dienstencentrum staat in voor zinvolle dagbesteding voor personen met jongdementie. In totaal waren er 5 bijeenkomsten. Tijdens deze supervisies werd ingegaan op persoonlijke leervragen die de medewerkers hebben ten aanzien van hun werk. De medewerkers leerden, onder begeleiding van ECD Sophia, reflecteren op eigen werkervaringen. In het najaar werd binnen het dienstencentrum een extra personeelslid aangeworven. Deze medewerker volgde bij ECD Sophia een basisvorming rond jongdementie.

Lokale infopunten dementie

Het lokaal infopunt dementie Ardoeie heeft zijn werking stopgezet, waardoor de groep in 2017 7 deelnemende organisaties kende. Voor deze 7 infopunten werd opnieuw 3 keer overleg en intervisie georganiseerd vanuit ECD Sophia. Het overleg werd samengesteld op basis van agendapunten ingebracht door de leden zelf. Op de intervisie werd aan de slag gegaan met casuïstiek vanuit het werkveld van de lokale infopunten. ECD Sophia trad op als moderator voor het gesprek en als intervisiebegeleider.

Buddywerking

We hebben ingezet op het helpen bekend maken van de buddywerkingen voor personen met jongdementie in onze regio. Dit deden we door het gericht meegeven van flyers aan mogelijke deelnemers. De buddywerkingen kregen ook een aparte stek op onze regionale website onder de rubriek 'wegwijs in dementie'.

Palliatieve netwerken

Samen met ECD Foton werd een overleg ingepland met de palliatieve netwerken van West-Vlaanderen. Op het eerste overleg werd de werking van de ECD's uitgelegd, bij de tweede samenkomst werd de werking van de palliatieve netwerken geschetst. Bij het zoeken naar gemeenschappelijke raakvlakken kwamen we al gauw uit bij vorming. We willen in 2018 samen een vormingspakket uitwerken rond vroegtijdige zorgplanning bij dementie en palliatieve zorg en dementie. Dit wordt eerst verder afgestemd met EDV en de federatie Palliatieve Zorg Vlaanderen.

Musea

- Na de intensieve samenwerking met Texture, museum over Leie en Vlas ging de afgewerkte rondleiding voor personen met dementie 'Texture Prikkel' in januari van start. In 2017 gingen 25 van deze rondleidingen reeds door, vooral voor personen met dementie vanuit dagverzorgingscentra en woonzorgcentra.

Texture

Op 23 april deed Texture mee met de erfgoeddag zorg. Voor de goede inkleding van de dag werd beroep gedaan op studenten sociaal werk van VIVES Kortrijk. Hierbij gaven wij advies.

- Op de vormingsdag 'erfgoed en dementie', georganiseerd door Faro, stelden we de werking van ECD Sophia voor. Hierdoor kwamen we in contact met het museum van het bedrijf 'Made in Inox' en adviseerden we hen over een dementievriendelijke rondleiding. Samen

met een referentiepersoon dementie uit die regio gingen we op bezoek en gaven we tips en advies om hun rondleiding dementievriendelijk te maken.

- Op vraag van erfgoedcel Terf van Roeselare gaven we een vorming aan 16 gidsen van groot Roeselare. Door deze vorming vroeg de verantwoordelijke van Eperon d'or te Izegem een consult om mee te helpen denken aan een rondleiding voor personen met dementie. Daarnaast werd samen met de gidsen de erfgoeddag zorg voorbereid.

Interdement

In 2016 waren we lid van de adviescommissie van het project 'Interdement' van alle mutualiteiten van West-Vlaanderen. N.a.v. dit project werd op 13/03 een studiedag georganiseerd. Op deze studiedag brachten we een lezing rond het lerend vermogen bij personen met dementie. Er waren 65 personen aanwezig.

We nodigden de initiatiefnemers van 'Interdement' uit op onze OPD's om het project te kaderen.

Werelddag dementie Roeselare

Van 14/09 t.e.m. 21/09 vond in Roeselare een ganse dementieweek plaats. Tal van initiatieven werden opgezet om dementie tijdens die week in de kijker te plaatsen.

Belevingswandeling

Heel wat lokale organisaties en ECD Sophia schaalden zich achter de organisatie van deze week.

ECD Sophia was lid van verschillende werkgroepen en het coördinatie-overleg en zorgde er dus mee voor dat de Wereldweek dementie in goede banen werd geleid.

De openingsavond in CC De Spil op 14/09 vormde tevens de start van de Alzheimer Code. De voorstelling 'Gisteren zal het regenen', een compilatie van aquarel, film en poëtisch woord, kon rekenen op 450 belangstellenden. ECD Sophia was, samen met ECD Foton, aanwezig met een infostand.

Tijdens de dementieweek vond een grootse tentoonstelling plaats, met allemaal kunstwerken gemaakt door personen met (jong)dementie. Foto's van hoe de kunstwerken tot stand kwamen, kon men terugvinden in verschillende vitrines van winkels in de winkelstraat van Roeselare.

De slotdag, de Werelddag dementie zelf, vond plaats op 21/09 in de Cityscoop en telde ruim 250 deelnemers. Het centrale thema van die dag was 'Dementie in beweging'. ECD Sophia ging mee op zoek naar mogelijke inhoudelijke insteken en sprekers. In de voormiddag vond een plenair gedeelte plaats met o.a. een voordracht van Christophe Lafosse over de invloed van bewegen op cognitie en leren. In de namiddag konden personen met dementie en hun mantelzorgers/begeleiders genieten van een dementievriendelijke belevingswandeling met culinaire en artistieke verrassingen onderweg. Voor de professionele hulpverleners was er een academisch gedeelte met voordrachten rond zinvolle bewegingsactiviteiten en omgaan met moeilijk hanteerbaar gedrag a.d.h.v. het ABC-model.

Een XL-koor met een delegatie van 10 West-Vlaamse contactkoren bestaande uit 150 personen met dementie en begeleiders sloten de Werelddag dementie af met een zelf gecomponeerd lied en een zittans. ECD Sophia was samen met de collega's van ECD Foton aanwezig en stond in voor een info- en boekenstand.

Werelddag Dementie 2017
'Dementie in Beweging'
Donderdag 21 september

PROGRAMMA
voordracht door Professor Dr. Christophe Lafosse
• getuigenis van een mantelzorgers
• interactieve studienamiddag voor mantelzorgers & professionals
• belevingswandeling

Locatie:
Cityscoop
Gasstraat 25
8800 Roeselare

Informatie & inschrijvingen:
014 43 50 60
secretariaat@alzheimerliga.be
www.alzheimerliga.be
Inschrijven tot 7 september 2017

De Werelddag Dementie 2017 wordt georganiseerd door:
ALZHEIMER LIGA VLAANDEREN
ROESELARE
Goghika
ARhus
ZORG BEDRIJF

In samenwerking met:
Foton
DE VLZ
azdelta
vives
DUMOULIN
CONSTRUCTS

Met steun van:
0800 15 225
ALZHEIMER LIGA VLAANDEREN
WANTS LUSTEN & NUTTEN

⑥ Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

Bibliotheken

Alle bibliotheken van onze regio werden opnieuw uitgenodigd om hun steentje bij te dragen inzake genuanceerde beeldvorming en taboedoorbreking. Daartoe werd gevraagd om in de bibliotheek inspirerende en uitnodigende infostands op te zetten. De bibliotheken van Kortemark en Kortrijk gingen op dit voorstel in.

Voor de 26 medewerkers van de bibliotheken van Wingene, Tielt, Meulebeke, Wielsbeke, Oostrozebeke, Pittem en Dentergem werd door ECD Sophia een vorming verzorgd over dementie en tips in communicatie met personen met dementie.

De Alzheimer Code in Kortrijk

ECD Sophia, bibliotheek Kortrijk, Familiegroep (jong)dementie Kortrijk, WZC De Ruyschaert, WZC Sint-Carolus, Zorggroep H. Hart en dienstencentrum Groote Broel gingen een samenwerking aan om gedurende 3 weken een tentoonstelling te organiseren in kader van De Alzheimer Code. De kunstwerken in de tentoonstelling 'De wereld door de ogen van een persoon met (jong)dementie' werden gemaakt door personen met dementie en begeleiders. Heel wat bezoekers van de bibliotheek bekeken de expositie en lazen de verhalen die telkens bij de kunstwerken hoorden.

Vanuit dit samenwerkingsverband werd ook de theatervoorstelling KWIJT georganiseerd. Het arenatheater (120 plaatsen) was volledig volzet. Deze voorstelling, gebracht door comedian Koen Dewulf, kende een humoristische insteek afgewisseld met gedichten en liedjes op de gitaar.

Dementievriendelijke wandeling Kortrijk

In het kader van dementievriendelijk Kortrijk werd op 04/07 de dementievriendelijke wandeling 'Kortrijk verrast' georganiseerd. Het was een groot succes met zo'n 380

Bibliotheek Kortemark

Tentoonstelling bib Kortrijk

deelnemers. Zij konden genieten van een mooi uitgestippeld parcours doorheen Kortrijk met onderweg tal van culinaire en artistieke verrassingen. ECD Sophia hielp mee in de organisatie en verzorgde een info- en boekenstand op één van de rustplaatsen van de wandeling.

⑦ Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
- te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.

⑧ Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

Deskundigheidsbevordering medewerkers

De dementie-experten volgden samen 82 uren vorming rond thema's zoals dementie en psychiatrie, dementie en armoede, intimiteit en seksualiteit bij personen met dementie, omgevingszorg,...

We namen deel aan het dementie-expertenoverleg en de tweedaagse te Hasselt voor dementie-experten, georganiseerd door EDV.

We hadden werkvloercontacten door mappings DCM in de moederorganisatie, door het organiseren en begeleiden van de praatgroep voor partners van personen met jongdementie en door deelname aan de praatcafés.

In functie van het organiseren van intervisies voor medewerkers van voorzieningen voor personen met een mentale beperking (zie hoger), werden een aantal van deze voorzieningen op voorhand bezocht om hun werking en de doelgroep beter te leren kennen. O.a. de Lovie te Poperinge, Duin en Polder Diksmuide en Kerckstede Oostnieuwkerke werden bezocht.

Vrije vormingsmedewerker

We hadden een evaluatiegesprek met de vrije vormingsmedewerker die de FeBi-trainingen op zich neemt. De samenwerking werd positief geëvalueerd en zal verder gezet worden in 2018. We namen de inhoud van de training grondig door en herwerkten waar nodig.

We hadden met een andere vrije vormingsmedewerker telefonisch contact op verschillende momenten van het jaar. De samenwerking werd positief geëvalueerd.

EDV

We namen deel aan de Vlaamse VTO-werkgroep, dementie-expertenoverleg, coördinatie-overleg en werkgroep website en werkgroep dementie in het onderwijs.

Op vraag van ECD Sophia werd de werkgroep ergotherapie opnieuw opgestart en kwam al 1 keer samen in 2017. ECD Sophia is, samen met de wetenschappelijk medewerker, trekker van deze werkgroep.

ECD Sophia sloot ook aan bij de redactieraad van het handboek voor referentiepersonen dementie. Deze redactieraad had 1 bijeenkomst in 2017.

TdT Lerend vermogen

Door ECD Sophia werd op 08/06 een TdT verzorgd rond lerend vermogen bij personen met dementie voor 8 collega's uit RECD's. Op die manier kregen de collega's de nodige informatie en expertise mee om zelf in hun eigen provincie trainingen rond dit thema op te zetten.

Dementie en armoede

Dementie en armoede is een thema dat volledig werd uitgewerkt door de collega's van ECD Orion. Op 26/10 werd hierrond een TdT georganiseerd. ECD Sophia was hierop aanwezig. In samenspraak met Foton werd beslist dat ECD Sophia deze thematiek binnen vormingen in West-Vlaanderen zal behartigen.

Provinciale samenwerking met ECD Foton

Er vond 3 keer overleg plaats met de collega's van ECD Foton. Tijdens die overlegmomenten werd afgestemd rond opleiding en navorming referentiepersonen dementie, OPD, Danshart, De Alzheimer Code, Werelddag dementie, samenwerking met palliatieve netwerken,...

Tevens werden de jaaractieplannen toegelicht en afgestemd naar samenwerking toe.

Supervisie jongdementie

West- en Oost-Vlaanderen

Er werd in 2017 van start gegaan met een supervisiegroep voor medewerkers van DVC en WZC voor personen met jong-dementie. Deze supervisiegroep is een samenwerking tussen ECD Paradox, ECD Meander, ECD Foton en ECD Sophia. De supervisiegroep kwam 2 keer samen met telkens een 6 à 8-tal deelnemers en werd begeleid door ECD Paradox. Na dit startjaar wordt in 2018 de werking hiervan geëvalueerd door de 4 RECD's en bijgestuurd waar nodig.

Team en directie

Tweewekelijks vond er een teamoverleg plaats onder de dementie-experten. Daarin werden casussen uit het werkveld, vragen tot vorming en samenwerking, ed. besproken.

Op 10/07 vond een teambuildingsdag plaats. Het jaaractieplan werd tussentijds geëvalueerd en bijgestuurd waar nodig. Daarnaast maakten we, op vraag van EDV, een SWOT-analyse op van de Vlaamse VTO-werkgroep, coördinatie-overleg en dementie-expertenoverleg. We bekeken ook ons eigen functioneren en dat van het team. De dag werd afgesloten met een heuse teambuildingsactiviteit.

We kwamen in 2017 een 5-tal keer formeel samen met de directie en dit ter bespreking van lopende projecten en afstemming van het jaaractieplan.

Tandem

expertisecentrum dementie provincie Antwerpen
zorgregio Turnhout

Prins Boudewijnlaan 9/1, 2300 Turnhout | t 014 47 83 71 | tandem@dementie.be

Medewerkers

Het regionaal expertisecentrum dementie Tandem (ECD Tandem) is een vzw, opgericht in 2003 en heeft een raad van bestuur en een Algemene Vergadering. Binnen de (beleids)organen van Tandem vzw zijn meerdere zorgactoren vertegenwoordigd vanuit o.a. Hivset, Welzijnszorg Kempen, KMSI, woorzorgcentra, thuiszorgcentra, huisartsen, maatschappelijke dienst van de mutualiteit, ziekenhuizen, vrijwilligersorganisaties, ...

Naast de Raad van Bestuur en Algemene Vergadering wordt de dagelijkse werking opgevolgd door een coördinatie-team: *Stefaan Voet* (voorzitter) tot 2 febr.2017 en *Wies Cleenders* (voorzitster) vanaf 2 febr. 2017, *Bob van de Putte* (secretaris), *Gil Peeters* (penningmeester) en *Liesbeth Van Eynde* (Coördinator).

Het team van Tandem bestaat uit vier medewerkers, waarvan drie dementie-experts en een administratief medewerkster

- *Liesbeth Van Eynde*, coördinator en dementie-expert, 100% FTE
- *Ria Caers*, dementie-expert, 50% FTE
- en tijdelijk extra aangevuld 50% FTE van 1 juli 2017 tot 31 aug 2018
- *Karolien Verschueren*, dementie-expert, 70% FTE wegens ziekte tijdelijk vervangen door
- *Chris Francken*, dementieconsulent, 50% FTE van 23 januari tot 30 juni 2017 en van 1 september tot 31 december 2017.
- *May Cools*, administratief medewerkster, 33% FTE

2017 was voor Tandem een goed en gevuld werkjaar met veel variatie. Zo werd onze dienstverlening en aanbod in vormingen ook dit werkjaar aangepast aan de noden en behoeften van zowel professionals als niet-professionelen.

Gerealiseerde activiteiten

1 Personen met dementie en hun omgeving

Op vraag, personen met dementie en hun omgeving een aanspreekpunt bieden dat de vraag met kennis van zaken erkent, beantwoordt of zorgt dat ze op de juiste plek terecht komt. Personen met dementie en hun omgeving mogelijkheden bieden tot uitwisseling van informatie en ervaringen of dit faciliteren.

Praatcafés Dementie in regio Turnhout

- Regio Turnhout telt 6 regionale praatcafés Dementie. ECD Tandem participeerde aan de overlegmomenten van regionale stuurgroepen van de praatcafés dementie in Geel, Turnhout en Lille. Eveneens werd er bij regelmaat advies verleend aan andere regionale praatcafés in het arrondissement Turnhout, m.n. Herentals, Mol en Westerlo. Het betreft voornamelijk advies verlenen inzake sprekers en thema's op praatcafés, maar eveneens over velerlei activiteiten en verwante initiatieven in kader van dementie die er in de regio plaatsvinden.
- Het thema welk Tandem in 2017 uitwerkte voor alle regionale praatcafés, was: 'De kracht van herinneringen ophalen met mensen met dementie'.
- In juni 2017 brachten we alle coördinatoren van de praatcafés samen om expertise te bevorderen bij het plannen van de praatcafés, om zodoende ook ideeën en goede praktijkvoorbeelden uit te kunnen wisselen.

- Naargelang het thema en nodige ondersteuning (bv bemannen van een informatietafel) is Tandem aanwezig op een regionaal praatcafé om informatie en advies te verstrekken aan de aanwezigen.
- Janssen Farmaceutica te Beerse startte in 2017 met een dementiecafé voor hun medewerkers. ECD Tandem participeert in de overlegmomenten ter voorbereiding van deze praatcafés Dementie.
- In WZC Annadal te Retie en in WZC De Winde te Veerle was er eenmalig een praatcafé of informatiemoment over Dementie, waar Tandem het thema 'Omgaan met dementie' bracht.

Folder Praatcafés Dementie en familiegroepen regio Turnhout

- In het najaar 2017 bundelde Tandem alle data van de regionale praatcafés en familiegroepen Alzheimer Liga Vlaanderen in 1 gezamenlijke folder. Deze werd dan verspreid bij de regionale praatcafé-initiatieven en blijkt erg in de smaak te vallen voor vele mantelzorgers, maar alsook voor professionals.
- Via de **digitale kalender** die uitgezet is op www.dementie.be maken we activiteiten en vormingsaanbod naar mantelzorgers kenbaar. (vb Dementie en nU, praatcafés, ...)

Aanspreekpunt

- Mantelzorgers contacteren het ECD regelmatig, dit gebeurt zowel telefonisch, per mail alsook occasioneel voor of na een informatie- of vormingsmoment. Het gaat hier dan zowel over adviesvragen, vb cases waarop de mantelzorger vastloopt, alsook het gericht doorverwijzen naar specifieke hulpverlening.
- Tandem voorziet steeds in een telefonische permanentie of een antwoordapparaat waarop telkens snel gereageerd wordt.
- Een aantal **bibliotheken** adviseerden we i.v.m. samenstelling van de Eerste Hulp Bij Dementiekoffer. (EHBD-rugzak). Er werd een vormingsmoment over dementie georganiseerd aan bibliotheekmedewerkers uit de regio. Hier namen 7 medewerkers aan deel.

Publicaties en eigen producten

- Via infomomenten, praatcafés en familiegroepen van de Alzheimerliga blijven we **publicaties** (folder Tandem, regionale praatcafés,...) en **eigen producten** zoals het documagazine: 'Omgaan met verlies', en de dementieklappers verspreiden.

- Tandem maakt deel uit van de werkgroep **onderwijs** bij ECD Vlaanderen. Hierin werden educatieve materialen, onderwijspakketten en ervaringen van de regionale expertisecentra gedeeld. Tandem wenst hiermee hun bestaande lespakket 'Teenagers Meets Alzheimer' te actualiseren en een nieuwe boost te geven. In 2018 wil Tandem dit product verder uitwerken en verspreiden in de scholen uit eigen regio.

② Zorgsector

Deskundigheid rond dementie verhogen door deze te inventariseren en te verspreiden naar de zorgsector om de kwaliteit van de zorg- en de hulpverlening te optimaliseren. Finaal beogen we dat de zorgsector elke hulpvraag deskundig kan beantwoorden.

Advisering

- Tandem participeerde op vraag in multidisciplinaire zorgoverlegmomenten (MDO's) wanneer er complexe zorgsituaties zich voordeden.
- Er was op frequente basis advisering aan professionelen, vnl. referentiepersonen dementie m.b.t. concrete casussen, zowel telefonisch, via mail, alsook tijdens vormingsmomenten.
- Andere zorgverleners vonden eveneens de weg naar Tandem voor casuïstiek en adviesvragen bij diverse dementiespecifieke aspecten.
- De **folder van Tandem**, waarin de opdrachten, de werkzaamheden en diensten van ECD Tandem kenbaar gemaakt worden werd ook in 2017 op diverse initiatieven verspreid.

Dementiewegwijzer

- Er werd een regionale dementiespecifieke sociale kaart opgemaakt en digitaal verspreid. Deze staat op www.dementie.be/tandem en zal jaarlijks geüpdate worden.

Op maat

- Tandem maakte ook in 2017 nog deel uit van de stuurgroep Opmaat (Zorgprotocol 3 project) welk 4 overlegmomenten organiseerde. Hierbij doet Tandem actief inbreng en wordt er kennis uitgewisseld met alle partners binnen de stuurgroep. Dit ZP3 project loopt nog tot mid 2018.

Kyma

- Tandem maakt deel uit van de stuurgroep van het Kyma-

<http://www.dementie.be/tandem/de-dementiewegwijzer>

project. Ook in dit project heeft Tandem een actieve inbreng en wordt er kennis uitgewisseld met alle partners binnen de stuurgroep. Dit ZP3 project loopt eveneens tot mid 2018.

- In 2017 vonden 4 overlegmomenten plaats met de stuurgroep. Tandem heeft 8 interviews gehouden met de zorgkundigen in het Jongdementiehuis en een 12 coaching-sessies met de trajectbegeleider.

Studiebezoek met Kyma

- Tandem organiseerde voor alle betrokken actoren en hulpverleners van Kyma een studiebezoek aan dagbesteding 'De Wiek' te Roosendaal en dagverzorgingscentrum 'De Toren' te Antwerpen. De studiebezoeken aan deze jongdementie-initiatieven waren zowel voor de zorgkundigen, trajectbegeleider alsook de partners een boeiende en leerrijke ervaring.

Studiebezoek met Kyma

Vlaams symposium Jongdementie: frontotemporale dementie

- Tandem zette een werkgroep op in aanloop naar een Vlaams Symposium Jongdementie: frontotemporale dementie. Dit zal doorgaan in maart 2018 en is een initiatief gedragen door ECD Tandem, Alzheimer Liga Vlaanderen en Hivset in samenwerking met de stuurgroep van Kyma.

VTO-werking

- Binnen de VTO (ECD Vlaanderen en alle regionale ECD's) werd er gewerkt aan het actualiseren en verfijnen van de inhoud voor opleiding referentiepersoon dementie.

Het globale vormingsaanbod van ECD Tandem werd opgenomen en afgestemd met de VTO-werkgroep van het Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw:

- Vormingen: onderdompeling in de wereld van dementie, omgaan met mensen met dementie werd op vraag ook in 2017 meermaals aangeboden in de residentiële voorzieningen.
- In oktober '17 faciliteerde Tandem de studiedag 'Dementievriendelijke woonomgeving' te Turnhout.
- Er werden enkele vormingsdagen aangeboden aan beginnende en gevorderde medewerkers bij thuiszorgdiensten, residentiële voorzieningen en een Algemeen ziekenhuis.

Specifiek vormingsaanbod van ECD Tandem

- Er werd ingezet op nieuwe vormingsaccenten o.a. 'Maaltijdgebeuren bij personen met dementie' waarvan 4 workshops werden georganiseerd.

Workshop 'Maaltijdgebeuren bij personen met dementie'

- Het thema 'Herinneringen ophalen met mensen met dementie' werd voornamelijk aangeboden op de regionale praatcafés dementie.
- De bestaande vormingsmethodieken '**ganzenbord**' en '**mens erger je niet**' werden blijvend bekendgemaakt via website en mail. Deze werden zowel uitgeleend aan familiegroepen alsook binnen de residentiële settings.
- Tandem verzorgde in april 2017 een train-the-trainer van de spelborden 'Ganzenbord' en 'Mens Erger Je Niet', dit voor de vrijwilligers van de Alzheimer Liga Vlaanderen.

Terugkomdagen Referentiepersonen Dementie

- Jaarlijks organiseren Tandem met ECD Orion ism PGN 4 terugkomdagen voor referentiepersonen Dementie in de provincie Antwerpen.
- De terugkomdagen werden eveneens afgestemd met de regionale expertisecentra binnen de VTO-werkgroep van ECD Vlaanderen.

- Deze regionale terugkomdagen gingen door in het provinciaal Vormingscentrum te Malle.

In 2017 werden volgende thema's aangebracht:

- Armoede en dementie: Deze werd omwille van de beperkte inschrijvingen, geannuleerd.
- Vroegtijdige zorgplanning, aan de slag met de richtlijn VZP. Hieraan namen 27 referentiepersonen deel, waarvan 10 personen uit de zorgregio Turnhout.
- Zorg voor Mantelzorgers, tips/wijzer in gesprek met mantelzorgers. Hieraan namen eveneens 27 referentiepersonen deel, waarvan 10 referentiepersonen uit de zorgregio Turnhout.
- Proeftuinen Dementie, over projectwerking binnen uw organisatie. Hieraan namen 25 referentiepersonen deel, waarvan 11 uit de zorgregio Turnhout.

Vorming aan KFK

(Kempense Farmaceutische Kringen)

- Naar aanleiding van de lancering FAZODEM (ECD Vlaanderen) werd er in de regio Turnhout eveneens het aanbod gecreëerd om 'Farmaceutische Zorg voor Mensen met Dementie' voor te stellen aan de apothekers en zelfstandige thuisverpleegkundigen.

Farmaceutische Zorg voor Mensen met Dementie

Vormingen ism Vormingscentrum Hivset

- Tandem werkte mee aan de inhoud en opmaak en eerste uitdraai van een **modulair vormingspakket 'Communiceren met mensen met dementie'**, gedragen door 13 partners in de zorgregio (penvoerder Hivset).

Dit werd financieel gesteund via een impulssubsidie van de provincie Antwerpen.

Opleidings6daagse Jongdementie

- Tandem en het vormingscentrum Hivset startte in het na-jaar 2017 een opleidings6daagse Jong? En dementie?
- Drie vormingsnamiddagen vonden reeds plaats in 2017. De andere 3 dagen gaan door in 2018.
- Dag 1 (okt'17) kende als thema 'Medische aspecten' welk verzorgd werd door Prof.dr. Cras. Er waren 37 cursisten waarvan 12 mantelzorgers en 25 professionals.
- De 2de opleidingsdag (nov'17) ging over 'Klein(e)kinderen'. Tijdens die namiddag hadden we een 6 tal boeiende en eveneens pakkende getuigenissen van (klein)kinderen van mensen met jongdementie. Kathleen Aerts was hierin eveneens een gastspreker. Ook deze dag was een succes en telde 13 mantelzorgers en 30 professionals.

Opleidingsdag 'Klein(e)kinderen'

- Dag 3 (dec'17) ging over 'intimiteit en seksualiteit' verzorgd door een ECD-collega Nelle Frederix. Deze dag telde 41 deelnemers, waarvan 12 mantelzorgers en 29 professionals.
- De thema's 'Momenten die ertoe doen' en 'Juridische aspecten' komen in jan. en febr. 2018 aan bod. De opleiding wordt afgesloten einde maart 2018 met een Vlaams symposium Jongdementie: frontotemporale Dementie. Dit laatste is een gedeeld initiatief met nog andere actoren uit het werkveld.

Avondvormingen Dementie

- Tandem en het vormingscentrum Hivset organiseerden 4 avondvormingen voor een ruim publiek. Hieraan namen zowel mantelzorgers, studenten alsook professi-

onals deel. 3 van de 4 vormingsavonden gingen door in het vormingscentrum Hivset, 1 in WZC Zusterhof te Geel.

- De thema's die aan bod kwamen:
  - Maart 2017: 'Veranderende relaties bij ouderen en mensen met dementie' werd boeiend gebracht door Luc Van de Ven, klinisch ouderenpsycholoog. Er waren ongeveer 75 deelnemers.
  - Juni '17: 'Wegwijs in familiale bewindvoering'. Deze interessante uiteenzetting werd gebracht door Gino Verkemans, advocaat familierecht en telde 26 cursisten.
  - Nov.'17: Lezing Jongdementie. Kathleen Aerts, mantelzorger van haar moeder met jongdementie bracht een pakkende getuigenis. Ze stelde hierbij eveneens haar nieuwste boek voor: Lily en Max, in de wereld van Oma. Deze avond werd afgesloten door Geelse zangeres en verpleegkundige Martine Dams, die enkele liedjes bracht, waaronder haar zelfgeschreven liedje 'Raak me'. Die avond kende een grote opkomst met ruim 110 deelnemers en werd logistiek ondersteund door WZC Zusterhof te Geel.
  - Dec.'17: Film 'De beklimming van de Berg Alzheimer' waarbij een nabespreking met Jurn Verschraegen en nog enkele deelnemers van de reis Nepal.
  - Tijdens deze voorstelling waren bijna 80 deelnemers waarvan veel studenten verpleging/verzorging.

Film 'De beklimming van de Berg Alzheimer'

Overlegplatform dementie (OPD)

- Het Overlegplatform dementie (OPD) in de zorgregio Turnhout is een samenwerkingsinitiatief van SEL Kempen en ECD Tandem. Het voorzitterschap wordt opgenomen door ECD Tandem. Ook in 2017 werden er

drie OPD's georganiseerd voor alle zorgaanbieders die werken met en voor personen met dementie en hun omgeving, met als doel de kwaliteit van zorg en begeleiding in de zorgregio blijvend aan te scherpen en noden te detecteren.

- In maart 2017 vond het eerste OPD plaats met als thema: 'Mantelzorgers voor mensen met dementie'. Hierin werd 'Oog voor mantelzorg' (Vonk 3) en het Psycho-educatiepakket 'Dementie en nU' voor mantelzorgers toegelicht. Er waren 32 deelnemers.
- Tijdens het OPD in juni werd 'Opmaat', een regionaal zorgvernieuwingproject (ZP3) toegelicht. Dit gaat om trajectbegeleiding waarin mensen met dementie zo lang en zo goed mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Aansluitend was er een gedachtewisseling hoe we hier als professionele zorgverleners samen en adequaat op kunnen inzetten. Tijdens deze namiddag waren er 24 aanwezig.
- Het laatste OPD in november 2017 reikte het thema 'hulpmiddelen voor mensen met dementie' aan, zowel voor de thuiszorg als de residentiële zorg. We konden eveneens kennis maken met het 'versterkend ontbijt' voor personen met slikproblemen, welk Tops Foods samen met Thomas More Geel ontwikkelde. Op dit OPD waren 31 collega's uit het werkveld.

Van deze OPD's was er een terugkoppeling op Raden van Bestuur van SEL Kempen en ECD Tandem.

Palliatief Netwerk arrondissement Turnhout (PNAT)

- In maart organiseerden we met het PNAT een trefdag voor referentiepersonen Dementie en referentieperso-

Trefdag voor referentiepersonen Dementie en referentiepersonen Palliatieve Zorg

nen Palliatieve Zorg. Vroegtijdige zorgplanning kreeg hier de volle aandacht. Eveneens was het een kans opdat referentiepersonen met elkaar konden uitwisselen over hun functies en ervaringen.

- Tandem is in het najaar 2017 ingestapt in de Algemene Vergadering van PNAT vzw.

③ (Inter)nationale deskundigen

Actief op zoek gaan naar nationale en internationale deskundigen en hen informeren over de rol en overtuigen van het belang van onze functie in de zorgsector opdat zij op onze vraag hiaten in de expertise opvullen en we wederzijdse expertise kunnen delen.

Dementievriendelijke gemeenten: regionaal

- De coördinatoren van de dementievriendelijke gemeenten uit onze zorgregio werden in juni eenmaal bij elkaar gebracht om ideeën en ervaringen uit te wisselen en voortgang te rapporteren.

Dementievriendelijke gemeenten: interregionaal/(inter)nationaal

- We organiseerden in febr. '17 een interregionale werkconferentie Dementievriendelijke gemeenten in Turnhout, met als thema 'Dementie en bewegen'. Hierbij werden diverse workshops uitgewerkt en uitgezet: 1) Bewegen en Natuur; 2) Perpetuum Mobile-mensen met dementie in beweging; 3) Hoe kunnen we mensen met dementie

Interregionale werkconferentie 'Dementie en bewegen'

motiveren om te bewegen?; 4) Praktijkvoorbeelden uit dementievriendelijke gemeenten; 5) Onderwijsproject: Teenager Meets Alzheimer.

Er waren ruim 190 deelnemers op deze conferentie.

- Tandem ondersteunde bij de dossieropbouw en prospectiemogelijkheden inzake een Europees project rond dementievriendelijke gemeenten.
- Zo was er voorafgaand tijdens het AlzheimerCongres te Berlijn een netwerkmeeting met mogelijke partners voor een Europees dossier. Tandem maakte samen met ECD Vlaanderen en Hivset deel uit van deze bijeenkomst.
- Er werd in 2017 uiteindelijk geen dossier ingediend. Hivset en EDV hebben in 2017 alsog deze Europese netwerking verdergezet en Hivset zal in 2018 de pen voeren in het schrijven van een Erasmusdossier. Dit zal ingediend worden eind maart 2018.
- We onderhielden contacten met Vlaamse onderzoekers inzake dementie en/of ouderenzorg, onder meer via deelname aan stuurgroepen van volgende projecten en organisaties: Vonk 3, Kon-tact, Netwerk Ziekenhuizen, ...

4 Beleidsmakers

Alle relevante beleidsmakers (ook internationaal) blijvend overtuigen van de impact van dementie op de samenleving en onze rol hierin, opdat zij gepaste acties en maatregelen nemen die de kwaliteit van de zorg- en hulpverlening optimaliseren.

- Een geconsolideerd jaarverslag welk geïntegreerd met ECD Vlaanderen en de regionale expertisecentra werd opgeleverd.
- We organiseerden één overleg met de provinciale beleidscel voor een bestuursmatige afstemming van de werking van de provinciale ECD's.
- Doorheen het jaar konden we actief signaleren via partnerorganisaties, o.a. SEL Kempen, KONTACT (netwerk ouderenzorg SEL Kempen), Dementienetwerk provincie Antwerpen (DPA), Vonk3, Alzheimer Liga, Nachtzorg Kempen, zorgprotocol3: Opmaat en Kyma,....
- We ondersteunden lokale dementienetwerken in het inventariseren van noden en behoeften van mensen met dementie en de mantelzorgers. Hiermee konden we beleidssuggesties doorgeven inzake dementie aan het lokale bestuur.

5 Partners

Gelijkaardige organisaties en initiatieven in kaart brengen, communiceren over onze visie en werking en hen overtuigen dat samenwerking een wederzijdse meerwaarde inhoudt en leidt tot een meerwaarde in de hulp en zorg voor personen met dementie en hun omgeving.

- Tandem zet blijvend in bij het kennismaken met zorgprofessionals, het opvolgen van nieuwe ontwikkelingen en het professioneel aanbod in de regio. Dit vanuit een actieve betrokkenheid in het welzijnsnetwerk in de regio (vb deelname aan ouderenzorgnetwerk Contact).

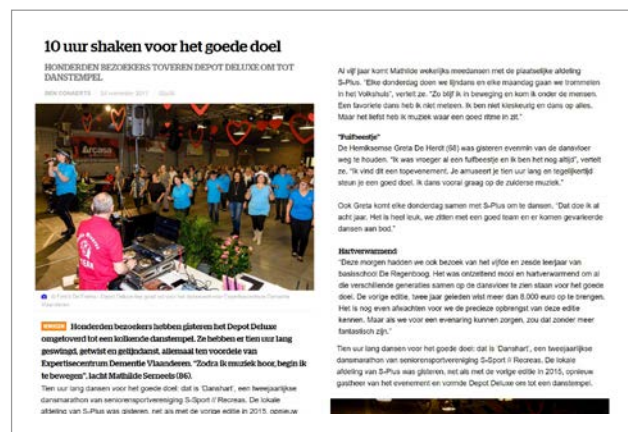
Samenwerking met Vormingplus Kempen

- De voorbije jaren kon Tandem sterk inzetten op beeldvorming en dementie met het programma: 'Dementie, vriend of vijand!' via onze partner Vormingplus Kempen. Eind 2017 werd dit aanbod in een totaal nieuw jasje gestoken en werd er een liedjesprogramma over dementie uitgewerkt. Na het lanceren van de muzikale voorstelling 'Vergeet de mooie dagen niet!' Te Olen en Turnhout, dit in november 2017, werd vervolgens dit liedjesprogramma opgenomen in het aanbod (Sprekersbox) van Vormingplus Kempen. Zo zal eind 2017 en mogelijk ook in 2018 dit muzikaal programma kunnen geboekt worden door socio-culturele verenigingen.

Nieuwsbrief huisartsen

- Tweemaandelijks leverden we mee inhoud aan de regionale nieuwsbrief voor huisartsen in het zorgnetwerk

Turnhout, i.s.m. SEL Kempen, LMNZ, Palliatief Netwerk arrondissement Turnhout, Netwerk GGZ Kempen en Logo Kempen.

- De artikels die we aanbrachten waren: 'Conferentie: Dementie en Bewegen', 'Kyra, zorgproject voor mensen met jongdementie', 'de link tussen alcoholgebruik en de ziekte van Alzheimer' en 'Ken je als huisarts de sociale kaart Dementie van je gemeente?'.
- We onderhielden actieve contacten met het **palliatief Netwerk** in de regio en organiseerden een vormingsdag (VZP) voor referentiepersonen dementie en referentiepersonen palliatieve zorg.
- Op meerdere momenten was er afstemming met de **Alzheimer Liga Vlaanderen** vzw in functie van een complementaire samenwerking in de zorgregio Turnhout.
- Tandem werkte actief mee aan de opbouw van een multidisciplinaire training voor zorgverleners van personen van dementie, een projectaanvraag ingediend door **Hivset** bij Provincie Antwerpen, in kader van Impuls-subsidie Innovatieve Projecten in de Welzijns- en Gezondheidssector.

6 Publiek

De bevolking informeren over het bestaan en de rol van de expertisecentra, over dementie en de betekenis ervan voor de betrokkenen en de samenleving opdat dementie gelinkt wordt met de expertisecentra en opdat de personen met dementie en hun omgeving kunnen rekenen op een begripvolle houding.

- Studenten, mantelzorgers en professionelen contacteerden meermaals het ECD waarbij we telkens de nodige informatie trachten te geven of gericht door te verwijzen.
- Bibliotheken werden op hun vraag ondersteund bij het verzamelen en inzetten van informatie inzake dementie (vb. EHBD-rugzak).
- In 2017 werd provinciaal een overleg ingepland, dit voor alle bibliotheken uit de provincie. Door de beperkte inschrijvingen van bibliotheken werd dit overlegmoment geannuleerd.
- De publicatie van de provincie 'Dementie, je staat er niet alleen voor' werd op informatiemomenten, infostands, vormingen gericht verspreid.
- Alle regionale activiteiten omtrent dementie, m.n. de initiatieven van de partners in het werkveld konden ingevoegd worden in een digitale kalender op de website.

- Door het verspreiden van folders, brochures, opzetten van infostands, workshops, lezingen etc konden we voortdurend inzetten op een genuanceerde beeldvorming van dementie.
- Danshart, een dansinitiatief van de Voorzorg, verzamelde maar liefst 2700 euro per ECD bij elkaar. Samen met ECD Orion/PNG bemanden we tijdens dit evenement in Hemiksen in een informatiestand Dementie.
- Tandem tekende in op het socioculturele artistieke initiatief van de AlzheimerCode. Zo werkte Tandem ism Martine Dams (zangeres en verpleegkundige) een Nederlandstalig kleinkunst-liedjesprogramma uit: 'Vergeet

Liedjesprogramma: 'Vergeet de mooie dagen niet!'

Lezing Jongdementie met Kathleen Aerts

de mooie dagen niet!'. Vervolgens werden in oktober 2 voorstellingen georganiseerd te Olen en Turnhout, waar telkens de opkomst zeer groot was.

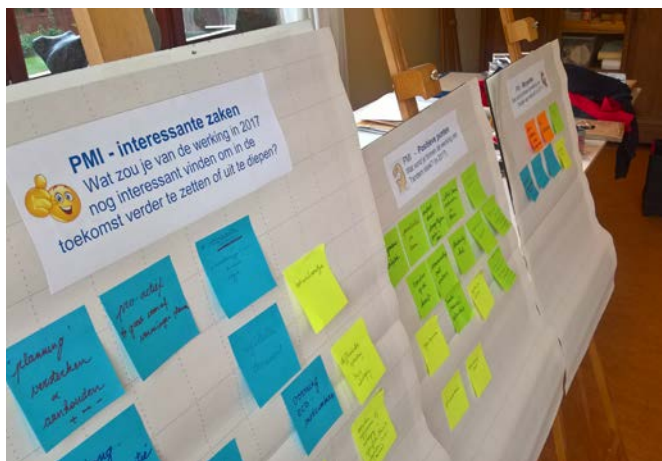
Lezing Jongdementie met Kathleen Aerts

- In november 2017 organiseerde Tandem voor het 2de jaar een avondlezing Jongdementie met de bekende Kathleen Aerts. Kathleen bracht haar persoonlijk verhaal van haar moeder met jongdementie. Martine Dams bracht er haar eigen muzikaal nummer 'Raak me'.
- Deze keer was dit initiatief een samenwerking met vormingscentrum Hivset en WZC Zusterhof te Geel. De avond was een groot succes waarop ruim 110 mensen aanwezig waren, zowel professionals uit de zorgsector alsook mantelzorgers.
- Actuele informatie uit of voor de zorgregio Turnhout werd doorheen het jaar aangeleverd en verspreid via de **digitale nieuwsbrief van ECD Vlaanderen**.
- De **website www.dementie.be/tandem** werd actueel gehouden met de informatie die relevant is voor de zorgregio Turnhout.
- Tandem beheert eveneens een **facebookaccount**, die bij regelmaat gevoed wordt met actuele dementiethema's of regionale initiatieven.

7 Eigen medewerkers

De eigen medewerkers in de gelegenheid stellen om binnen het gedeelde beleidskader:

- beschikbare inzichten en aanbod regionaal te implementeren
  - te innoveren en expertise verder uit te bouwen en te delen.
- Het dagelijks Bestuur van Tandem had 6 overlegmomenten in 2017.
  - De Raad van Bestuur van Tandem had 4 vergadermomenten en de Algemene Vergadering van Tandem vond 2 keer plaats in 2017.
  - Jaarlijks houdt het team van Tandem een 'denkdag' waarin de jaaraccenten, waaraan gewerkt kan worden, in grote lijnen uitgetekend.
  - Elke medewerker stelde voor zichzelf een persoonlijk vormingsplan op om zodoende kennis en ervaring aan te scherpen en voeling te behouden met het brede werkkterrein.

Denkdag

Dit werd gerealiseerd in de vorm van een stage- of ervaringsdag in het werkveld of een verdieping in een bepaalde werkveldproblematiek.

- Er werden train-de-trainers gevolgd door onze medewerkers omtrent 'Dementie en Armoede' en 'Het lerend vermogen van mensen met dementie'.
- Eén medewerker nam in oktober deel aan de jaarlijkse AlzheimerConferentie te Berlijn: 'Care today, cure tomorrow'.

Dit liep naast de losse vormingsmomenten die zich spontaan aandienen tijdens het jaar.

- Extra aandacht tijdens teamoverleg werd besteed aan de uitwisseling en rapportage van gevolgde vormingen, studiedagen, netwerken, ...
- Volgende overlegmomenten hebben tot doel de activiteiten van de regionale centra en het Vlaams centrum op elkaar af te stemmen:
  - De voorzitter van Tandem, Wies Cleenders vertegenwoordigde ECD Tandem in de Raad van Bestuur van ECD Vlaanderen vzw.
  - We namen deel aan de werkgroep Vorming Training Opleiding Vlaanderen.
  - De coördinator participeerde in het coördinatorenoverleg, waarvan telkens aan het team en dagelijks bestuur ECD Tandem.

⑧ Regionale expertisecentra dementie

Constructief bijdragen tot complementair beleid door expertise aan te reiken, samen te werken, gebruik te maken van beschikbaar aanbod en ervaringen.

DementieNetwerk Provincie Antwerpen (DPA)

• Provinciaal MedewerkersOverleg (PMO)

Er vonden in 2017 drie overlegmomenten plaats met medewerkers van ECD Orion ism PGN. Dit overleg bevordert de provinciale samenwerking en geeft kans om initiatieven, projecten etc op mekaar af te stemmen. Regiospecifieke initiatieven, verdere ontwikkelingen en evoluties van vb projecten uit te regio worden hierin eveneens gedeeld.

Verder worden 4 provinciale terugkomdagen voor de referentiepersonen dementie gepland en vormingsinhouden besproken.

Daarnaast werd er ook actief samengewerkt om de initiatieven van de provincie over te hevelen naar de regionale ECD's, m.n. filmprojecties, bibliotheekinitiatieven, vorming aan bib-medewerkers, brochure 'Dementie, je staat er niet alleen voor'...

• Beleidscel

Met de beleidscel werd beslist om de samenkomsten te beperken tot 1 bijeenkomst per jaar. Dit vond plaats in voorjaar 2017.

ECD's

Eveneens in functie van deskundigheidsbevordering namen we deel aan 2 dementie-experten overlegmomenten. Vervolgens was er een vormings2-daagse, aangeboden door ECD Vlaanderen in september 2017 te Hasselt. Inhoudelijk lagen de accenten op 'Preventie en Dementie' en 'groepsdynamica'.

Expertisecentrum Dementie Vlaanderen vzw

Lokkaardstraat 8 | B-2018 Antwerpen
t 03 609 56 14 | f 070 224777 | info@dementie.be
website: www.dementie.be

Reknr. BE13 7350 1899 7739 KREDBEBB